Özet

2015 İnsani Gelişme Raporu

İnsani Gelişme İçin Çalışma

Kapak, çalışmanın insani gelişmeyi ilerletmek için temel itici güç olduğu mesajını veriyor. Kapağın arka planında Raporda bulunan şekil 2.2 dünya nüfusunun %98'ini kapsayan 156 ülkeden oluşan bir tabloya dayanarak son 25 yılda daha çok ülkenin ve daha çok sayıda insanın (1990 yılında 62 ülkeden 3 milyarın üzerinde insandan 2014 yılında 43 ülkeden 1 milyarın biraz üzerinde insana) düşük insani gelişme kategorisinden çıktığını ve aynı zamanda daha çok ülkenin ve daha çok insanın yüksek ve çok yüksek insani gelişme kategorilerine geçtiklerini gösteriyor (1990 yılında 47 ülkeden 1,2 milyar insandan 2014 yılında 84 ülkeden 3,6 milyarın üzerinde insana). Arka planda aşağıda bulunan açık mavi renkli bant ilk eğilimi ve yukarıda bulunan yeşil bant ikinci eğilimi temsil ediyor. Ev işlerini, yaratıcı çalışmayı, gönüllü çalışmayı kapsayan çeşitli faaliyet alanlarında çalışan insan sayılarından oluşan daire, kapağın ön planında yansıtıldığı üzere bu çalışma türlerinin yalnızca arka planda anlatılan insani gelişmenin ilerlemesine katkıda bulunan bir hatırlatıcı değil, aynı zamanda çalışmanın dinamizmini ve farklı çalışma alanlarındaki ortak sinerjiyi de gösteren bir öğe olarak karşımıza çıkıyor.

© Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, 2015
One UN Plaza, New York, NY 10017, ABD

Tüm hakları saklıdır. Bu yayının tamamı ya da bir kısmı, önceden izin alınmadan hiçbir nedenle ve elektronik, mekanik, fotokopi, kayıt ve benzeri hiçbir yolla veya şekilde çoğaltılamaz, saklanamaz veya dağıtılamaz.

Redaksiyon: Communications Development Incorporated, Washington DC, ABD
Kapak tasarımı, bilgi tasarımı ve veri görselleştirme: Quinn Information Design, Phoenix Design Aid ve Accurat s.r.l.

Türkçe editörler: Faik Uyanık, Nazife Ece
Çeviri: Gizem Tezyürek
Türkçe tasarım: Tuna Ersoy

Basım sonrası fark edilen her türlü hata ve eksiklik için, lütfen internet sitemizi ziyaret ediniz: http://hdr.undp.org

Özet
2015 İnsani Gelişme Raporu

İnsani Gelişme İçin Çalışma

Birleşmiş
Milletler
Kalkınma Programı
(UNDP)
için yayımlanmıştır.

Güçlü bireyler.
Güçlü toplumlar.

İNSANİ GELİŞMENİN 25 YILI

2015 İnsani Gelişme Raporu Ekibi

Direktör ve Başyazar
Selim Jahan

Direktör Yardımcısı
Eva Jespersen

Araştırma ve İstatistikler
Shantanu Mukherjee (Takım Lideri), Milorad Kovacevic (Baş İstatistik Uzmanı), Astra Bonini, Cecilia Calderon, Christelle Cazabat, Yu-Chie Hsu, Christina Lengfelder, Sasa Lucic, Tanni Mukhopadhyay, Shivani Nayyar, Thomas Roca, Heriberto Tapia, Katerina Teksoz ve Simona Zampino

İletişim ve Üretim İşleri
Botagoz Abdreyeva, Eleonore Fournier-Tombs, Jon Hall, Admir Jahic, Anna Ortubia, Jennifer Oldfield ve Michael Redante

Operasyon ve İdare
Sarantuya Mend (Operasyon Müdürü), Mamaye Gebretsadik, Fe Juarez Shanahan ve May Wint Than

Önsöz

İlk küresel İnsani Gelişme Raporu 25 yıl önce, 1990 yılında basit bir kavramla başladı: Gelişme. Gelişme, yalnızca dar anlamda ekonomilerin zenginliğine yoğunlaşmaktan ziyade daha kapsamlı bir biçimde insanların yaşamlarının zenginliğine odaklanarak insanların seçeneklerinin artırılmasıdır. Çalışma, hem ekonomilerin zenginliğinin hem de insanların yaşamlarının zenginliğinin temelidir, ancak genelde insani gelişme açısından değil, ekonomi açısından kavramsallaştırılma eğilimi gösteriliyor. 2015 İnsani Gelişme Raporu çalışmayı doğrudan insan yaşamının zenginliğine bağlayarak bu geleneğin ötesine geçiyor.

Bu yılın Raporu temel bir soruyu ele alıyor: Çalışma insani gelişmeyi nasıl ilerletebilir? Rapor, meslek kavramının ötesine geçerek ve hepsi insan yaşamının zenginliğine katkıda bulunan ücretsiz bakım hizmetleri, gönüllü çalışma ve yaratıcı çalışma gibi faaliyetleri göz önüne alarak çalışma kavramını daha geniş bir çerçevede ele alıyor.

Rapor, çeyrek asrı aşkın bir süredir insani gelişmenin etkili bir biçimde ilerletilmesine vurguda bulunuyor. Bugün insanlar daha uzun yaşıyorlar, daha çok sayıda çocuk okula gidebiliyor ve daha çok insan temiz su ve temel sıhhi koşullara erişim sağlıyor. Dünyada kişi başına düşen gelir arttı ve yoksulluk azaldı, bu da daha çok sayıda insanın daha iyi yaşam standartlarına ulaşmasıyla sonuçlandı. Dijital devrim, farklı ülkelerdeki ve toplumlardaki insanlar arasında bağlantı kurulmasını sağladı. Çalışma, insanların yetkinliklerini artırarak bu ilerlemeye katkıda bulundu. İnsana yakışır çalışma, insanlara bir saygınlık duygusu kazandırdı ve insanların içinde yaşadıkları topluma tam anlamıyla dâhil olmalarına fırsatı yarattı.

Genel olarak, dirençli yoksulluktan ve ezici eşitsizliklerden iklim değişikliği ve çevresel sürdürülebilirlik alanlarındaki güçlüklere, çatışmalara ve istikrarsızlıklara kadar önemli güçlükler bugün hâlâ devam ediyorlar. Bütün bunlar insanların insana yakışır biçimde çalışmalarına engel teşkil ediyorlar ve sonuç olarak yüksek miktarlarda insan potansiyelinin değerlendirilememesine neden oluyorlar. Bu durum, özellikle gençler, kadınlar, engelliler ve dışlanmış gruplar için endişe yaratıyor. Rapor tüm insanların potansiyelleri uygun stratejiler ve politikalar aracılığıyla değerlendirilirse, insani gelişmenin hızlanacağını ve insani gelişmeye ilişkin eksikliklerin azalacağını öne sürüyor.

Rapor, bize çalışmayla insani gelişme arasında doğrudan bir bağlantı olmadığını hatırlatıyor. Çalışmanın kalitesi çalışmanın insani gelişmeyi ilerletmesini sağlamak açısından önemli bir boyut. Diğer taraftan ayrımcılık ve şiddet gibi konular çalışma ve insani gelişme arasında olumlu bağlantılar kurulmasını sekteye uğratıyor. Çocuk işçiliği, zorla çalıştırma ve insan kaçakçılığı yaparak çalıştırma gibi bazı çalışma biçimleri insan hakları yönünden ciddi ihlaller oluşturdukları gibi insani gelişme açısından da son derece zararlıdırlar. Pek çok durumda tehlikeli koşullarda çalışan kişiler suistimal edilme, güvencesiz çalıştırılma, özgürlüklerinin ve özerkliklerinin ellerinden alınması gibi ciddi risklerle karşı karşıya kalırlar.

Küreselleşme ve teknolojik devrimle şekillenen çalışma dünyası hızlı bir değişimden geçerken bütün bu konuları ele almak çok daha önemli hâle geliyor. Küreselleşme bazı insanlara kazanımlar sağlarken bazıları için kayıplarla sonuçlandı. Dijital devrim yeni fırsatlar yarattığı gibi çok yetkin olan ve yetkin olmayan çalışanlar arasında eşit olarak dağılım göstermeyen usulsüz sözleşmeler ve yarı zamanlı işler gibi yeni güçlüklere de yol açtı.

Rapor, kadınların çalışma dünyasında—hem ücretli hem de ücretsiz işlerde—dezavantajlı olduklarını nedenleriyle birlikte ortaya koyuyor. Ücretli çalışma dünyasında, kadınlar iş gücüne erkeklerden daha az katılıyorlar, daha az para kazanıyorlar, daha çok güvencesiz olarak istihdam ediliyorlar ve üst yönetim ve karar verme pozisyonlarında yeterince temsil edilmiyorlar. Ücretsiz çalışma dünyasında ise ev işlerinin ve bakım hizmetlerinin orantısız bir bölümünü üstleniyorlar.

Rapor, sürdürülebilir kalkınmanın temel yapı taşlarından olan ve olumsuz yan etkileri ve istenmeyen sonuçları azaltıp ortadan kaldırırken insani gelişmeyi ilerleten sürdürülebilir çalışma kavramını irdeliyor. Bu tür çalışmalar şu anki nesillerin olanaklarını genişlettiği gibi gelecek nesiller için de bu olanakların azalmasına engel olacak.

Rapor, çalışma aracılığıyla insani gelişmeyi ilerletmenin; iş olanakları yaratma, çalışanların refahını sağlama ve hedeflenen eylemleri geliştirme olmak üzere üç kapsamlı alanda politikalar ve stratejiler gerektirdiğini öne sürüyor. İlk alan, ulusal istihdam stratejileri ve değişen çalışma dünyasında fırsatlar elde etmeye odaklanırken, ikinci alan çalışanların özlük haklarının ve onlara sağlanan sosyal yardımların güvence altına alınması, sosyal korumanın genişletilmesi ve eşitsizliklerin ele alınması gibi önemli konuları kapsıyor. Hedeflenen eylemler, örneğin gençler ve engelliler gibi belirli gruplar için ücretli ve ücretsiz işlerdeki eşitsizliklerin ele alınması ve gerekli müdahalenin sağlanması yoluyla sürdürülebilir çalışma üzerinde durmalı. Her şeyden önce, yeni bir Toplumsal Sözleşme, Küresel Anlaşma ve İnsana Yakışır Çalışma Gündemi oluşturmaya katkı sağlayan bir eylem gündemi gerekli.

Bu yıl yayımlanan Raporun zamanlaması manidar, çünkü 8 numaralı hedefi; kesintisiz, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümenin, tam ve üretken istihdamın ve herkes için insana yakışır işlerin desteklenmesi olan yeni Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nin kabul edildiği BM Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi'nin hemen ardından yayımlanıyor.

Bu bağlamda çalışma dünyasında süregelen değişimler nedeniyle ortaya çıkan güçlükler hakkında ciddi tartışmalar olmalı. Çalışma ve insani gelişme arasındaki bağlantıları güçlendirmek için fırsatlar değerlendirilmeli. Geçtiğimiz 25 yılda, insani gelişme kavramı, raporlar ve göstergeler bütün dünyada kalkınmayla ilgili güçlükler ve politika meseleleri konusunda çok tartışmaları ve diyaloğu tetikledi. Bu yılki Raporun da insani gelişme kavramı ve insani gelişmeyi ilerletme stratejileri çerçevesinde diyalog ve tartışma yaratma konusunda bir istisna yaratmayacağına yürekten inanıyorum.

Helen Clark
Başkan
Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı

Teşekkür

2015 İnsani Gelişme Raporu Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'na (UNDP) bağlı bir birim olan İnsani Gelişme Raporu Ofisi (İGRO) tarafından hazırlanmıştır.

Rapordaki bulgular, analizler ve politika önerileri yalnızca İGRO tarafından sunulmuştur, UNDP'ye veya Yönetim Kurulu'na atfedilemezler. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, İnsani Gelişme Raporu'nu resmi olarak "dünya çapında insani gelişme konusunda farkındalık yaratan önemli bir araç" hâline gelmiş olan "bağımsız entelektüel bir uygulama" olarak tanıdı.

Raporun hazırlanmasında çok seçkin kişiler ve kuruluşlar katkılarını sundular. Değerli katkılarından ötürü özellikle Sayın Benigno S. Aquino'ya (Filipinler Cumhurbaşkanı), Leymah Gbowee'ye (2011 Nobel Barış Ödülü sahibi), Sayın Roza Otunbayeva'ya (Kırgızistan eski Cumhurbaşkanı), Nohra Padilla'ya (2013 Goldman Çevre Ödülü sahibi), Orhan Pamuk'a (2005 Nobel Edebiyat Ödülü sahibi), Robert Reich'a (Amerika Birleşik Devletleri eski Çalışma Bakanı), Kailash Satyarthi'ye (2014 Nobel Barış Ödülü sahibi) ve Sayın Maithripala Sirisena'ya (Sri Lanka Devlet Başkanı) içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Aynı zamanda aşağıda adı geçen yazarlara da katkılarından ötürü teşekkürü bir borç bilirim: Antonio Andreoni, Marizio Atzeni, Fred Block, David Bloom, Jacques Charmes, Martha Chen, Diane Coyle, Christopher Cramer, Peter Evans, Nancy Folbre, Marina Gorbis, Kenneth Harttgen, Rolph Eric van der Hoeven, Rizwanul Islam, Patrick Kabanda, Claudio Montenegro, Nameera Nuzhat, Dani Rodrik, Jill Rubery, Malcolm Sawyer, Frances Stewart, Miguel Szekely ve Lanying Zhang.

Genel bir fikir alışverişiyle başlayarak 2015 Raporu için belirlenen danışma paneli eşliğinde çeşitli disiplinlerden uzmanlarla yapılan görüşmeler de Raporun hazırlanmasında aynı derecede gerekli ve değerliydi. Özellikle aşağıda adı geçen kişilere ayırdıkları zaman, önerileri ve değerlendirmelerinden ötürü teşekkürlerimi sunuyorum: Amartya Sen, Sudhir Anand, Amy Armenia, Martha Chen, Mignon Duffy, Peter Evans, Nancy Folbre, Gary Gereffi, Enrico Giovannini, Marina Gorbis, James Heintz, Jens Lerche, José Antonio Ocampo, Samir Radwan, Akihiko Tanaka, Lester Salamon, Frances Stewart ve Ruan Zongze.

İstatistikî Danışma Paneli, Raporun göstergelerinin hesaplanmasına ilişkin yöntemler ve veri seçenekleri konusunda uzman görüş sağlamada önemli bir rol oynadı. İstatistikî Danışma Paneli üyeleri Wasmalia Bivar, Martine Durand, Haishan Fu, Pascual Gerstenfeld, Ifeyinwa Isiekwe, Yemi Kale, Rafael Diez de Medina, Fiona Robertson ve Michaela Saisana'dan oluşuyor. Raporda yer alan kompozit göstergeler ve diğer istatistikî kaynaklar da alanlarında uzmanlaşmış ve önde gelen uluslararası veri sağlayıcılarından elde ediliyor. İstatistikî analizlerin doğruluğunun ve anlaşılırlığının sağlanmasında istatistikî konular Gisela Robles Aguilar, Sabina Alkire, Jacques Charmes, Kenneth Harttgen, Claudio Montenegro ve Yangyang Shen ile tartışılıp görüşleri alındı. Kendilerine katkılarından ötürü içten minnetlerimi sunuyorum.

Uluslararası olarak hesaplanan göstergelerin derlenmesinde kullanılan kaynak verilerinin düzenlenmesi ve güncellenmesinde ülke istatistik ofislerinden temsilcilerle görüşülmesi de Rapora katkı sağladı.

Raporun hazırlanma aşamasında yapılan görüşmelere burada tek tek sayılamayacak kadar çok kurum ve birey cömert katkılarını sundu. Etkinlikler ve görüşmeler Akra'da, Boston'da, Cenevre'de ve Singapur'da düzenlendi (katılımcılardan ve ortaklardan oluşan listeye http://hdr.undp.org/en/2015-report/consultations internet sitesinden erişilebilir.)

Cenevre ve New York'ta bulunan Uluslararası Çalışma Örgütü'nden çeşitli meslektaşlarımızla yoğun görüşmeler ve meslektaşlarımızın cömert bir biçimde zamanlarını ayırmaları olmasaydı çalışmaya odaklanan bir Rapor hazırlamak mümkün olmayacaktı. Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü'nden, Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu'ndan, Birleşmiş

Milletler Gönüllüleri'nden ve BM Kadın Birimi'nden meslektaşlarımız da çok değerli görüşlerini ve yorumlarını bizlerle paylaştılar. Fransız ve Alman hükümetleri de değerli finansal katkılarda bulundular.

UNDP bölge ofisleri, bölgesel hizmet merkezleri, küresel politika merkezleri ve ülke ofislerine sağladıkları katkılar, destek ve yardımdan ötürü minnetlerimi sunuyorum. Raporun Okuma Grubu'nu oluşturan UNDP meslektaşlarımıza da özel olarak teşekkürlerimi sunmak istiyorum: Nathalie Bouche, Douglas Broderick, Pedro Conceição, George Ronald Gray, Sheila Marnie, Ayodele Odusola, Romulo Paes de Sousa, Thangavel Palanivel ve Claudia Vinay. Raporun siyasi okuması Ruby Sandhu-Rojon, Mourad Wahba ve Kanni Wignaraja tarafından yapıldı, önerilerinden ötürü kendilerine teşekkürlerimi sunuyorum. Randi Davis, Mandeep Dhaliwal, Karen Dukess, Alberic Kacou, Patrick Keuleers, Brian Lutz, Abdoulaye Mar Dieye ve Heather Simpson da Rapor konusunda yorumlar, öneriler ve rehberlik sundular. Kendilerine yürekten minnettarım.

İGRO stajyerleri Geneva Damayanti, Qiansheng Hou, Yiying Sana Riaz, Elizabeth Scheib ve Elle Wang da özverilerinden ve katkılarından dolayı isimlerinden söz edilmeden geçilmemesi gereken kişiler arasında.

Communications Development Incorporated yayıncılık şirketinde Bruce Ross-Larson tarafından yönetilen, Joe Caponio, Christopher Trott ve Elaine Wilson'ın da bulunduğu son derece profesyonel redaksiyon ve üretim ekibi ve tasarımcılar Gerry Quinn, Accurat Design ve Phoenix Design Aid hem ilgi çekici hem de oldukça okunabilir bir rapor ortaya çıkmasında büyük öneme sahipler.

Bilhassa UNDP Başkanı Helen Clark'a liderliği, vizyonu, önerileri, yol göstericiliği ve desteği için ve bütün İGRO ekibine insani gelişmeyi daha ileri taşımak için büyük etkisi olan bir rapor hazırlanmasındaki fedakârlıkları ve özverilerinden ötürü teşekkürü bir borç bilirim.

Selim Jahan
Direktör
İnsani Gelişme Raporu Ofisi

2015 İnsani Gelişme Raporu - İçindekiler

Önsöz

Teşekkür

Genel Bakış

BÖLÜM 1

Çalışma ve İnsani Gelişme—Analitik Bağlantılar

Çalışma, İş Kavramının Ötesinde

Yaşam Döngüsünün Farklı Aşamalarında Çalışma

Çalışma ve İnsani Gelişme Arasında Doğrudan Bir Bağlantı Yok

İnsani Gelişmeye Zarar Veren Çalışma

Risk Altında Çalışanlar

Sonuçlar

BÖLÜM 2

İnsani Gelişme ve Çalışma: İlerleme ve Güçlükler

İnsani Gelişmenin Boyutu ve Çalışmanın Sağladığı Katkılar

Ciddi İnsani Yoksunluklar, Fakat Büyük Bir İnsan Potansiyeli Kullanılmıyor

İnsani Gelişmede Daha İleri Derece Güçlükler

İnsani Gelişme—İleriye Bakarken

BÖLÜM 3

Değişen Çalışma Dünyası

Çalışmaya İlişkin Yapısal Dönüşüm

Teknolojik Devrim

Çalışma Kavramını Küreselleştirme

Dijital Çağda Çalışma

Çalışma İçin Yeni Sınırlar

Modern İş Gücü

Yerine Getirilmeyen Vaatler

İnsani Gelişmeye Yönelik Olası Etkiler

Sonuçlar

BÖLÜM 4

Ücretli ve Ücretsiz Çalışmada Dengesizlikler

Ücretli Çalışma Dünyasında Eşitsizlikler

Ücretsiz Çalışma Dünyasında Dengesizlikler

Ortaya Çıkan Güçlükler—Bakım Hizmetlerinde Uçurumlar, Sağlık Şokları ve İklim Değişikliği

Bir Dengelemeye Doğru—Seçeneklerin Artırılması, İnsanların Güçlendirilmesi

Sonuçlar

BÖLÜM 5

Sürdürülebilir Çalışma Kavramına Doğru

Bağlamı Belirleme: Sürdürülebilir Kalkınmaya Yönelik Hedefler

İnsani Gelişme Çerçevesinde Sürdürülebilirlik

Çalışma ve Sürdürülebilir Kalkınma

Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerini Gözden Geçirme—Çalışma Konusunda Ne İfade Ediyorlar?

Sonuçlar

BÖLÜM 6

İnsani Gelişmeyi Çalışma Aracılığıyla İlerletme

Çalışma Fırsatları Yaratmaya Yönelik Stratejiler

Çalışanların Refahını Sağlamaya Yönelik Stratejiler

Hedefli Eyleme Yönelik Stratejiler

Bir Eylem Gündemi—Üç Çıkış Noktası

Sonuçlar

Notlar

Kaynakça

İSTATİSTİK EKİ

Okuyucu Rehberi

İstatistik Tabloları

1. İnsani Gelişme Endeksi ve Bileşenleri
2. İnsani Gelişme Endeksi Eğilimleri, 1990-2014
3. Eşitsizliğe Uyarlanmış İnsani Gelişme Endeksi
4. Cinsiyete Dayalı Gelişme Endeksiz
5. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi
6. Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi: Gelişmekte Olan Ülkeler
7. Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi: Zamana Bağlı Değişimler
8. Nüfus Eğilimleri
9. Sağlıkla İlgili Sonuçlar
10. Eğitim Alanında Başarılar
11. Ulusal Gelir ve Kaynakların Dağılımı
12. Çevresel Sürdürülebilirlik
13. Çalışma ve İstihdam
14. İnsani Güvenlik
15. Uluslararası Bütünleşme
16. Ek Göstergeler: Refaha İlişkin Algılar

Bölgeler

İstatistikî Kaynakça

İnfografik: İnsani Gelişmenin Boyutları

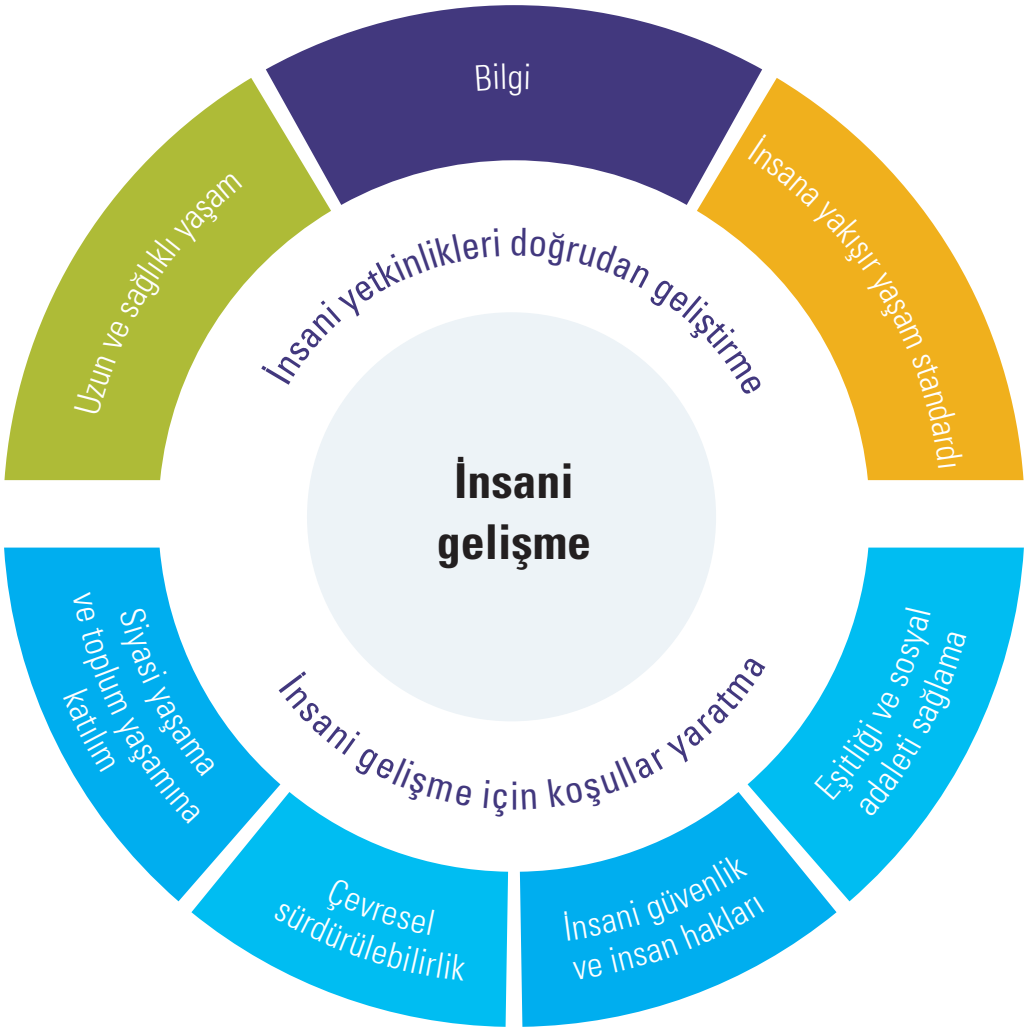

Özet
İnsani Gelişme İçin Çalışma

İnsani gelişme, yalnızca ekonomilerin zenginliğini artırmaktan ziyade insan yaşamının zenginliğini artırmaya odaklanarak insanların seçeneklerinin artırılması anlamına geliyor (infografiğe bakın). Bu bağlamda, dünyanın her yerindeki insanları farklı biçimlerde ilgilendiren ve yaşamlarının önemli bir bölümünü oluşturan çalışma kavramı bu süreçte kritik öneme sahip. Dünya üzerindeki 7,3 milyar insandan 3,2 milyarı istihdam ediliyor ve diğerleri de ücretsiz bakım hizmetleriyle, yaratıcı çalışmalarla ve gönüllü çalışmalarla ya da diğer yarışmalarla uğraşıyorlar veya geleceğin çalışanları olmaya hazırlanıyorlar. Bu çalışmalardan bazıları insani gelişmeye katkıda bulunurken bazıları bulunmuyor. Hatta bazı çalışmalar insani gelişmeye zarar bile veriyor (şekil 1).

Çalışma, insanların geçimlerini sağlamalarını ve ekonomik açıdan güvende olmalarını sağlar. Adil bir ekonomik büyüme, yoksulluğun azaltılması ve toplumsal cinsiyet eşitliği açısından son derece önemlidir. İnsanlara saygınlık ve değer duygusu kazandırarak topluma tam olarak katılmalarına olanak sağlar. Çalışma, kamu yararına katkıda bulunabileceği gibi, insanlara bakım hizmetleri sunmayı kapsayan çalışmalar sosyal bütünlüğün gelişmesini sağlar ve aileler ve toplumlar içindeki bağları güçlendirir.

Çalışma, aynı zamanda toplumları güçlendirir. Birlikte çalışan kişiler yalnızca maddi refahı artırmakla kalmazlar, aynı zamanda kültürlerin ve medeniyetlerin temeli olan geniş bir bilgi ağı da oluştururlar. Ayrıca bütün bu çalışmalar çevreyle dost nitelikle çalışmalar oldukları gibi, yararları da nesilden nesle aktarılır. Son olarak, çalışma insan potansiyelini, yaratıcılığını ve ruhunu ortaya çıkarır.

Bu yıl yayımlanan İnsani Gelişme Raporu, çalışma dünyasının hızla değiştiği ve insani gelişmeye ilişkin kayda değer güçlüklerin sürdüğü gerçeğini göz önünde bulundurarak çalışmanın insani gelişmeyi nasıl ilerletebileceğini inceliyor. Rapor, gönüllü çalışma ve yaratıcı çalışmayı da kapsayan çalışma kavramını geniş bir bakış açısıyla ele alarak iş kavramının ötesine geçiyor. Aynı zamanda ücretli çalışmanın yanı sıra ücretsiz bakım hizmetleri üzerinde durarak ve sürdürülebilir çalışma kavramını tartışarak çalışma ve insani gelişme arasındaki bağlantıyı irdeliyor.

Rapor, ayrıca çalışma ve insani gelişme arasındaki bağlantının doğrudan olmadığına ve zorla çalıştırma gibi bazı çalışma türlerinin insan haklarını ihlal ederek, insan onurunu hiçe sayarak ve özgürlük ve özerklik kavramlarını ortadan kaldırarak insani gelişmeye zarar verebileceğine vurguda bulunuyor. Doğru politikalar olmadan çalışmanın sunduğu eşitsiz fırsatlar ve ücretler toplumda eşitsizlik yaratarak bölücü olabilir.

Rapor, çalışanların becerilerini ve potansiyelini artıran, haklarını, güvenliğini ve refahını güvence altına alan üretken, kazançlı ve tatmin edici çalışma fırsatları aracılığıyla çalışmanın insani gelişmeyi ilerletebileceğinin altını çiziyor. Aynı zamanda da yeni bir toplumsal sözleşmeye, küresel anlaşmaya ve İnsana Yakışır Çalışma Gündemi'ne dayalı bir eylem gündeminin gerekliliğine dikkat çekiyor.

İnsani gelişme, insanların yaşamlarının zenginliğine odaklanıyor

İnsanlar ulusların gerçek zenginlikleridir ve insani gelişme insanların seçeneklerinin artırılmasına odaklanır

25 yıl önce ilk İnsani Gelime Raporu, basit fakat etki alanı geniş bir kavram olan insani gelişme kavramını ele almıştı. Dünya çok uzun süredir insanları arka plana atarak maddi zenginlikle ilgileniyordu. İnsani gelişme çerçevesi içerisinde insani gelişme kavramı, insan merkezli bir yaklaşımı benimseyerek insan yaşamını ön plana çıkaran gelişme ihtiyaçlarına odaklanmaya başladı.

ŞEKİL 1

Çalışma dünyanın her yerindeki insanları farklı biçimlerde dâhil eder

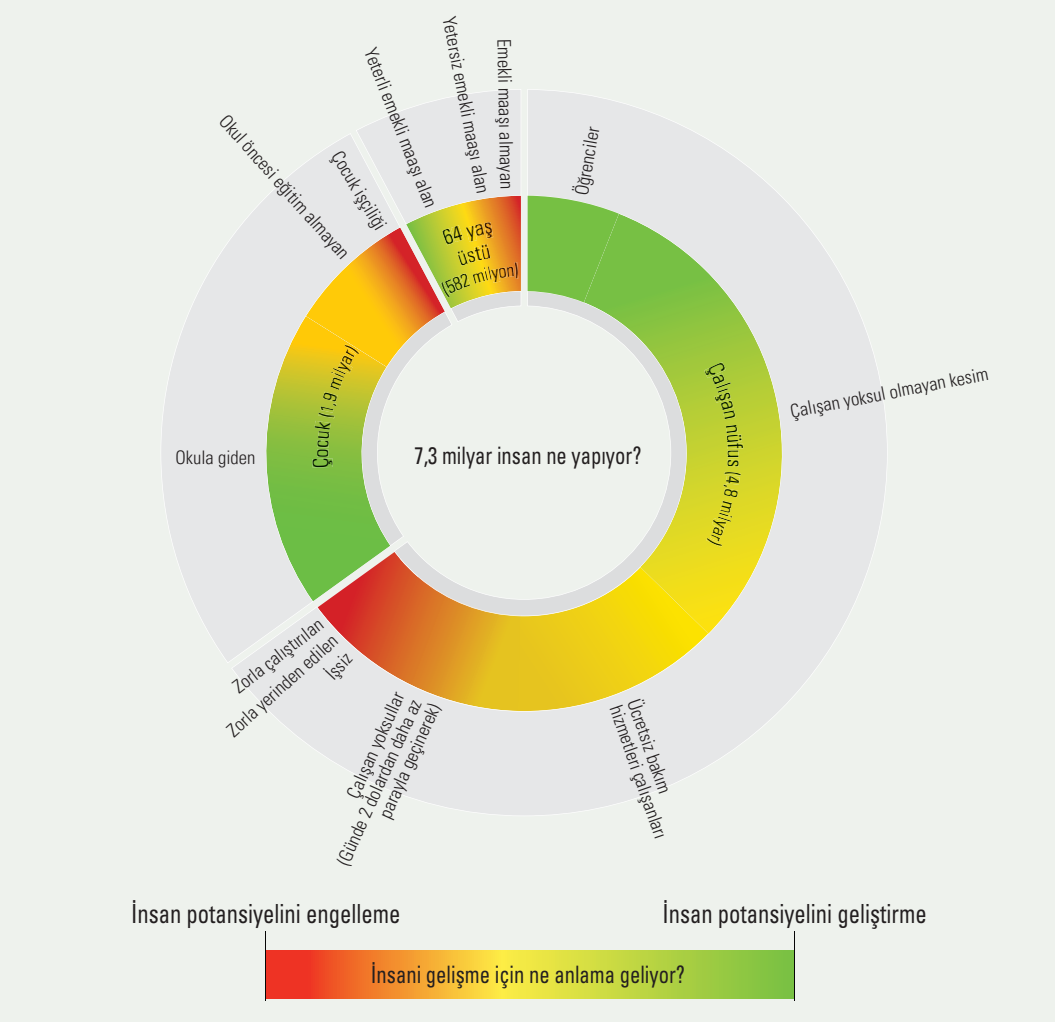

Kaynak: İnsani Gelişme Raporu Ofisi.

Çalışma, insan potansiyelinin, yaratıcılığının ve ruhunun ortaya çıkmasını sağlıyor

KUTU 1

İnsani Gelişme—Kapsamlı Bir Yaklaşım

İnsani Gelişme, insanların daha fazla yetkinlik kazanırken bu yetkinlikleri kullanmak için de daha fazla fırsattan yararlanmalarını hedefleyen bir insanların seçeneklerini genişletme sürecidir. Fakat insani gelişme aynı zamanda bir hedeftir, dolayısıyla hem bir süreç hem de bir sonuçtur. İnsani gelişme insanların yaşamlarını şekillendiren süreçleri etkilemeleri gerektiğine vurguda bulunur. Bu bağlamda, ekonomik büyüme insani gelişme için önemli bir araç olmakla birlikte amaç değildir.

İnsani gelişme, insani yetkinliklerin artırılması aracılığıyla insanların, hem yaşamlarının geliştirilmesi yoluyla insanlar için hem de yaşamlarını şekillendiren süreçlere etkin katılımla insanlar tarafından geliştirilmesidir. İnsan kaynakları yaklaşımı, temel ihtiyaçlar yaklaşımı ve insan refahı yaklaşımı gibi diğer yaklaşımlardan daha geniş ve kapsamlıdır.

Kaynak: İnsani Gelişme Raporu Ofisi.

KUTU 2

İnsani Gelişmeyi Hesaplama

İnsani Gelişme Endeksi (İGE), ortalama yaşam beklentisiyle ölçülen uzun ve sağlıklı bir yaşam sürme, ortalama okula gitme süresi ve beklenen okula devam süresiyle hesaplanan bilgiye erişim becerisi ve kişi başına düşen gayrisafi millî hasılayla ölçülen insana yakışır bir yaşam standardına sahip olma becerisi olmak üzere üç temel boyutu esas alan kompozit bir ölçüm yöntemidir. İGE'nin üst sınırı 1'dir.

İnsani Gelişme Raporu, insani gelişmeyi daha kapsamlı bir biçimde ölçmek için dört ayrı kompozit endeks daha sunuyor: İGE'yi eşitsizlikleri dikkate alarak hesaplayan ölçme yöntemi olan Eşitsizliğe Uyarlanmış İnsani Gelişme Endeksi (EUİGE), kadın ve erkek İGE değerlerini karşılaştıran Cinsiyete Dayalı Gelişme Endeksi (CDGE), kadının güçlenmesini temel alan Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi (TCEE) ve yoksulluğun gelir getirmeyen boyutlarını hesaplayan Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi (ÇBYE).

Kaynak: İnsani Gelişme Raporu Ofisi.

Raporda insani gelişmenin asıl amacının yalnızca gelirleri artırmak değil, aynı zamanda insan haklarını, özgürlükleri, yetkinlikleri ve fırsatları genişleterek ve insanların uzun, sağlıklı ve yaratıcı yaşamlar sürmelerini güvence altına alarak insanların seçeneklerini en üst düzeye çıkarmak olduğu vurgulanıyor (kutu 1).

İnsani gelişme kavramı, insan refahını gelir kavramının ötesine geçerek geniş bir bakış açısıyla değerlendiren İnsani Gelişme Endeksi (İGE) ile tamamlanır (kutu 2).

İnsan odaklı gelişmeyi esas alan bu basit fakat güçlü kavrama dayanılarak son 25 yılda yaklaşık iki düzine küresel İnsani Gelişme Raporu ve 700'den fazla ulusal İnsani Gelişme Raporu yayımlandı. Bu raporlar, gelişme söylemine katkıda bulundu, gelişmeye ilişkin sonuçları değerlendirdi, araştırma ve yenilikçi düşünmeyi teşvik etti ve politika seçenekleri sundu.

Yalnızca istihdam değil, çalışma insani ilerlemeye katkıda bulunur ve insani gelişmeyi ilerletir

İnsani gelişme çerçevesinden bakıldığında, çalışma kavramı iş ya da istihdam kavramlarından daha geniş ve derin bir anlam barındırıyor. İşler insanlara gelir sağlarken

Çalışma kavramı, iş kavramından çok daha kapsamlı ve derin bir kavram

ŞEKİL 2

Çalışma ve insani gelişme birbirlerine bağlı kavramlardır

Kaynak: İnsani Gelişme Raporu Ofisi.

insan onurunu, katılımını ve ekonomik güvenceyi de destekler. Ancak iş çerçevesi, insani gelişme açısından büyük önem teşkil eden ücretsiz bakım hizmetleri, gönüllü çalışmalar ya da bir yazarın ya da ressamın yaptığı türden yaratıcı çalışmaları kapsamıyor.

Çalışma ve insani gelişme kavramları arasında birbirlerinin etkisini artıran türden bir bağlantı var. Çalışma, gelir kazanmayı ve geçimi sağlayarak, yoksulluğu azaltarak ve adil büyümeyi güvence altına alarak insani gelişmeye katkıda bulunuyor. İnsani gelişme de sağlığı, bilgiyi, becerileri ve farkındalığı artırarak insan sermayesini artırıyor ve fırsatları ve seçenekleri genişletiyor (şekil 2).

Dünya, 1990 yılından beri insani gelişme konusunda büyük adımlar attı. Küresel İGE değeri dörtte bir oranından daha fazla artarken en az gelişmiş ülkelerde bu oran yarıdan fazla arttı. Bu ilerleme zamanla ve bölgelere dağılım konusunda oldukça istikrarlı oldu. Düşük insani gelişme şartlarında yaşayan insan sayısı 1990 yılında 3 milyarken 2014 yılında 1 milyarın çok az üzerine düştü (*İstatistik Eki* Tablo 8'e bakın).

Düşük insani gelişme şartlarında yaşayan insan sayısı yaklaşık 2 milyar azaldı

Bugün insanlar daha uzun yaşıyorlar, daha çok sayıda çocuk okula gidebiliyor ve daha çok insanın temiz suya ve sıhhi koşullara erişimi var. Bu ilerleme insanlık tarihindeki en yüksek yaşam standartlarını yaratırken artan gelirlerle paralel olarak gidiyor. Dijital bir devrim artık farklı toplumlardaki ve ülkelerdeki insanlar arasında bağlantılar kurulmasını sağlıyor. Aynı derecede önemli olan siyasi gelişmeler daha çok sayıda insanın demokratik rejimlerde yaşamalarına olanak sağlıyor. Bütün bunlar insani gelişmenin önemli yönleri.

1990-2015 yılları arasında gelişmekte olan ülkelerde gelir yoksulluğu üçte iki oranından daha fazla azaldı. Dünya çapında aşırı yoksul kişilerin sayısı 1,9 milyardan 836 milyona düştü. Çocuk ölüm oranları yarıdan fazla azaldı ve beş yaş altı çocukların ölüm oranları da 12,7 milyondan 6 milyona düştü. Dünya nüfusu 5,3 milyardan 7,3 milyara yükselirken 2,6 milyardan fazla insan gelişmiş içme suyu kaynaklarına, 2,1 milyar insan da gelişmiş sıhhi koşullara erişim sağladı.[1]

Çalışmaya farklı biçimlerde dâhil olan 7,3 milyar insan bu ilerlemeye katkıda bulundu. Tarım alanında çalışan yaklaşık bir milyar insan ve 500 milyondan fazla aile çiftliği dünyanın gıda kaynağının %80'inden fazlasını üretiyor ve beslenmenin ve sağlığın gelişmesine katkıda bulunuyor.[2] Dünya çapında sağlık ve eğitim sektörlerinde çalışan 80 milyon insan insani yetkinliklerin artmasını sağladı.[3] Hizmet sektöründe çalışan bir milyardan fazla insan ise insani ilerlemeye katkıda bulundu. Çin'de ve Hindistan'da temiz enerji sektöründeki 23 milyonluk istihdam kapasitesi çevresel sürdürülebilirliği artırıyor.[4]

Çalışma, çalışanların bireysel kazanımlarının ötesine geçen toplumsal bir değere sahip. 450 milyondan fazla girişimci yeniliğe ve yaratıcılığa katkıda bulunuyor.[5] 53 milyon ücretli bakım hizmetleri çalışanı insanların bakım ihtiyaçlarını karşılıyor.[6] Çocuklara yönelik bakım hizmetleri onları geleceğe hazırlıyor. Yaşlılara ya da engellilere yönelik bakım hizmetlerini kapsayan çalışmalar bu kişilerin yetkinliklerini korumalarına yardımcı oluyor. Sanatçılar, müzisyenler ve yazarlar tarafından icra edilen çalışmalar ise insan yaşamını zenginleştiriyor. Her yıl gönüllü faaliyetlerde bulunan 970 milyondan fazla insan sosyal ağlar kurarak ve sosyal bütünlüğe katkıda bulunarak ailelere ve toplumlara yardım ediyor.[7]

Ancak insani gelişme eşit bir dağılım göstermiyor, insani yoksunluklar hâlâ yaygın ve insan potansiyelinin büyük bir kısmı kullanılmıyor

İnsani Gelişme, bölgeler ve ülkeler arasında ve aynı zamanda ülkeler dâhilinde eşit bir dağılım göstermiyor. 2014 yılında Latin Amerika ve Karayipler'in İGE değeri 0,748 iken Arap Devletlerinin İGE değeri 0,686'ydı. Ayrıca anne ölüm oranları Güney Asya'da her 100.000 canlı doğumda 183 iken Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) ülkelerinde yalnızca 21'di. (*İstatistik Eki* Tablo 5'e bakın).

Kadınlar küresel olarak çalışma dünyasında erkeklerden %24 daha az kazanıyorlar ve idari pozisyonlarda ve yöneticilik pozisyonlarında %25 daha az bulunuyorlar.[8] Ayrıca çalışma dünyasındaki işlerin %32'sinde kadınlar üst düzey yönetim pozisyonlarında yer

alamıyorlar. Kadınlar ulusal parlamentolarda ise hâlâ yalnızca %22 oranında milletvekili seçilebiliyorlar.

Malezya'da 2012 yılında nüfusun en zengin %10'u ulusal gelirin %32'sine sahipken, en yoksul %10'u ulusal gelirin yalnızca %2'sine sahipti.[9] Moldova'da kentlerde yaşayan insanların %69'unun güvenilir içme suyuna erişimi varken, kırsal kesimde yaşayanlarda bu oran yalnızca %23.[10]

İnsani gelişme alanında eşit dağılım göstermeyen başarılara ek olarak yaygın insani yoksunluklar da mevcut. Dünya çapında 795 milyon kişi kronik açlıktan muzdarip, dakikada 5 yaş altı 11 çocuk ve saatte 33 anne hayatını kaybediyor. Yaklaşık 37 milyon kişi HIV ile ve 11 milyon kişi de tüberkülozla yaşıyor.[11]

660 milyondan fazla insan güvenilir olmayan su kaynaklarını kullanıyor, 2,4 milyar insan gelişmemiş sıhhi koşullarla yaşamına devam ediyor ve yaklaşık bir milyar insan da kamuya açık alanlarda dışkılamaya başvuruyor.[12]

Dünya çapında 780 milyon yetişkin ve 103 milyon genç (15-24 yaş) okuma yazma bilmiyor. Gelişmiş ülkelerde 160 milyon kişi işlevsel okuryazar değil. Küresel olarak 130 milyonu okulda en az 4 yıl geçirmiş olmasına rağmen 250 milyon çocuk temel becerileri hiç öğrenmemiş durumda.[13]

İnsani gelişmenin çalışmayla bağlantılı biçimde artırılması için gereken derin insan potansiyelinin kullanılmaması, yanlış kullanılması ya da gereğinden az kullanılması temel insani yoksunluklardan biri olarak göze çarpıyor. 2015 yılında resmi işsizlik rakamlarına göre 74 milyonunu gençlerin oluşturduğu 204 milyon insan işsizdi. Dünyada yaklaşık 830 milyon insan düşük ücretle çalışıyor—günde 2 dolardan az bir parayla geçiniyor—ve 1,5 milyardan fazla insan insana yakışır çalışma koşullarından, hakkını arama olanağından ve sosyal güvenlikten mahrum olarak istihdam ediliyor.[14]

İnsani gelişmeyle ilgili ortaya çıkan güçlükler göz önüne alındığında bu potansiyeli değerlendirmek daha zor hâle geliyor.

Gelir, zenginlik ve fırsat alanlarındaki artan eşitsizlikleri göz önüne alalım. Bugün, dünyanın her yerindeki insanların yaklaşık %80'i dünya zenginliklerinin yalnızca %6'sına sahip. 2016 yılına gelindiğinde, en zengin %1'lik kesimin dünya zenginliklerindeki payının %50'den fazla olacağı tahmin ediliyor. Çalışma dünyasında ücretler gösterilen üretkenliğin gerisinde kalıyor ve çalışanların gelir payları düşüyor.[15]

Çoğunlukla Güney Asya'nın ve artan bir biçimde de Sahra Altı Afrika'nın etki ettiği nüfus artışının insani gelişmeye—çalışma fırsatları, bakım ihtiyaçları ile bakım sağlayan kişi sayısı arasındaki uçurum, sosyal güvenliğin sağlanması—yönelik önemli etkileri olacak. Son tahminler, bakım çalışanları sayısında 13,6 milyonluk küresel bir açık olduğunu ve bunun da 65 yaş üstü kişilere yönelik uzun vadeli bakım hizmetlerinde ciddi açıklara yol açacağını gösteriyor.[16] Artan yaşam süresinin, yaşlanmanın, genç nüfusun yoğunluğunun ve bağımlılık oranlarının etkileri olacak. 2050 yılında dünya nüfusunun üçte ikisinden fazlasının—bir başka deyişle 6,2 milyar insan—kentlerde yaşamanın zorluklarıyla başa çıkarak kentlerde yaşaması bekleniyor.[17]

İnsani güvenlik pek çok farklı kaynaktan gelen tehlikelere karşı tehdit altında. 2014 yılının sonunda, dünya çapında 60 milyon insan yerinden edildi.[18] 2000-2013 yılları arasında küresel ve ulusal şiddet eylemleri nedeniyle hayatını kaybedenlerin sayısı beş kattan fazla artarak 3.361'den 17.958'e yükseldi.[19] Kadına karşı şiddet, insani gelişmeye yönelik en ciddi tehditlerden biri. Her üç kadından biri fiziksel ya da cinsel şiddete maruz kalıyor.[20]

İnsani gelişme, çok sayıda şok, kırılganlık, risk—salgın hastalıklar, sağlıkla ilgili ortaya çıkan riskler, ekonomik ve finansal krizler ve gıda ve enerji güvensizlikleri—nedeniyle sekteye uğruyor. Örneğin, kronik hastalıklar günümüzde her yıl yaklaşık dörtte üçü (28 milyon) düşük ve orta gelirli ülkelerde olmak üzere 38 milyon insanın ölümüne neden olan küresel bir sağlık riski yaratıyor.[21] Dünya nüfusunun yaklaşık %30'u (2,1 milyar insan) obez ve bu insanların beşte üçü gelişmekte olan ülkelerde yaşıyor.[22]

Dünyanın her yerinde insan toplulukları biyolojik çeşitliliğin ortadan kalkmasını da beraberinde getiren ve özellikle yoksul topluluklar için hayati önemde olan iklim değişikliğinin etkilerine karşı giderek daha kırılgan hâle geliyorlar. Yaklaşık 1,3 milyar kişi

Dünya çapında her saat 5 yaş altı 11 çocuk ve 33 anne hayatını kaybediyor

kırılgan topraklarda yaşamını sürdürüyor.[23] Milyonlarca insan doğal afetlerden etkileniyor.

Çalışma insani gelişmeyi ilerletebileceği gibi insani gelişmeye zarar da verebilir — çalışma ve insani gelişme arasında doğrudan bir bağlantı yoktur.

Çalışma ve insani gelişme arasında doğrudan bir bağlantı yoktur

Çalışma ve insani gelişme arasında doğrudan bir bağlantı yoktur. İnsani gelişme, çalışmanın kalitesine, çalışma koşullarına, çalışmanın toplumsal değerine ve benzeri unsurlara bağlıdır. İnsanların bir işe sahip olup olmadıkları önemli olduğu gibi, başka önemli konular da vardır. Örneğin: İş güvenli mi? İnsanlar işlerinden memnunlar mı? İlerleme olanakları mevcut mu? İstihdam esnek bir çalışma-yaşam dengesini destekliyor mu? Kadınlara ve erkeklere eşit fırsatlar sunuluyor mu?

Çalışmanın kalitesi, aynı zamanda sahip olunan işin bir saygınlık ve onur duygusu kazandırıp kazandırmamasını, katılımı ve etkileşimi kolaylaştırıp kolaylaştırmamasını da kapsar. Çalışmayla insani gelişme arasındaki bağlantıyı güçlendirmek için çalışmanın çevresel sürdürülebilirliği de geliştirir nitelikte olması gerekir. Çalışma, kişisel yararların ötesine geçerek yoksulluk ve eşitsizliğin azaltılması, sosyal bütünlük, kültür ve medeniyet gibi ortak toplumsal amaçlara katkıda bulunduğunda insani gelişmeyle bağlantısını güçlendirir.

Buna karşılık, iş yerinde ayrımcılık ve şiddet olduğunda çalışmanın değeri azalır ve çalışma ve insani gelişme arasındaki bağlantı zayıflar. En gözlemlenebilir ayrımcılık ise kadın ve erkek arasında ve özellikle pozisyon, ücret ve davranışlarda göze çarpıyor. Amerika Birleşik Devletleri'nde kadın finans uzmanlarının maaşları erkek meslektaşlarının yalnızca %66'sını oluşturuyor.[24] Ancak ırk, etnik köken, engellilik ve cinsel eğilim konularında da ayrımcılık görülüyor. Latin Amerika'da yöreye özgü etnik gruplar ve nüfusun geri kalanı arasındaki ücret uçurumu %38 olarak hesaplanıyor.[25]

Tehdit, fiziksel ya da sözlü saldırı biçiminde görülen iş yerinde şiddet de çalışmayla insani gelişme arasındaki bağlantıyı zayıflatıyor. 2009 yılında 30 milyon AB çalışanı taciz, göz korkutma, tehdit ya da fiziksel şiddet

ŞEKİL 3

Yıpratıcı ve sömürüye dayalı çalışma insani gelişmeyi baltalar

Kaynak: İnsani Gelişme Raporu Ofisi.

gibi çalışmaya ilişkin şiddet türlerine maruz kaldı. Çalışanların 10 milyonu bu sıkıntıları iş yerinde yaşarken, 20 milyonu da iş yeri dışında yaşadı.[26]

Çalışma ve insani gelişme arasındaki bağlantı çatışma ve çatışma sonrası durumlarında da zayıflıyor. Çalışmanın bu koşullar altında her zaman tanımlanabilir bir içeriği olmuyor ve insani gelişme sekteye uğrayabiliyor.

Bazı koşullarda bazı çalışmalar insani gelişmeye zarar verebiliyor. Pek çok kişi yaşam tercihlerini sınırlayan işlerde çalışıyor. Milyonlarca insan çocuk işçiliği, zorla çalıştırma, insan kaçakçılığı gibi temel insan haklarının ihlal edildiği, saygınlıklarının hiçe sayıldığı, istismar edildikleri koşullarda çalışmak zorunda kalıyor (şekil 3). Ayrıca ev işlerinde çalışan kişiler, göçmen işçiler, seks işçileri ve zararlı sanayilerde çalışanlar çeşitli risklerle karşı karşıya kalıyorlar.

Dünyada 100 milyonu erkek çocuklarından ve 68 milyonu da kız çocuklarından oluşan 168 milyon çocuk işçi var. Bu rakam, dünyadaki çocuk nüfusunun yaklaşık %11'ini oluşturuyor. Çocuk işçilerin neredeyse yarısı tehlikeli koşullarda çalışıyorlar.[27]

2012'de dünya çapında yaklaşık 21 milyon insan zorla çalıştırıldı, zorla ya da seks işçisi olarak çalıştırılmak üzere insan kaçakçılığına maruz kaldı ya da kölelik benzeri şartlar altında çalıştı—14 milyonu emek sömürüsüne ve 4,5 milyonu cinsel istismara maruz kaldı. Kadınların ve kız çocuklarının payı erkekler ve erkek çocuklarından daha fazla oldu. Zorla çalıştırmanın yılda 150 milyar dolar yasa dışı kazanç sağladığı düşünülüyor.[28]

Silah ve uyuşturucu kaçakçılığından sonra insan kaçakçılığı dünya çapında en çok kazanç sağlayan yasa dışı iş olarak göze çarpıyor. 2007-2010 yılları arasında 118 farklı ülkede 136 milletten kaçakçılığı yapılan kurbanlar olduğu saptandı, bu kişilerin %55-60'ı kadındı.[29]

Göçmen kaçakçılığı da son zamanlarda artış gösterdi. Kaçakçılardan oluşan ağlar denizleri aşmaya ve yasa dışı biçimde başka bir ülkeye girmeye çalışan umutsuz göçmenlerden para alıyorlar. 2014 yılında çoğunlukla Libya'dan yola çıkarak Avrupa'ya doğru ilerleyen, kaçakçılığı yapılan göçmenleri taşıyan teknelerin alabora olması ya da batması sonucu 3500 ve belki de daha çok kişi Akdeniz'de hayatını kaybetti.[30]

ŞEKİL 4

Amerika Birleşik Devletleri'nde yeni teknolojilerin benimsenme hızı

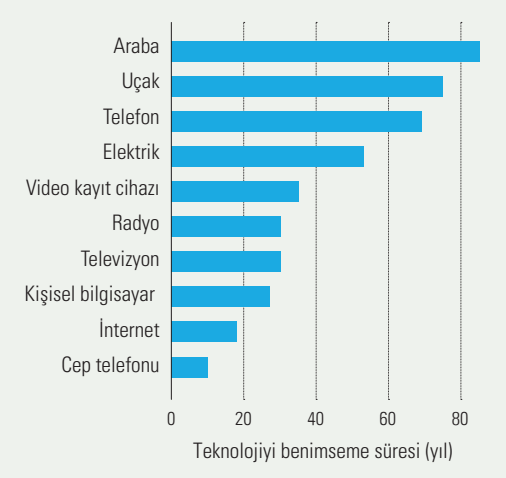

Not: Benimsenme, nüfusun %50'si tarafından benimsenme süresini ifade etmektedir.
Kaynak: Donay 2014.

Çoğunluğunu kadınların oluşturduğu, ücretli ev işleri de milyonlarca çalışan için önemli bir gelir kaynağı. Alınacak gerekli sosyal güvenlik önlemleriyle ev işleri pek çok insanın güçlenmesini sağlayabilir ve ailelerin yoksulluğun pençesinden kurtulmasına yardımcı olabilir. Ancak ücretli ev işlerinde özellikle kadın göçmen çalışanlara yönelik istismar son derece yaygın. Bazen yasal çerçeve yetersiz kaldığında ya da gereği gibi uygulanmadığında, işverenler çalışana düşük ücret vermek ya da hiç ücret vermemek için tehdit ve baskı yöntemlerine başvurabiliyorlar. Ücretli olarak ev işi yapan kişileri uzun saatler—izin günü kullandırmadan günde 18 saate kadar—boyunca çalışmaya zorlayabiliyorlar. Çalışma koşulları genellikle zayıf, yiyecek verilmiyor ve sağlık güvencesi erişimi bulunmuyor. Evlerde ücretli olarak çalışan kişiler fiziksel ya da cinsel tacizlere de maruz kalabiliyorlar.[31]

Madencilik pek çok ülkede en tehlikeli mesleklerden biri. Madencilik, küresel iş gücünün yalnızca %1'ini (30 milyon çalışan) oluşturmasına karşın iş yerindeki ölümcül kazaların, yaralanmaların ve pnömokonyoz (akciğer toz hastalığı) gibi sakat bırakan hastalıkların %8'inden sorumlu.[32]

Küreselleşme ve teknolojik devrim, çalışma biçimimizi ve yaptığımız işleri hızla değiştiriyor

Çalışmanın bağlamı, insani gelişmenin olası sonuçlarıyla birlikte değişiyor. Küreselleşme ve özellikle dijital devrim olmak üzere teknolojik devrimler çalışma kavramının dönüşümünü sağlıyor. Küreselleşme, ticaret, yatırım, büyüme, istihdam yaratma ve yok etme ve aynı zamanda yaratıcı ve gönüllü çalışma için ağlar yaratma konularında temel etkilerle birlikte küresel bağımlılığı güçlendirdi. Yeni ve hızlandırılmış teknolojik devrimlerin yaşandığı bir dönemden geçiyoruz.

Son 10 yılda küresel mal ve hizmet ticareti neredeyse iki katına çıktı ve 2005 yılında 13 trilyon dolardan 2014 yılında yaklaşık 24 trilyon dolara ulaştı. Bu akışların dijital bileşenleri de artıyor.[33]

Dijital teknolojilerin benimsenme ve uygulanma hızı akıllara durgunluk veriyor. Amerika Birleşik Devletleri'nde nüfusun yarısının telefon sahibi olması 50 yıldan daha fazla zaman aldı. Oysa cep telefonları açısından yalnızca 10 yıl aldı (şekil 4). 2015 yılının sonunda, gezegenimizde kayıtlı 7 milyar cep telefonu kullanıcısı ve 3 milyardan fazla internet kullanıcısı olacak.[34]

Dijital devrime erişim, bölgeler, cinsiyetler, yaş grupları ve kentsel-kırsal kesimler arasında eşit dağılım göstermiyor. 2015 yılında gelişmiş ülkelerdeki hanelerin %81'inin internet erişimi varken, gelişmekte olan ülkelerde bu oran %34 ve en az gelişmiş ülkelerde ise yalnızca %7.[35]

Dünyada yaklaşık 168 milyon çocuk işçi ve 21 milyon zorla çalıştırılan insan var

Küreselleşme, dış kaynak kullanımı ve küresel değer zincirleri aracılığıyla çalışanları ve işletmeleri küresel ağlarda bir araya getiriyor. Şirketler, bazı işlemleri ya da ana faaliyet alanları dışındaki faaliyetleri maliyetlerin daha düşük olduğu diğer ülkelerde yaptırıyorlar ya da taşerona veriyorlar (ya da bazen her ikisini belli oranlarda yapıyorlar.) Örneğin, Apple dünyanın her yerinde ürünlerini satan, üreten ve montajını yapan 750.000'den fazla kişiden yalnızca 63.000'ini istihdam ediyor.[36]

Pek çok ekonomik faaliyet artık ülkeleri, bazen de kıtaları kapsayan küresel değer zincirleriyle bütünleşmiştir. Bu bütünleşme, hammaddeler ve alt bileşenlerden piyasaya erişime ve satış sonrası hizmetlere kadar uzanır. Üretim, temelde çok uluslu şirketler ve sınır ötesi sanayiler tarafından koordine edilen, uluslararası açıdan dağınık olan üretim süreçlerinde organize edilen aracı mal ve hizmetlerdir.

Son yıllarda bilgi, üretim açısından olmazsa olmaz hâle geldi. Tamamlanmış malların değerini belirlemede bile somutlaşmış bilgi giderek daha önemli bir yer tutuyor. 2012 yılında bilgi yoğun mal ve hizmetlerin ticareti—yaklaşık 13 trilyon dolar—emek yoğun malların ticaretinden 1,3 kat daha hızlı arttı, bu durum mal ve hizmet toplam ticaretindeki daha yüksek oranı açıklıyor.[37]

Dijital devrim, çalışma alanında paylaşım ekonomisi (GrabTaxi), iş süreçlerinde dış kaynak kullanımı (UpWork), kitlesel kaynak kullanımı (Mechanical Turk) ve esnek çalışma gibi yeni stratejiler yarattı. Aynı zamanda yaratıcı çalışma alanında devrim yarattı ve küçük üreticilerin ve zanaatkârların güçlendirilmesini sağladı.

Teknolojik ilerlemeler yalnızca çalışma alanında dönüşümler yaratmakla kalmadı; aynı zamanda yaratıcılık ve yenilik alanlarında yeni türlerin ortaya çıkmasında itici güç görevi görüyor. İşbirliği içindeki ekipler ve vizyonerler fikirleri somut mal ve hizmetlere dönüştürdüler. Bilgisayarlardaki ve elektronikteki yenilikler bu büyüme açısından son derece önemliydi: 1990 yılından 2012 yılına bilgisayarlar ve elektronik cihazların yeni patentlerdeki payları iki kattan daha fazla yükselerek %25'ten yaklaşık %55'e ulaştı.[38]

Dijital devrim aynı zamanda artık sanal ortamda (çevrimiçi ya da dijital olarak) uygulanabilen gönüllülük kavramını da değiştirdi. BM Gönüllüleri çevrimiçi gönüllülük sistemi 2014 yılında 10.887 gönüllünün (%60'ı kadın) becerilerini insani gelişmeye yönelik çalışmalara katkıda bulunmak üzere kullanmalarına yardımcı oldu.[39]

Çalışma alanında değişiklik yaratabilecek en yüksek potansiyele sahip teknolojiler arasında bulut teknolojisi, üç boyutlu baskı, ileri robotik teknolojiler, enerji depolama ve bilgi işleme işinin otomasyonu var. Bunlar, akıllı donanım sistemleri aracılığıyla bilgi işleme işinin düzenlenmesi ve üretkenliğini dönüştürecek ve milyonlarca kişinin akıllı dijital asistanlar kullanmalarına olanak sağlayacak.

Çalışma dünyasında, çalışanların daha esnek ve koşullara uyum sağlayabilir—çalışma koşullarını yeniden öğrenmeye, değiştirmeye ve yeniden değerlendirmeye hazır olma—olmaları gerekli. Aynı zamanda yeni fırsatları araştırmaya daha çok zaman ayırmaları gerekiyor.

Yeni çalışma dünyasıyla en bağlantılı kişiler aşağı yukarı 1980'li yıllardan başlayarak doğmuş kuşak olan Y kuşağı. Bu yaş grubundakiler dijital teknolojilerin ve gelişmiş bilgi ve iletişim teknolojilerinin hayatın her alanına dâhil olmaya başladığı bir zamanda reşit oldular. Aynı zamanda esnekliğin, uyum yeteneğinin ve geleneksel olmayan çalışmanın giderek daha yaygın hâle geldiği dönemde yetişkin oldular.

Y kuşağındaki pek çok kişi, geçim kaynağını sağlamanın bir kısmı olarak kâr sağlamanın ötesine geçen, çevresel ve toplumsal sorunları çözmeye odaklı çalışmalar peşinde.

Sosyal girişimciler yeni bir iş gücü olarak ortaya çıkıyorlar. Çünkü sosyal girişimciler kendilerini toplumsal sorunları ele almaya adamış, amaç odaklı kişilerdir ve finansal açıdan kendi kendini sürdürebilen, sosyal faydayı mümkün olan en yüksek düzeye çıkarabilen, kâr amacı gütmeyen ve kâr payı dağıtmayan (bütün kârın yeniden şirkete yatırıldığı) şirketler kurarlar.

Çalışmanın küreselleşmesi bazı insanlara getiriler sağlarken, bazıları açısından kayıplara yol açıyor

Gelişmekte olan ülkelerin ihracat odaklı sanayileşmeyi giderek daha çok benimsemesiyle, gelişmiş ülkelerdeki montaj işleri dış kaynak kullanımıyla serbest üretim bölgelerinde yapılıyor. Çalışmanın kalitesi ve çalışma standartlarının uygulanması değişmiş olsa da Çin ve Meksika gibi büyük, gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi Kosta Rika, Dominik Cumhuriyeti ve Sri Lanka gibi daha küçük ülkelerde de bunun iş sahası yaratmadaki etkisi kayda değer ve olumlu oldu.

Hizmete dayalı işlerin üretiminin küresel olarak ülke dışında gerçekleştirilmesi bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerle pek çok destek hizmetlerinin ülke dışında gerçekleşmeye başladığı 1990'lı yıllarda hızlandı. Örneğin, 2000-2010 yılları arasında Hindistan'da bilgi ve iletişim teknolojileri alanındaki doğrudan işlerin sayısı 284.000'den 2 milyonun üzerine fırladı.[40] 24 saat hizmet sağlamak için eşleşen şirketlerin paylarının farklı zaman dilimlerine aktarılması gibi yöntemlerle, hizmete dayalı işler, Rusya Federasyonu, Latin Amerika ve Afrika'da da büyüyor.[41] Ancak gelişmekte olan ülkelere yapılan dış kaynak aktarımı bütün sektörlere ve bütün çalışanlara yarar sağlamadı.

Yeni ve hızlandırılmış teknolojik devrimlerin yaşandığı bir dönemden geçiyoruz

Dış kaynak kullanımı genel olarak gelişmekte olan ülkeler için yararlı görünse de gelişmiş ülkelerdeki çalışanlar için bazı etkileri var. Etkilere ilişkin tahminler değişiyor, uzun vadeli etkiler kısa vadeli etkilerden daha belirsiz, ancak üretim sektöründe hizmet sektöründen daha çok iş kaybı yaşanıyor. Maliyeti azaltmak amacıyla üretimin bazı aşamalarının ülke dışında gerçekleştirilmesine bağlı kısa vadeli iş kayıpları bazı ülkelerde 0 oranındayken Portekiz'de her alandaki iş kayıplarıyla yaklaşık %55'e ulaşıyor.[42]

Günümüzde idari destek, mali işlemler ve bilgisayarla ve matematikle ilişkili işlerde dış kaynak kullanımına daha çok başvuruluyor. Avustralya, Kanada ve Amerika Birleşik Devletleri'nde bütün işlerin %20-29'u ülke dışında gerçekleştirilme potansiyeline sahip.[43] Bu tahmindeki pek çok iş, eğitim düzeyleri yükseldiği ve bilgi ve iletişim teknoloji altyapısı geliştiği sırada farklı bir ülkede daha az maliyetle gerçekleştirilebilecek orta ya da yüksek beceri gerektiren, hizmete dayalı işler.

Bu nedenle, dış kaynak kullanımına ev sahipliği yapan ülkelerde yeni iş alanlarına erişim açısından sayısız fırsat çıkarken, işlerini kaybeden bireylerin de daha rekabetçi bir iş ortamında çalışmak üzere eğitim almaları ve yeni beceriler kazanmaları gerekebilir. Bunu kolaylaştırmak için insanların iş bulmalarına, becerilerini geliştirmelerine ve temel gelire erişmelerine olanak sağlayan programlara ihtiyaç var. Eğitim, aynı zamanda gelişmekte olan ülkelerdeki çalışanların yeni işler bulmaları açısından becerilerini de geliştirebilir.

Gelişmekte olan ülkelerin küresel değer zincirlerine dâhil olmaları ücretli çalışma açısından olanakları artırdı ve kadınların iş gücüne katılım oranlarında artış sağladı (pek çok kadın hazır giyim sanayisinde iş buluyor).

2013 yılında 190 milyonu kadın olmak üzere 453 milyon çalışan (1995 yılında bu rakam 296 milyondu) küresel değer zincirlerine dâhil oldu.[44]

Ancak bu tür bir bütünleşme, çalışma kalitesi ve çalışanların insani yetkinliklerini geliştirip geliştirmedikleri hakkında fazla ipucu vermiyor. Becerileri geliştirmek için çalışanların sosyal korunma düzeyleri ve onlara sunulan fırsatlar konusunda endişeler mevcut.

Küresel değer zinciri sisteminde, ülkeler ve sanayilerde kazananlar olduğu gibi kaybedenler de var. Küresel değer zincirlerinin serbest doğası daha az iş güvenliği yaratabileceği gibi hükümetlere ve taşeronlara maliyetleri en aza indirgemeleri yönünde baskı yapabilir. Bu da özellikle düşük nitelikli çalışanlar başta olmak üzere çalışanların ücretleri ve çalışma koşulları üzerinde baskıya neden oluyor. Gelişmekte olan ülkeler aynı zamanda çalışma fırsatlarını, becerilerin geliştirilmesini ve teknolojiye maruz kalmayı sınırlayan düşük katma değerli üretim süreçlerinden oluşan küresel değer zincirlerinin içine hapsolma riskiyle karşı karşıya geliyorlar.

Son yıllarda bilgi üretim açısından olmazsa olmaz hâle geldi

Küresel değer zincirlerine geçiş, hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerdeki çalışanlar için yeni zorluklar yarattı. Çalışanların kendi dışlarındaki çalışmalarda yer almak yerine küresel değer zincirlerine katkıda bulunan çalışmalarda yer alarak ne kadar kazanç sağladıkları konusunda soru işaretleri var. Üretkenliğin küresel değer zinciri odaklı işlerde daha yüksek olduğu, ancak ücretlerin küresel değer zincirlerinin içinde de dışında da aynı olduğuna dair bulgular var.[45] Bu da üretkenlikteki artışların çalışanlar ve sermaye arasında nasıl paylaştırıldığıyla ilgili soruların gündeme gelmesine neden oluyor.

Küresel değer zincirleriyle yayılan piyasa baskıları; ücretler (küresel rekabet tarafından düşen ücretler biçiminde), artan kayıt dışı istihdam ve iş sözleşmelerinde güvensizlik (birden çok taşeron zincirleri aracılığıyla) ya da işten çıkarılmalar (üretimin azaldığı dönemlerde) biçimlerinde en çok çalışanlar tarafından hissediliyor. Çok uluslu şirketler üretim esnekliği sağlamak ve maliyetleri yönetebilmek için belirli süreli iş sözleşmesiyle çalışanlar, geçici çalışanlar, bağımsız yükleniciler, proje süresince çalışanlar, dış kaynak kullanımı yoluyla çalışanlar gibi haklarından mahrum edilmiş iş gücüne giderek artan biçimde bel bağlıyorlar.[46] Değer zincirlerine katılım bazı kişiler için güvenli, insana yakışır çalışma anlamına gelirken, bazıları için de güvencesiz çalışma alanları yaratıyor (bu, aynı ülkede ya da sektörde bile olabilir) ve "emek piyasasında ikilik" yaratıyor.

Geleceği dijital devrimle şekillendirmek şans ya da kader değil, bir beceri ve öngörü meselesi

İnsanlar tarafından yapılan işler ve bu işlerin icra edilme biçimleri yeni teknolojilerle dönüşüyor. Bu değişim yeni değil, fakat çalışma ve insani gelişme arasındaki bağlantıyı ve insanlar açısından olumlu sonuçlar yaratmak için gereken politikalar ve kurumları yeniden şekillendiriyor

Dijital teknolojilerin yayılması ve yaşamlarımıza nüfuz etmesi dünyanın her yerini değiştiriyor, ancak bu değişimin etkileri ülkeden ülkeye farklılık gösteriyor. Bilgi ve iletişim teknolojileri, cep telefonlarının ve diğer taşınabilir cihazların yayılması gibi bazı teknolojik değişimler her yerde görülüyor. Ancak ülkeler yine de tarım, sanayi ve hizmetler alanlarındaki ekonomik güçlerine ve insani yetkinliklere yatırım yapılan kaynaklarına göre farklı üretim ve istihdam yapılarına başvuruyorlar ve dijital teknolojileri farklı biçimlerde kullanıyorlar. Emek piyasası, ücretli çalışmanın ücretsiz çalışmaya oranı ve ön plana çıkan iş yeri türleri ülkeden ülkeye değişiklik gösterdiği için dijital teknolojilerin çalışma üzerindeki etkileri de değişiklik gösteriyor.

Dijital devrim, yüksek teknolojiye dayalı sanayilerle bağlantılı olabilir, ancak aynı zamanda tarımdan işportacılığa kadar daha kayıt dışı faaliyetleri bile etkiliyor. Bazı insanların mobil cihazlarla doğrudan bağlantıları olabiliyor. Etiyopya'da çiftçiler kahve fiyatlarını kontrol etmek için cep telefonu kullanıyorlar.[47] Suudi Arabistan'da çiftçiler buğday ekimi için kullanılan sınırlı sulama suyunu dağıtabilmek için kablosuz teknolojiden yararlanıyorlar.[48] Bangladeş'teki bazı köylerde kadın girişimciler

komşularına ücretli hizmet sağlamak için telefonlarını kullanıyorlar.

Cep telefonları artık sesli aramalar, SMSler ve mobil uygulamalar aracılığıyla çalışmayı pek çok açıdan kolaylaştırıyor. Aynı zamanda Kahire'deki yemek satıcılarından, Senegal'deki sokak temizlikçilerine ya da Londra'daki sağlık uzmanlarına kadar pek çok farklı diğer faaliyet —kayıtlı ya da kayıt dışı, ücretli ya da ücretsiz—açısından yarar sağlıyor.

İnternete ve cep telefonlarına erişim insanları yaratıcılıklarını ve becerilerini geliştirmeleri yönünde güçlendiriyor. Kadın ve erkek ve kırsal ve kentsel kesimler arasındaki erişim eşitsizlikleri ele alınırsa, çok daha fazlasını yapmak mümkün. Gelişmekte olan ülkelerdeki internete erişim oranı, gelişmiş ülkelerdeki internete erişim oranına eşit olsaydı, gayrisafi yurt içi hasılada yaklaşık 2,2 trilyon dolar kazanç sağlanabilirdi ve Afrika'da 44 milyon ve Hindistan'da 65 milyon olmakla birlikte 140 milyon yeni istihdam yaratılabilirdi. Gelişmekte olan ülkelerde uzun vadeli üretkenlik %25'e kadar yükseltilebilir.[49]

Dijital ekonomi, pek çok kadının yaratıcılıklarını ve potansiyellerini ortaya koymalarına olanak sağlayan işlere erişimleri olmasını sağladı. 2013 yılında yaklaşık 1,3 milyar kadın internet kullanıyordu.[50] Bazıları girişimci olarak e-ticarete geçti, bazıları ise kitle kaynak kullanımı ya da e-hizmetler aracılığıyla istihdam ediliyor. Ancak bu yeni çalışma dünyası, bilim ve teknoloji alanında beceri ve nitelik sahibi çalışanlara yüksek kâr sağlıyor ve çalışanların kadın olma olasılığı daha az oluyor.

Yaşları daha ilerlemiş olan çalışanlar, çalışmaktan keyif aldıkları ya da emekli olma lüksleri bulunmadığı için çalışmaya devam ettiklerinde yeni çalışma seçeneklerine sahip oluyorlar. Daha yaşlı ve daha genç çalışanların çoğu farklı emek piyasalarındalar (bu nedenle doğrudan bir yerini alma yok) ve daha yaşlı kişiler çalışmaya teşvik edildikleri için gençlerin heveslerini kaybetmeleri de pek söz konusu değil.

Yine de riskler ve yerine getirilmeyen vaatler var. Aslında hem olumlu hem de olumsuz etkilerin olduğu bir dönüm noktasında olabiliriz. Teknolojik devrim beceri açısından önyargılarla dolu bir teknik değişim sunuyor: Yeni teknolojiler daha düşük vasıflı çalışanlara olan talebi azaltırken yüksek vasıflı çalışanlara olan talebi artırıyor. Bu tür bir değişim, doğası gereği, daha yüksek bir insan sermayesine sahip kişileri ön plana çıkarırken çalışma olanaklarını kutuplaştırıyor.

Piramidin en üstünde iyi eğitim görmüş, beceri sahibi kişiler için iyi işler bulunacak. Örneğin, otomobil sanayisinde en büyük yararı sağlayanlar yeni araçlar tasarlayıp onları test eden mühendisler olacak. En altta ise ofis temizleme gibi düşük beceri ve düşük üretkenlik gerektiren, ücreti düşük hizmete bağlı işler yer alacak. Orta alanda ise küçük ofislerinde ve üretim kısmında giderek daha az kişi olacak. Dolayısıyla en çok zarara uğrayanlar daha az uzmanlaşmış, rutin çalışma becerilerine sahip kişiler olacak (şekil 5).

Bilişsel açıdan karmaşık pek çok iş makul niteliklere sahip kişilerin bile becerilerinin ötesinde. Bu nedenle, bazı sanayiler hâlâ beceri eksiklikleriyle karşı karşıya kalabiliyorlar ve en yüksek beceriye sahip kişilere yüksek maaşlar vermeye istekli olan şirketler küresel piyasaya başvuruyorlar. İşgücü ulusal olarak kutuplaşmış olmanın yanı sıra düşük vasıflı işçilerin ulusal piyasalardan, yüksek vasıflı çalışanların ise küresel piyasalardan bulunuyor olması sonucu uluslararası açıdan da katmanlaşıyor.

Zaman, kendini özel becerilerle ve doğru eğitimle donatmış bir çalışan olma zamanı, çünkü bu niteliklere sahip kişiler kendilerini değerli kılmak için teknolojiyi kullanabiliyorlar. Ancak sıradan becerilere sahip çalışanlar için olabilecek en kötü zamanlardan geçiyoruz, çünkü bilgisayarlar, robotlar ve diğer dijital teknolojiler baş döndürücü bir hızla sıradan becerilerin yerini alıyor.

Sıradan becerilere sahip çalışanlar için bundan daha kötü bir dönem hiç olmadı

Dijital devrimin üstü kapalı vaatlerinden biri, emek üretkenliğinin artacak ve böylece daha yüksek ücretlerin kazanılacak olmasıydı. Bu vaat her iki alanda da yerine getirilmemiş gibi görünüyor: Üretkenlik beklenen oranlara ulaşmadı ve kazanımların çok azı yüksek ücretlere dönüştü. Pek çok ekonomide (örneğin, Hollanda) üretkenlik ve ücret artışı arasındaki uçurum yıllar içinde arttı ve ortalama ücretler pek çok çalışanın reel payının sabit kaldığı ve en çok kazananların gelirlerinin tırmandığı gerçeğinin üstünü örterken durum çok daha ciddi bir hâl alıyor.

ŞEKİL 5

Otomatik olarak yeri en çok alınabilecek ve en az alınabilecek 20 meslek grubu

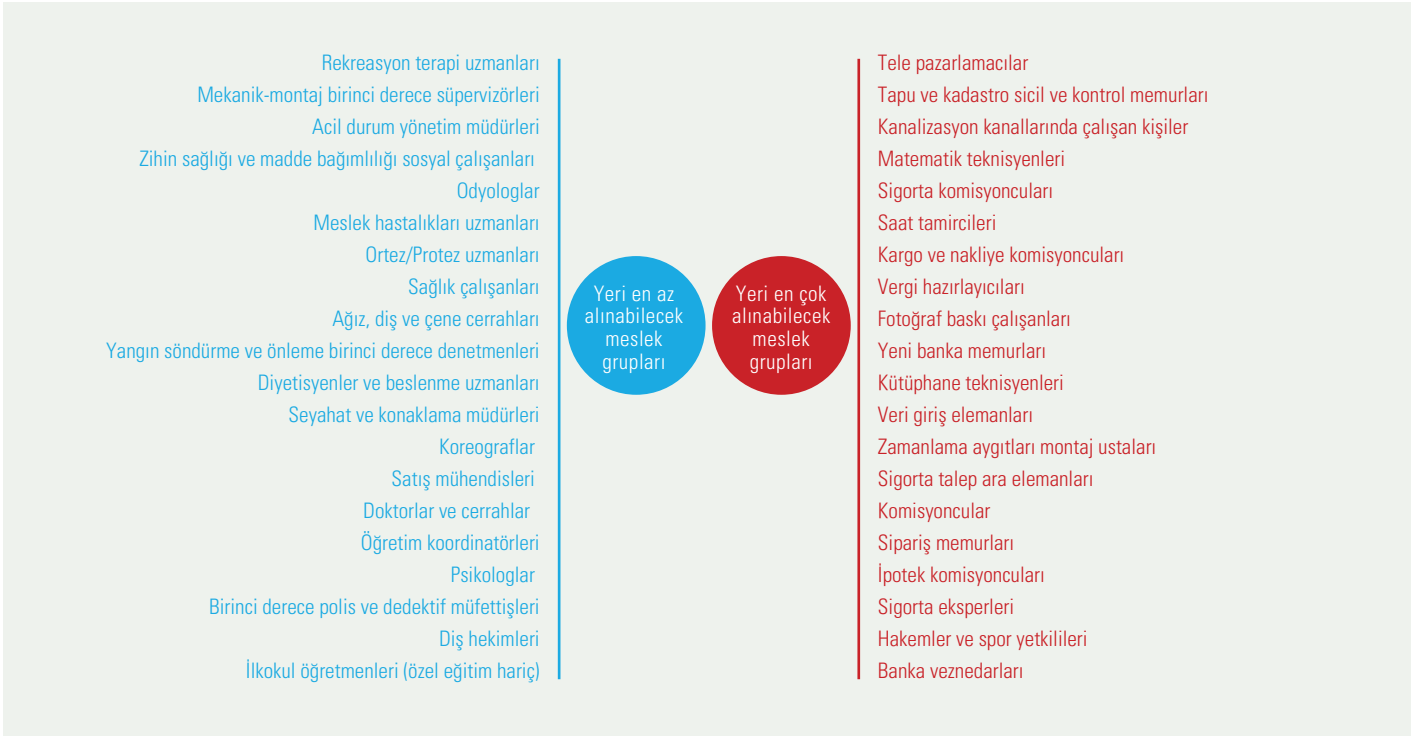

Not: Rakamsal meslek sıralamaları bilgisayarlı otomasyon olasılıklarına göre yapılmıştır. (Otomasyonla yerinin alınma olasılığı en az olanlar mavi, yerinin alınma olasılığı en fazla olanlar ise kırmızıyla belirtilmiştir.) Meslekler ABD Çalışma Bakanlığı Standart Meslek Sıralaması ile uyumludur.
Kaynak: Frey ve Osborne 2013.

Teknolojik devrime artan eşitsizlik eşlik ediyor. Çalışanlar toplam gelirden giderek daha küçük bir pay alıyorlar. Daha iyi bir eğitime sahip, daha üretken biçimde çalışabilenler bile gelir, istikrar ya da sosyal tanınma açısından çalışmalarıyla orantılı bir karşılık alamıyorlar.

Çalışanların gelirlerinin azalan payı ortalama reel ücretlerdeki artışın yavaşlamasının bir parçası olarak görülebilir: Yüksek vasıflı emeğin (ve sermayenin) gelir payları yükselirken, diğer emeklerin payı düşüyor.

En yüksek maaş alanların çalışma tazminatındaki hızlı artış en yüksek %10, %1 ya da belki %0,1'de yer alan bir azınlığa yarar sağladı. Dünyanın en zengin %1'ini oluşturan küresel elit kesim 2014 yılında yetişkin başına 2,7 milyon dolar ortalama zenginliğe sahipti.[51]

Çalışanlar, işverenler ve politika yapıcılar çalışma dünyasının daha çok ön plana çıkan güçlüklerine yanıt vermeye hazırlar mı? Böyle bir dünyada spesifik teknik bilgi çok çabuk biçimde hükümsüz hâle gelirken, dünden kalma politikalar ve kurallar bugünün ya da yarının güçlüklerine yanıt veremeyebiliyor.

Dengesizlikler kadınları—ister ücretli ister ücretsiz çalışıyor olsunlar—çalışma dünyasında dezavantajlı konuma getiriyor

Kadınlar küresel olarak işgücüne %52 oranında katkıda bulunurken, erkekler %48 oranında katkıda bulunuyorlar

Çalışma dünyasında—ister ücretsiz bakım işleri ister ücretli işler olsun—cinsiyetler arasında yerel değerleri, toplumsal gelenekleri ve tarihi cinsiyet rollerini yansıtan belirgin dengesizlikler varlığını sürdürüyor. Bakım işleri, aile üyeleri için yemek pişirme, evi temizleme, su ve yakıt getirmenin yanı sıra hem kısa hem de uzun vadede çocukların, yaşlıların ve hasta olan aile üyelerinin bakımını üstlenmeyi de içeren ev işlerini kapsıyor. Her bölgedeki pek çok ülkede kadınlar erkeklerden daha çok çalışıyorlar. Hesaplara göre kadınlar küresel çalışmaya %52, erkekler ise %48 oranında katkıda bulunuyorlar.[52]

Ancak kadınlar yükün yarıdan fazlasını taşıyor olsalar bile her iki çalışma dünyasında da—hem ücretli çalışma hem de ücretsiz çalışma alanlarında—birbirini destekleyen biçimlerde dezavantajlı durumdalar.

2015 yılında kadınların küresel iş gücüne katılım oranı %50 iken, erkeklerin küresel iş gücüne katılım oranı %77'ydi.[53] 2015 yılında dünya çapında çalışma çağındaki (15 yaş ve üstü) erkeklerin %72'si istihdam ediliyorken, aynı oran kadınlarda yalnızca %47'ydi.[54] Kadınların iş gücüne katılım ve istihdam oranları ekonomik, toplumsal ve kültürel konulardan ve evdeki ev işi dağılımlarından ciddi ölçüde etkileniyor.

Çoğunlukla ev dışındaki ücretli işlerin %59'unda kadınların payı %21 iken, erkeklerin payı %38 ile kadınların payının neredeyse iki katı. Genellikle evde yapılan ve bakım hizmetlerini kapsayan ücretsiz çalışmalarda ise tablo tersine dönüyor: Ücretsiz işlerin %41'inde kadınlar %31'e %10 ile erkeklerden üç kat daha fazla çalışıyorlar.

Bu nedenle, erkeklerin ücretli çalışma dünyasında kadınların ise ücretsiz çalışma dünyasında baskın oldukları bir dengesizlik gündeme geliyor. Ev içindeki ücretsiz işler toplumun işleyişi ve insanların refahı için vazgeçilmez değerdedir. Ancak bu görev çoğunlukla kadınlara düştüğü için onlar için daha tatmin edici olabilecek diğer faaliyetler açısından seçeneklerini ve fırsatlarını kısıtlıyor.

Kadınlar ücretli işlerde çalıştıklarında bile dezavantajlarla ve ayrımcılıkla karşı karşıya kalıyorlar. Cam tavan bunlardan yalnızca bir tanesi. Kadınlar küresel olarak üst düzey yöneticilik alanında yetersiz seviyede temsil ediliyorlar: Üst düzey yöneticilik pozisyonlarının yalnızca %22'sinde yer alıyorlar ve bölgeler arası farklılıklarla birlikte işletmelerin %32'sinde hiç kadın üst düzey yönetici yok (şekil 6)[55]. Mesleki ayrımcılık zamana direniyor ve farklı ekonomik refah düzeylerinde görülüyor: Hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde el sanatları, ticaret, tesis ve makine işletmeleri ve yöneticilik ve yasama ile ilgili mesleklerde erkekler ön plana çıkarlarken, kadınlar da memurluk, hizmet sektörü ve mağaza ve satış danışmanlığı gibi orta düzeyde beceri gerektiren alanlarda daha çok yer alıyorlar.

Kadınlar erkeklerle benzer işler yaptıklarında bile daha az kazanıyorlar ve ücret uçurumlarının en fazla olduğu alanlar da genellikle ücretin en yüksek olduğu profesyonel alanlar. Kadınlar küresel olarak erkeklerden %24 daha az kazanıyorlar. Latin Amerika'da en üst düzey kadın yöneticiler, en üst düzey erkek yöneticilerin aldığı maaşın ortalama %53'ünü kazanabiliyorlar.[56] Pek çok bölgede kadınlar "kırılgan istihdam" riski ile daha çok karşı karşıya kalarak maaşların kırılgan olduğu ve sosyal güvenliğin çok az olduğu ya da hiç bulunmadığı kayıt dışı alanlarda kendileri ya da başkaları için çalışıyorlar.

Kadınlar bakım hizmetlerinde orantısız bir yükün altında eziliyorlar

Kadınlar dünyanın her yerinde çoğunluğunu ev işlerinin (yemekleri hazırlama, odun toplama, su taşıyıp getirme ve temizlik) oluşturduğu ücretsiz bakım hizmetlerinin ve evlerdeki ya da toplumdaki bakım işlerinin (çocuk, hasta ve yaşlı bakımı gibi) büyük bir kısmını üstleniyorlar.

Erkekler ücretli çalışma dünyasında baskınken, kadınlar ücretsiz çalışma dünyasında ön plana çıkıyorlar

Bakım hizmetlerindeki orantısız payları nedeniyle kadınların ücretli çalışmayı ve eğitimi de kapsayan diğer faaliyetler için çok az zamanları kalıyor. Bu durum aynı zamanda kendilerine ayırabilecekleri boş zamanın da azalmasına neden oluyor. 62 ülkede yürütülen bir araştırmada erkeklerin sosyal hayatları ve boş zaman faaliyetleri için günde 4,5 saat, kadınların ise yalnızca 3,9 saat ayırdıkları sonucuna ulaşıldı.[57] İnsani gelişmenin düşük olduğu ülkelerde erkekler sosyal hayatlarına ve boş zaman faaliyetlerine kadınlardan yaklaşık %30 daha çok zaman ayırabiliyorlar. İnsani gelişmenin çok yüksek olduğu ülkelerde ise fark %12'ye düşüyor.

Kadınlar ücretli bakım hizmetlerinde de orantısız biçimde yer alıyorlar. Ücretli olarak ev işleri yapan kişilere talep arttı. Küresel olarak 15 yaş ve üstü yaklaşık 53 milyon kişi ücretli olarak ev işleri yapıyor. Bunların %83'ünü bazıları göçmen olmak üzere kadınlar oluşturuyor.[58] Dolayısıyla ev işlerini yapan göçmenlerin yurt dışında bulunan hanelerde ev işleri yaptıkları ve çocuklara ve diğer kişilere bakım hizmeti sundukları

ŞEKİL 6

2015 yılında kadınların bölgelere göre üst düzey yönetici olarak temsil edilme oranları

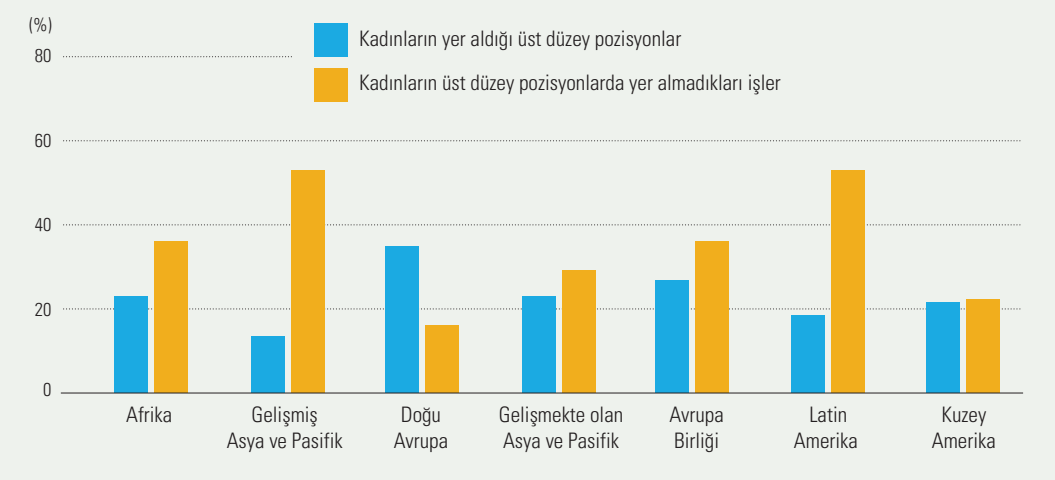

Kaynak: Grant Thornton 2015.

Kadınlar küresel olarak erkeklerden %24 daha az kazanıyorlar

küresel bir bakım hizmetleri ağı ortaya çıktı. Ancak bu kişiler yurt dışında çalışmaya başlayıp çocuklarını ve ebeveynlerini kendi ülkelerinde bırakarak genellikle yerleri büyükanne ve büyükbabaları, diğer akrabalar ya da geçici olarak işe alınan yerel yardımcılar tarafından doldurulan bir bakım uçurumu yaratıyorlar.

Ev işlerindeki olası sömürülere—düşük ücretler, zayıf çalışma koşulları, sağlık hizmetlerine erişimin olmaması ve fiziksel ya da cinsel taciz—rağmen, pek çok çalışan işe ihtiyaçları olduğu için kendilerini sömüren işverenlerine katlanarak çalışmaya mecbur kalıyor.

İnsani gelişme açısından önemine karşın bakım hizmetleri genellikle görmezden geliniyor. Bunu nedeni; kısmen bakım hizmetlerinin ücretsiz olması nedeniyle gayrisafi yurt içi hasıla gibi ekonomik göstergelere yansımaması. Ancak ücretsiz bakım hizmetlerinin önemini göz ardı etmemek, kadınların hanelere ve toplumlara katkılarına vurguda bulunur ve kadınların maddi durumlarına ve refahlarına dikkat çekerek bu konuda politika geliştirilmesini sağlayabilir. Ücretsiz bakım hizmetlerini hesaplama girişiminde bulunan bütün ülkelerde ücretsiz bakım hizmetlerinin gayrisafi yurt içi hasıladaki payları %20 ila %60 arasında değişiyor. Hindistan'da ücretsiz bakım hizmetleri gayrisafi yurt içi hasılanın %39'unu oluştururken, Güney Afrika'da %15'ini oluşturuyor.[59]

Kadınlar başka seçenekleri kalmayıp ücretsiz bakım hizmetlerine öncelik verdiklerinde ve iş gücünün dışında kaldıklarında büyük özverilerde bulunuyorlar ve belki de iş yerinde yetkinliklerini geliştirme şanslarını kaybediyorlar. Ayrıca ekonomik bağımsızlıklarını elde etme fırsatını da kaçırıyorlar.

Ücretsiz ve ücretli çalışma alanlarındaki dengesizlikleri ele almak hem şimdiki neslin hem de gelecek nesillerin yararına olacaktır

İş dağılımında kadınlar ve erkekler arasındaki dengesizliklerin değiştirilmesi şart. Evet, pek çok toplum özellikle eğitimli, orta sınıf hanelerde bakım çalışmalarının erkekler ve kadınlar arasında daha adil bir biçimde paylaşıldığı, nesille ilgili bir değişimden geçiyor. Fakat daha fazlasının yapılması gerekiyor ve daha ciddi toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini hızlı bir biçimde ele almak için harekete geçmek şart. Uzun zamandır süregelen eşitsizlikler birbirlerini güçlendirerek her nesilden kadınları ve kız çocuklarını giderek kısıtlı hâle gelen seçimler ve fırsatlarla karşı karşıya bırakabiliyorlar. Dört politika ekseninde adımlar atılması

şart—ücretsiz bakım hizmetlerinin yükünün azaltılması ve paylaşılması, ücretli çalışma alanında kadınlara sunulan fırsatlarının artırılması, ücretli çalışma alanında gelişen sonuçlar ve değişen normlar.

Ücretsiz bakım hizmetlerine harcanan zamanın önemli ölçüde azaltılması ve daha eşit bir biçimde paylaştırılması gerekiyor. Temiz suya, hanelerin ihtiyaçları doğrultusunda modern enerji hizmetlerine, kaliteli kamu hizmetlerine (sağlık ve bakımla ilgili hizmetler dâhil) evrensel erişim, iş yerlerinde profesyonel ilerlemeyi baltalamadan daha esnek mesai saatlerine yönelik düzenlemeler, cinsiyet rolleri ve sorumlulukları hakkındaki kalıplaşmış düşüncelerde değişim ailelerin ve özellikle kadınların bakım hizmetleri yükünü azaltmaya katkı sağlayabilir.

Mevzuat ve hedefli politikalar kadınların ücretli çalışmaya erişimini artırır. Her alanda kaliteli yükseköğretime erişim ve ileriye yönelik işe alım çabaları özellikle kadınların daha az temsil edildikleri ya da ücret uçurumlarının var olduğu alanlarda engellerin azalmasını sağlayabilir.

Politikalar da iş yerlerinde kadınların ilerlemelerine yönelik engellerin ortadan kaldırılmasına katkıda bulunabilir. İş yerinde taciz ve eşit ücretle ilgili önlemler, zorunlu ebeveyn izni, bilgi ve uzmanlığın artırılmasına yönelik eşit fırsatlar ve insan sermayesinin ve uzmanlığının yıpranmasını ortadan kaldırmaya yönelik önemler kadınların iş yerindeki verimliliğini artırabilir.

Ücretli ebeveyn izni son derece önemli bir konu. Daha eşit ve teşvik edilen ebeveyn izni daha çok kadının iş gücüne katılımını, ücret uçurumlarının azalmasını ve hem kadınlar hem de erkekler için daha iyi bir çalışma-yaşam dengesinin kurulmasını sağlar. Artık pek çok ülke ebeveyn izninin anneler ve babalar arasında bölünmesi gerektiğini öne sürüyor.

Toplumsal normların kadınların ve erkeklerin eşit potansiyellerini yansıtacak şekilde değişmesi şart. Kadınların hem kamu sektöründe hem de özel sektörde üst düzey yönetim, sorumluluk alma ve karar verme pozisyonlarına yükseltilmeleri ve erkeklerin geleneksel olarak kadınların hüküm sürdüğü meslek alanlarında çalışmaya teşvik edilmeleri bu kökleşmiş fikirlerin değişmesine yardımcı olabilir.

Sürdürülebilir çalışma sürdürülebilir kalkınmanın temel yapı taşlarından biridir

Sürdürülebilir çalışma insani gelişmenin ilerlemesini sağlıyor

Sürdürülebilir çalışma olumsuz yan etkileri ve istenmeyen sonuçları azaltarak ve ortadan kaldırarak insani gelişmenin ilerlemesine katkıda bulunur. Sürdürülebilir çalışma yalnızca gezegenin sürdürülebilirliğini sağlamakla kalmaz, aynı zamanda gelecek nesiller için de çalışmayı güvence altına alır (şekil 7).

Bu tür bir çalışma ortamının daha yaygın hâle gelmesi için üç paralel değişikliğe ihtiyaç vardır:

- Sonlandırma (bazı çalışma türleri sonlanacak ya da azalacak).
- Dönüşüm (bazı çalışma türleri uyarlanabilir yeni teknolojilere yatırım ve yeniden eğitim ya da becerilerin artırılması aracılığıyla korunacak).
- Yaratma (bazı yeni çalışma türleri ortaya çıkacak).

Bazı mesleklerin—ülkeler toplu ulaşım sistemlerine yatırım yaptığı için örneğin, demiryolu teknisyenliği—daha büyük öneme sahip olması beklenebilir. İşlerine son verilen çalışanlar doğal kaynaklara dayalı ya da sera etkisi yaratan gazların ya da diğer kirleticilerin salındığı sektörlerde baskın olarak çalışıyor olabilirler. Yaklaşık 50 milyon insan küresel olarak bu tür sektörlerde istihdam ediliyor (örneğin, kömür madenciliği alanında 7 milyon çalışan).

Gemi sökümünde olduğu gibi pek çok meslekte, standartların uygulanması aracılığıyla çıktının nasıl elde edildiğinin de değişmesi gerekiyor.

Fotovoltaik güneş teknolojilerini de kapsayan yeni çalışma alanları pek çok ülkenin yenilenebilir enerji stratejilerinin önemli bir kısmını oluşturuyor. Ülkelerin insani gelişme potansiyeli gelişmiş pek çok ülkedeki gibi elektriğin geleneksel yöntemlerle üretildiği şebeke elektriğini değiştirip değiştirmemelerine ya da gelişmekte olan pek çok ülkedeki gibi şebekeden bağımsız enerji erişimini geliştirip geliştirmemelerine bağlı

olarak köklü farklılıklar gösterir. Yenilenebilir enerji, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nin alt hedeflerinden 7.1'de geçen 2030'a kadar uygun fiyatlı, güvenilir ve modern enerji hizmetlerine evrensel erişimin sağlanmasını güvence altına almaya yönelik önemli bir araç olabilir (tablo 3).

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri sürdürülebilir çalışmaya yönelik hedefler de içeriyor

Yenilenebilir enerji, sürdürülebilir kalkınmayı ilerletmeye yönelik temel bir araç olabilir

Sürdürülebilir çalışmayla en doğrudan ilişkili Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi; sürdürülebilir çalışmaya yönelik olası sonuçların ortaya çıkmasının beklendiği hedef 8 (kesintisiz, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümenin, tam ve üretken istihdamın ve herkes için insana yakışır işlerin desteklenmesi) ve alt hedefleri. Alt hedef 8.7 ise zorla çalıştırmayı ortadan kaldırmak, modern köleliği ve insan kaçakçılığını sona erdirmek ve çocukların askere alınmaları ve asker olarak kullanılmaları da dâhil çocuk işçiliğinin en kötü türlerinin yasaklanmasını ve ortadan kaldırılmasını güvence altına almak için acil ve etkili önlemler alınmasını ve 2025'e kadar çocuk işçiliğinin her türünün sona erdirilmesini içeriyor.

Alt hedef 8.8—çalışanların haklarının korunması ve özellikle kadın göçmenler olmak üzere göçmen işçiler ve güvencesiz işlerde çalışan insanlar dâhil bütün çalışanlar için güvenli çalışma ortamlarının geliştirilmesi—aşağı çeken rekabetten kaçınarak insani gelişmenin çalışanlara yönelik sonuçlarının güçlendirilmesini hedefliyor. Alt hedef 8.9—2030'a kadar istihdam yaratan ve yerel kültür ve ürünlerini teşvik eden sürdürülebilir turizmin desteklenmesi için politikalar oluşturulması ve uygulanması—özel bir (sürdürülebilir) çalışma türünü destekliyor.

Alt hedef 3.a—Dünya Sağlık Örgütü Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi'nin bütün ülkelerde, uygun görüldüğü şekilde uygulanmasının güçlendirilmesi—tütün üretimi ve dağıtımıyla ilgili çalışmaları

ŞEKİL 7

Sürdürülebilir çalışma matrisi

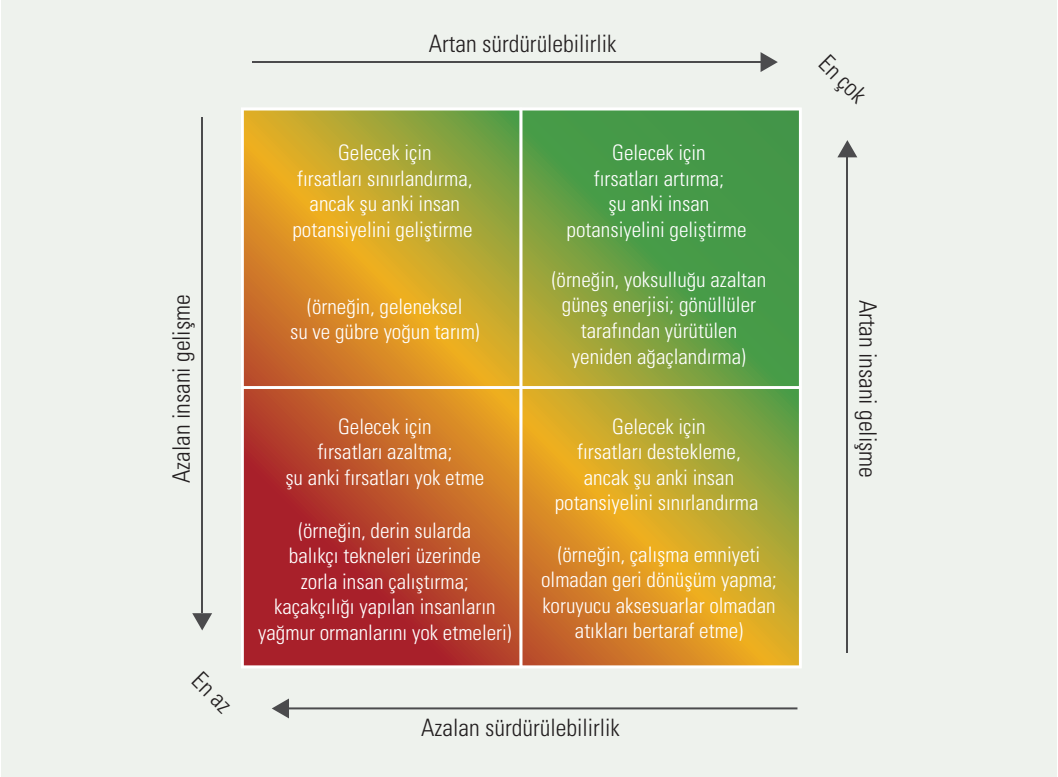

Kaynak: İnsani Gelişme Raporu Ofisi.

azaltırken çalışanların sağlığını da düzeltmeyi hedefliyor. Alt hedef 9.4—2030'a kadar her ülkenin kendi kapasitesine uygun olarak harekete geçmesiyle, kaynakların daha verimli kullanımının artırılması ve temiz ve çevresel açıdan daha sağlam teknolojiler ve sanayi süreçlerinin daha çok benimsenmesi yoluyla altyapının ve güçlendirme sanayilerinin sürdürülebilir hâle gelecek biçimde geliştirilmesi—becerilerin geliştirilmesine ve büyük olasılıkla yeni çalışma alanlarına özel vurguda bulunuyor.

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri arasında yer alan hedeflerin çoğu insani gelişme açısından olumsuz etkileri olan çalışmaya odaklanmayı hedefliyor. Gerçekleştirildiği takdirde, hedef 8.7 168 milyon çocuk işçinin ve 21 milyon zorla çalıştırılan kişinin hayatının yoluna girmesini sağlayacak.[60] Hedef 5.2 cinsel istismara uğrayan 4,4 milyon kadına yardım edecek[61] ve hedef 3.a ise tütün sektöründe çalışan yaklaşık 100 milyon kişiyi etkileyecek.[62] Daha önceden bu tür işlerde çalışmış kişilere destek vermek için etkin politikalara ve programlara ihtiyaç olacak.

Diğer hedefler şu anki çalışma türlerini dönüştürmeyi ve yeni yaklaşımlar tanıtmayı kapsıyor. Hedef 2—açlığın sona erdirilmesi, gıda güvenliği ve daha iyi beslenme güvencesinin sağlanması; sürdürülebilir

Çevresel sürdürülebilirliğe ilişkin pek çok iş, altyapı ve inşaatı da kapsayacak

TABLO 1

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri

Hedef 1	Yoksulluğun tüm biçimlerinin her yerde ortadan kaldırılması
Hedef 2	Açlığın sona erdirilmesi, gıda güvenliği ve daha iyi beslenme güvencesinin sağlanması; sürdürülebilir tarımın desteklenmesi
Hedef 3	Sağlıklı yaşamların güvence altına alınması ve her yaşta esenliğin desteklenmesi
Hedef 4	Kapsayıcı ve eşitlikçi, nitelikli eğitimin güvence altına alınması ve herkes için yaşam boyu öğrenimin desteklenmesi
Hedef 5	Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve tüm kadınların ve kız çocuklarının güçlenmesi
Hedef 6	Herkes için suyun ve sıhhi koşulların erişilebilirliği ve sürdürülebilir yönetiminin güvence altına alınması
Hedef 7	Herkesin uygun fiyatlı, güvenilir, sürdürülebilir ve modern enerjiye erişiminin güvence altına alınması
Hedef 8	Kesintisiz, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümenin, tam ve üretken istihdamın ve herkes için insana yakışır işlerin desteklenmesi
Hedef 9	Dayanıklı altyapıların inşası, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmenin desteklenmesi ve yenilikçiliğin güçlendirilmesi
Hedef 10	Ülkeler içinde ve arasında eşitsizliklerin azaltılması
Hedef 11	Şehirlerin ve insan yerleşimlerinin kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir kılınması
Hedef 12	Sürdürülebilir tüketim ve üretim kalıplarının güvence altına alınması
Hedef 13	İklim değişikliği ve etkileri ile mücadele konusunda acilen eyleme geçilmesi[a]
Hedef 14	Sürdürülebilir kalkınma için okyanuslar, denizler ve deniz kaynaklarının korunması ve sürdürülebilir kullanımı
Hedef 15	Karasal ekosistemlerin sürdürülebilir kullanımının korunması, geliştirilmesi ve desteklenmesi, ormanların sürdürülebilir yönetimi, çölleşme ile mücadele, karasal bozulmanın durdurulması ve iyileştirilmesi ve biyoçeşitlilik kaybının engellenmesi
Hedef 16	Sürdürülebilir kalkınma için barışçıl ve kapsayıcı toplumların desteklenmesi, herkes için adalete erişimin sağlanması ve her düzeyde etkili, hesap verebilir ve kapsayıcı kurumların inşası
Hedef 17	Uygulama araçlarının güçlendirilmesi ve sürdürülebilir kalkınma için küresel ortaklığın canlandırılması

a. Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi iklim değişikliğine küresel bir yanıt verme konusunda temel uluslararası, hükümetlerarası platformdur.
Kaynak: BM2015b.

tarımın desteklenmesi—tarımla uğraşan çok sayıda insanın faaliyetlerini yürütmelerinde köklü değişiklikler yapılmasını sağlayacak potansiyele sahip.

Bazı temel sanayilerde—çiftçilik, balıkçılık ve ormancılık gibi—dünya çapında günde 1,25 dolardan daha az bir parayla geçinen, 1 milyardan fazla insan çalışıyor.[63] Sektör, sera etkisi yaratan gaz salınımlarının büyük bir kısmından sorumlu, sürdürülemez su ve toprak kullanımları ile ilişkili, ormansızlaşma ve biyolojik çeşitliliğinin yok olmasıyla bağlantılı ve iklim değişikliğiyle ilgili sorunlara karşı da özellikle hassas.

Bu nedenle, çiftçilerin mahsullerini yetiştirme ve işleme yöntemlerini dönüştürebilmek son derece önemli. Farklılık yaratabilecek teknolojiler ve çiftçilik yöntemleri mevcut, ancak bu teknolojilerin ve yöntemlerin daha hızlı bir biçimde benimsenmesi gerekiyor. Örneğin toplam gıda üretiminin yaklaşık üçte biri kayboluyor ya da ziyan oluyor ve burada en büyük payı tahılların oluşturuyor. Somut, hızlı kazanımları artırmak ve sınai üretim ya da zanaat üretimi için yeni ürünler yaratmak adına kapsamlı çabalara ihtiyaç var.[64]

Çevresel sürdürülebilirliğe bağlı olan çalışmanın büyük bölümü (hedef 9.4) altyapı ve inşaatı kapsayacak. Enerji projeleri (hedef 7) uzun vadeli ve kısa vadeli, doğrudan ve dolaylı çalışma olanakları yaratabileceği gibi diğer sanayilerin de büyüyüp gelişmesine güvence sağlayabilir. 2014 yılında yenilenebilir enerji (1,5 milyon doğrudan istihdama sahip büyük hidroelektrik hariç) yaklaşık 7,7 milyon insanın doğrudan ya da dolaylı olarak istihdam edilmesini sağladı.[65] Fotovoltaik güneş enerjisi, 2,5 milyon istihdamla yenilenebilir enerjide dünyanın en büyük işvereni. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, özellikle çocuklarda sağlık ve eğitimle ilgili sonuçları güçlendirerek insanların sürdürülebilir çalışmayı kapsayan mesleklere kaymak için gereken becerileri kazanmalarında temel oluşturabilir.

Dünya büyük değişimler geçirdi, ancak insani gelişme kavramı her zaman önemini koruyor

Bugün dünya, insani gelişme kavramının ilk kez kullanıldığı ve insanın refah düzeyinin ilk kez ölçüldüğü 1990 yılından çok farklı. O günden bugüne kalkınma kavramı değişti, küresel büyüme merkezleri kaydı, önemli demografik geçişler somut hâle geldi ve kalkınmaya yönelik yeni bir güçlükler dalgası belirdi.

Küresel ekonomi değişiyor. Ortaya çıkan ekonomilerin etkisi artıyor. Gelişmiş ekonomilerin küresel GSYİH (doların satın alma gücü paritesine dayalı) payı 2004 yılında %54 iken 2014 yılında %43'e düştü. Siyasi açıdan özgürlüğe ve sesini duyurmaya yönelik arzu dünyanın farklı bölgelerine yayıldı. Dijital devrim, düşünme ve çalışma biçimlerimizi değiştirdi. Eşitsizlikler arttı. İnsan güvenliği daha kırılgan bir hâle geldi. İklim değişikliği daha çok insanın hayatını etkiliyor.

Peki, insani gelişme kavramı kalkınma bağlamıyla ilgili mi ve insan refahının bir ölçüm biçimi mi? Evet—hem de günümüz dünyasında çok daha fazla.

Dünyadaki bütün ekonomik ve teknolojik ilerlemelerle bile insanlar ilerlemeden eşit yarar sağlayamıyorlar, insani yetkinlikler ve fırsatlar her zaman ortaya artmıyor, insan güvenliği tehlikede, insan hakları ve özgürlükleri her zaman korunmuyor, toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri bir sorun olarak kalmaya devam ediyor ve gelecek nesillerin seçimleri hak ettikleri ilgiyi görmüyor. Bu nedenle insani gelişme kavramı—seçenekleri artırma, uzun, sağlıklı ve yaratıcı bir yaşama vurguda bulunma ve yetkinlikleri artırmaya ve fırsat yaratmaya yönelik ihtiyacı ön plana çıkarma—insanları kalkınmanın tam merkezinde tutarak kalkınma çerçevesinde yeni bir önem arz ediyor.

Benzer şekilde, insanın refah düzeyinin ölçüldüğü insani gelişme çerçevesi politika oluşturmaya katkıda bulunurken belki de hâlâ insani ilerlemenin en kapsamlı yönünü oluşturuyor.

Ancak çeyrek asır sonra insani gelişmeyi her iki yönden—kavram ve ölçüm—yeniden gözden geçirmenin zamanı geldi.

İnsani gelişme kavramı ve ölçümlerinin günümüzün güçlükleri ve yarının dünyasıyla daha ilişkili hâle gelmesi için yeniden gözden geçirilmesi gerek

İnsani gelişmenin kavramsal açısının hızla değişen dünyada ortaya çıkan güçlüklerle mücadele etme konusunda ve özellikle yeni 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile diyalog kurmada yeni, daha sağlam ve analitik bir bakış açısıyla şekillenmesi gerek.

Temel bakış açısı aynı kalmalı. Fakat bireysel ve toplu tercihler, bu tercihlerin anlaşmazlık durumlarındaki olası etkileri, bu tür tercihler arasındaki hiyerarşi ve şu anki tercihler ile gelecek nesillerin tercihleri arasındaki denge gibi konuların yeniden gözden geçirilmesi gerek. Benzer şekilde sürdürülebilirliğin, şoklar ve kırılganlıklar karşısında insani gelişmenin ve insani gelişme, insan hakları ve insani güvenlik arasındaki ilişkilerin tekrar değerlendirilmesi gerekecek.

2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ilerlemeyi denetlemek için yeni değerlendirme araçlarının gerekliliğini gündeme getiriyor. Çevresel sürdürülebilirliği ölçmek ve insan refahı için diğer ölçümlerle bütünleştirmek öncelikler arasında.

Üç güçlük daha ön plana çıkıyor. İlk olarak, ölçümler ve göstergeler, politika etkilerinin daha hızlı bir biçimde ortaya çıkmasını sağlayacak bir biçimde tanımlanmalı. İkinci olarak, ölçümler şoklar ve krizler sırasında insanın refahını değerlendirmek için genellikle yetersiz, bu nedenle bu eksikliğin giderileceği şekilde yeniden düzenlenmeli. Üçüncü olarak, "hızlı rehberlik" yönünde politika önlemleri keşfedilmeli.

Bütün bu çabalar sağlam, istikrarlı ve güvenilir veri gerektiriyor. Bunu göz önünde bulundurarak ve aynı zamanda çok daha kararlı bir uluslararası gündemi göz ardı etmeden, BM Genel Sekreteri tarafından 2014 yılında düzenlenen 2015 Sonrası Kalkınma Gündemi Üst Düzey Paneli veri devrimine çağrıda bulundu. İlerlemeyi denetleme ihtiyacını vurguladı. Bu noktada, üç konunun altının çizilmesi şart:

- İlk olarak, yüksek miktarlarda gerçek zamanlı veri, örneğin öğrencilerin okula devamı konusunda daha çok bilgi sağlayabilir. Sensörler, uydular ya da diğer araçlar insanların faaliyetleri hakkında gerçek zamanlı veri sağlarlar. Bunlardan politika oluşturma sürecinde bilgi sağlamak için yararlanılabilir.
- İkinci olarak, yüksek miktarda veri, istatistiklerin neredeyse anında üretilmesi ve daha önce nüfus sayımları haricinde hayal bile edilemeyecek ayrıntıya erişme konularında umut vaat ediyor. Bu tür veriler giderek daha karmaşık hâle gelen dünyada neden-sonuç ilişkilerinin daha iyi anlaşılmasını sağlıyor ve bazı insani durumlarda hızlı şekilde yanıt vermeyi olanaklı kılıyor. Fakat bu tür verilerin de riskleri mevcut; mahremiyete saygı duyulmayan durumlarda zararlı olabilirler. Yine de pek çok araştırmacı, milyarlarca insan günlük yaşamlarını sürerken hem tesadüfen hem de kasıtlı olarak elde edilen bu bilgi miktarının sürdürülebilirliği destekleyebileceğini ve insan yaşamını geliştirme konusunda işe yarar ipuçları sunabileceğini öne sürüyor.
- Üçüncü olarak, nüfus sayımları için veri toplamada idari kayıtlardan mobil cihazlara, mekânsal bilgi sistemlerine ve internete kadar değişen yeni yöntemlerle geleneksel yöntemleri bir araya getirmek de mümkün. Pek çok ülke bunu şimdiden başardı.

Değişen ve değişmekte olan dünyamız, yeni bir kalkınma gündemi ve yeni kalkınma hedefleriyle 25 yaşını dolduran insani gelişme kavramını ve ölçümlerini yeniden gözden geçirme ihtiyacı son derece önemli. Önümüzdeki yıl yayımlanacak olanak 25. İnsani Gelişme Raporu bu amaca hizmet edecek.

İnsani gelişme kavramı, hâlâ kalkınma gündemiyle ilişkili —belki de günümüz dünyasında her zamankinden daha çok

İnsani gelişmeyi çalışma aracılığıyla ilerletmek somut politikalar ve bir eylem gündemi gerektiriyor

İnsani gelişmeyi çalışma aracılığıyla ilerletmek için üç kapsamlı boyutta politika oluşturmak gerek: Çalışma konusunda tercihleri genişletmek için çalışma fırsatları yaratmak, çalışma ve insani gelişme arasındaki olumlu bağlantıyı güçlendirmek için çalışanların refahını güvence altına almak ve belirli gruplara ve bağlamlara yönelik güçlükleri ele alabilmek için hedefli eylemlere geçebilmek. Değişim için hızı artmaya yönelik, üçlü—yeni bir Toplumsal Sözleşme, Küresel Anlaşma ve İnsana Yakışır Çalışma Gündemi— bir yaklaşımı benimseyen bir eylem gündemi de olmazsa olmaz (şekil 8).

ŞEKİL 8

İnsani gelişmeyi çalışma aracılığıyla ilerletmek için politikalar

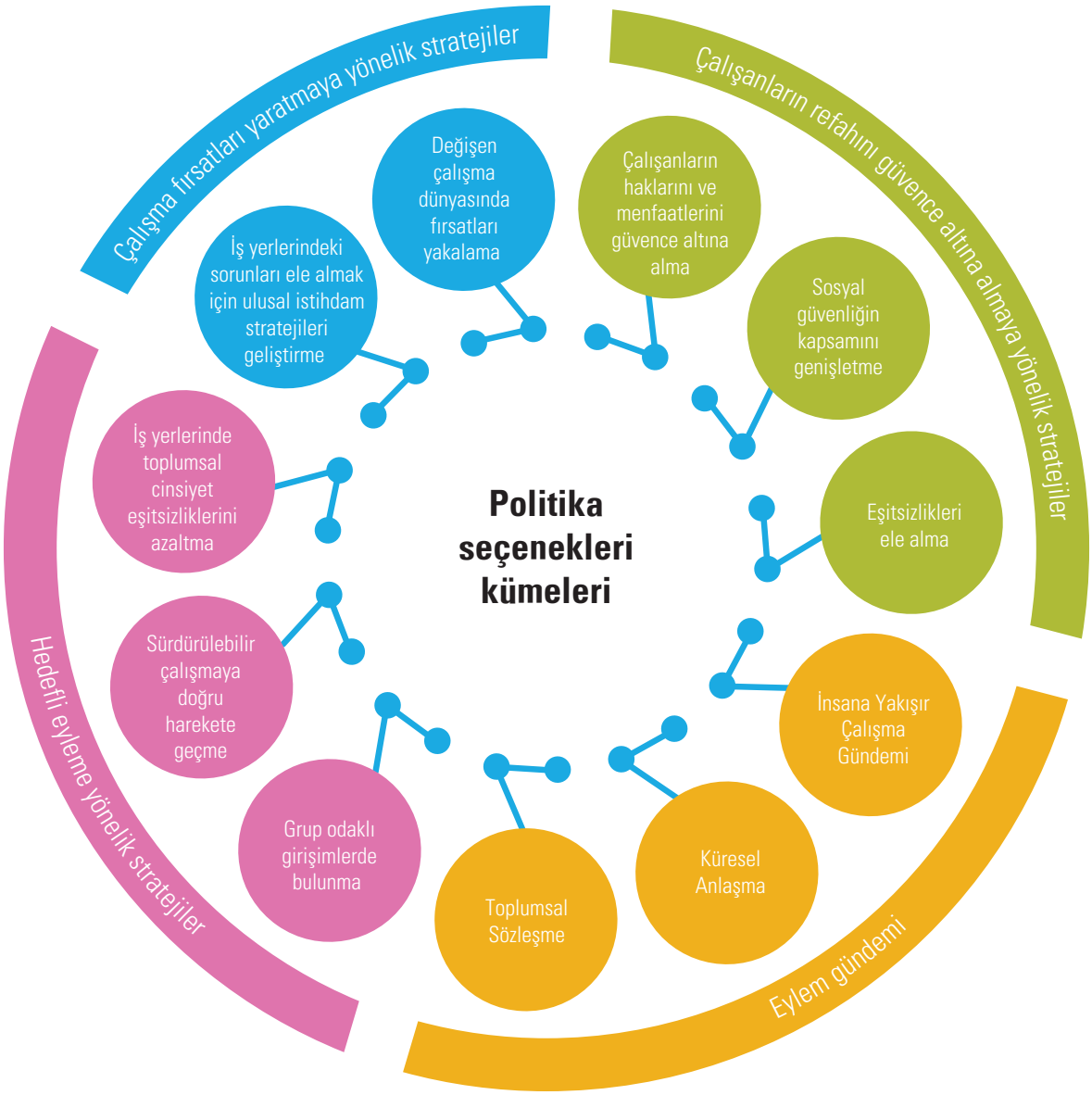

Kaynak: İnsani Gelişme Raporu Ofisi.

Çalışma fırsatları yaratma, hızla değişen çalışma dünyasındaki fırsatları yakalayabilmek için iyi tasarlanmış istihdam planları ve stratejileri gerektiriyor

İnsani gelişme bağlamında çalışma mesleklerden daha fazlası anlamına gelirken, insani gelişme insanların seçeneklerinin artırılmasını ve fırsatların var olmasının güvence altına alınmasını kapsıyor. Bu, ücretli çalışmaya ihtiyaç duyan ve bu şekilde çalışmayı isteyen kişiler için yeterli ve kaliteli ücretli çalışma fırsatlarının mevcut ve erişilebilir olmasını sağlamayı da içeriyor. Pek çok ülkede çalışma alanındaki karmaşık güçlüklerin ele alınması için ulusal istihdam stratejilerine ihtiyaç var. Yaklaşık 27 gelişmekte olan ülke ulusal istihdam stratejilerini kabul etti, 18 ülke kabul etme sürecinde ve diğer 5 ülke de yeni istihdam güçlüklerine daha iyi yanıt verebilmek için politikalarını gözden geçiriyor.[66] Ulusal bir istihdam stratejisinin temel politika araçları aşağıdakileri içerebilir:

- *Bir istihdam hedefi belirleme.* Bir düzineden fazla ülkenin (Honduras ve Endonezya dâhil) istihdam hedefleri var. Merkez bankaları istihdam hedeflerine vurguda bulunmak için enflasyon kontrolü üzerindeki temel hedefinin ötesine geçerek ikili hedef izleyebilirler. Ayrıca Şili, Kolombiya, Hindistan, Malezya ve Singapur'da olduğu gibi daha fazla çalışma fırsatı yaratmak için özel para politikası araçlarını (kredi tahsis mekanizmaları gibi) değerlendirebilirler.
- *İstihdam kaynaklı bir büyüme stratejisi geliştirme.* İstihdam artık ekonomik büyümenin doğal bir sonucu olarak değerlendirilemiyor. Bazı politika müdahaleleri; istihdamı artırmak için sermaye arayışında olan küçük ve orta ölçekli işletmelerle büyük, sermaye yoğun firmalar arasındaki bağlantıları güçlendirmeyi, çalışanların yaşam döngüsü boyunca becerilerini geliştirmeyi, yoksul kişilerin çalıştıkları sektörlere (tarım gibi) yatırımda bulunmaya odaklanmayı, istihdam kaynaklı büyümeye yönelik önemli engelleri ortadan kaldırmayı (küçük ve orta ölçekli işletmelerin krediye erişimlerine yönelik önyargıları ortadan kaldırmak gibi), sağlam yasal ve düzenleyici çerçeveler uygulamaya koymayı ve istihdam yaratan teknolojilere vurguda bulunmak için kamu harcamalarında sermaye ve emek dağılımını ele almayı gerektiriyor.
- *Finansal kapsama yönünde harekete geçme.* Kapsayıcı bir finansal sistem yapısal dönüşüm ve istihdam yaratma için gerekli. Gelişmekte olan ülkelerde finansa erişim olmaması işletmelerin işleyişi ve büyümeleri açısından özellikle kadınlar için ciddi bir engel. Politika seçenekleri dezavantajlı ve dışlanmış gruplara bankacılık hizmetleri sunulmasını (Ekvador'da olduğu gibi)[67], hizmet sunulmayan, uzakta bulunan alanlara ve hedeflenen sektörlere kredi yönlendirilmesini (Arjantin, Malezya ve Kore Cumhuriyeti'ndeki gibi)[68] ve faiz oranlarının düşürülmesini ve küçük ve orta ölçekli işletmelerle ihracat odaklı sektörlere kredi garantisi ve sübvansiyonlu kredi sağlanmasını kapsayabilir.
- *Destekleyici bir makroekonomik çerçeve oluşturma.* Belirsizlikleri azaltmaya ve güvenli istihdam yaratmaya yönelik bazı politika araçları reel döviz kurunun istikrarlı ve rekabetçi olmasını sağlamayı, sermaye hesaplarını sağduyulu bir biçimde yönetmeyi, bütçeleri istihdam yaratma sektörlerine yönelik yeniden yapılandırmayı, kamu harcamaları için mali alan oluşturmayı, fırsat sağlayan bir çalışma ortamı yaratmayı, yüksek kalitede altyapı sağlamayı ve rekabetçiliği teşvik eden, etkinliği artıran ve çalışma ortamında şeffaflık ve hesap verebilirliği geliştiren düzenleyici bir çerçeve benimsemeyi kapsıyor.

Değişmekte olan çalışma dünyasında fırsat yakalamak yeni çalışma ortamında insanların başarı olmalarına yardım edecek politika eylemleri gerektiriyor. Bireyler, yeni teknolojilerden ve ortaya çıkan fırsatlardan yararlanmalarına olanak sağlayan beceriler, bilgi ve yetkinliklerle donatıldıklarında gelişebilirler. Bazı politika eylemleri aşağıdakileri kapsıyor:

- *Aşağı çeken rekabeti önleme.* Küreselleşmenin çalışmaya sağladığı gerçekleşen ve potansiyel yararlar göz önünde bulundurulduğunda, aşağı çeken rekabet—giderek daha düşük

İstihdam, artık ekonomik büyümenin doğal bir sonucu olarak değerlendirilemez

ücretler ve kötüleşen çalışma koşulları—tek sonuç değil. İnsana yakışır ücretleri güvence altına almaya, çalışanların güvenliğini sağlamaya ve haklarını korumaya küresel anlamda özen göstermek, bu tür bir rekabetin önüne geçebilir ve tıpkı adil ticaretin yapabileceği gibi çalışmanın uzun vadede daha sürdürülebilir olmasını sağlayabilir, çünkü çalışma koşulları tüketicilerin zihninde giderek daha önemli hâle geliyor.

- *Çalışanlara yeni beceriler kazandırmak ve eğitim vermek.* Daha yüksek ve spesifik beceriler bilim, mühendislikler ve pek çok diğer meslek alanında gerekli olacağı gibi yaratıcılık, sorun çözme ve yaşam boyu öğrenme konularında da üstünlük sağlayacak.

Çalışanların refah düzeyini artırmaya yönelik stratejiler haklara, menfaatlere, sosyal güvenliğe ve eşitsizliklere odaklanmalı

Çalışanların hakları ve menfaatlerini güvence altına alma, çalışma ve insani gelişme arasındaki olumlu bağlantının güçlenmesi ve olumsuz etkilerin zayıflaması yönünde son derece önemli.

Politikalar aşağıdakileri kapsayabilir:

- *Yasalar ve düzenlemeler getirme.* Yasalar ve düzenlemeler toplu sözleşme, işsizlik sigortası, asgari ücret, çalışanların haklarının korunması ve işçi güvenliği konularında olmalı. Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) temel çalışma haklarına ilişkin sekiz uluslararası çalışma sözleşmesinin onaylanması ve uygulanmasına yönelik adımlar atılması ve aynı zamanda yasal çerçevelerin uygulamaya konması gerekli (şekil 9).
- *Engelli kişilerin çalışabilmelerini güvence altına alma.* Önlemler işverenlerin uygun çalışma ortamları sağlamalarına yönelik olmalı. Devletler, normları ve algıları değiştirmek, engelli kişilerin yetkinliklerini artırmak, iş yerlerine erişim kolaylığını güvence altına almak, uygun teknolojiye erişim sağlamak ve olumlu eylem politikaları benimsemek için çaba gösterebilirler.
- *Çalışanların haklarını ve güvenliğini sınır ötesi bir konu hâline getirme.* Önlemler göçmenlere, alt bölgelerdeki takas odalarına ulaşan ve göçmenlerin menşei ülkelerine desteği öngören düzenleyici çerçeveleri kapsayabilir. Bu çerçeveler, bölgesel ya da alt bölgesel kamu mallarını oluşturabilir.
- *Toplu eylemi ve sendikacılığı ilerletme.* Küreselleşme, teknolojik devrim ve emek piyasalarındaki değişimler göz önünde bulundurulduğunda, ortaya çıkan toplu eylem türleri (Hindistan'daki Bağımsız Çalışan Kadınlar Derneği gibi)[69], esnek çalışanlar için yenilikçi örgütler (Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Serbest Çalışanlar Sendikası gibi)[70] ve barışçıl protestoları ve gösterileri de kapsayan toplu sözleşme için destek gerekiyor.

Çalışanların haklarını ve menfaatlerini güvence altına almak, çalışma ve insani gelişme arasındaki olumlu bağlantıyı güçlendirmek açısından çok önemli

ŞEKİL 9

1990-2014 yılları arasında Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) sözleşmelerini kabul etmiş ülkelerin sayısı

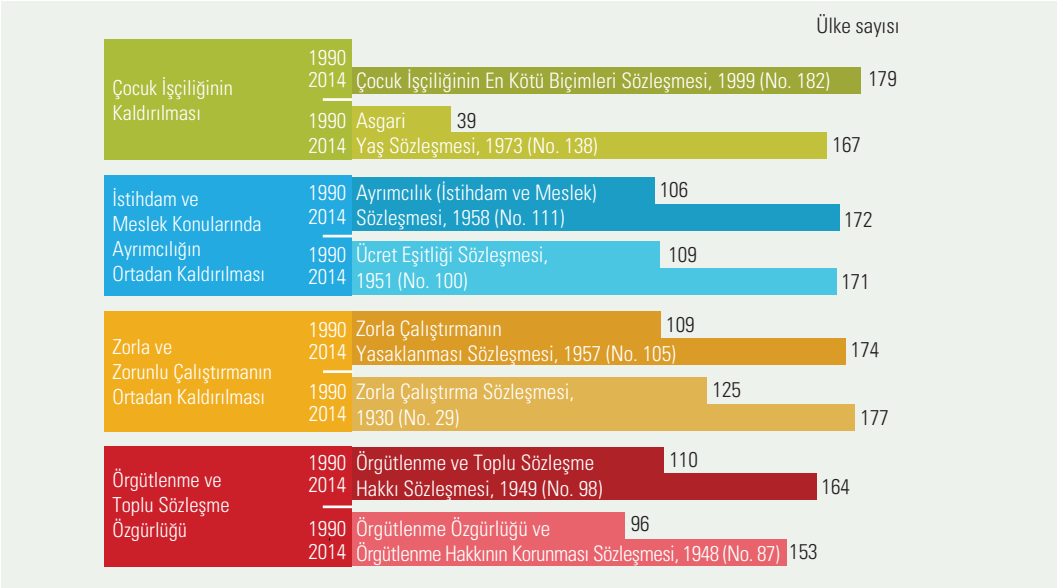

Kaynak: ILO (2014c) hesaplamalarına dayalı İnsani Gelişme Raporu Ofisi hesaplamaları.

İşletmelerde kâr paylaşımı ve çalışanlara hisse verilmesi gelir eşitsizliğinin azalmasına yardımcı olabilir

Dünya nüfusunun yalnızca %27'si kapsamlı sosyal güvenlikle korunuyor ve bu da pek çok çalışanın güvenliğinin ve seçeneklerinin oldukça kısıtlı olduğunu gösteriyor.[71] Sosyal güvenliği artırmaya yönelik eylemler aşağıdaki maddeler üzerinde durmalı:

- *İyi tasarlanmış, hedefli programlar uygulama.* Nakit ve ayni sosyal transferler aracılığıyla bütün vatandaşlara basit ve makul bir dizi sosyal güvenlik güvencesi sağlanabilir. Kaynaklar, örneğin artan oranlı vergilerle, yeniden yapılandırılmış harcamalarla ve daha geniş katkılı planlar aracılığıyla seferber edilebilir.
- *Sosyal güvenliği uygun çalışma stratejileriyle birleştirme.* Programlar bir sosyal güvenlik ağı olarak hizmet verirken yoksul kişilere de istihdam sağlayacaktır.
- *Geçimi sağlayacak maaşın güvence altına alınması.* Bu iş piyasasından bağımsız olarak nakit transferi aracılığıyla herkes için temel bir asgari gelir şeklinde olacaktır. Bu tür bir politika ücretsiz çalışmanın daha akla yatkın ve güvenli bir seçenek hâline gelmesine katkıda bulunacaktır.
- *Yerel bağlamlara yönelik başarılı sosyal güvenlik programları geliştirme.* Nakit transferi ya da koşullu nakit transferi programları özellikle Latin Amerika'da (Brezilya'daki Bolsa Família aile yardımı programı ve Meksika'daki artık Prospera adıyla bilinen Oportunidades sosyal yardım programı) sosyal güvenlik kaynağı sağladı ve bu tür programların benzerleri dünyanın farklı yerlerinde de geliştirilebilir.
- *Doğrudan istihdam garantisi programlarını üstlenme.* Ülkeler istihdam garanti programları da izlediler. Bunlardan en iyi bilineni Hindistan'daki Ulusal Kırsal İstihdam Garantisi Programı.[72]
- *Yaşlılara yönelik politikalar geliştirme.* Yaşlı kişilerin çalışma alanındaki seçenekleri emekli maaşlarına erişimleriyle sınırlı. Politika tercihleri prim katkısız temel emeklilik programlarının genişletilmesini ve tam finanse edilen katkı bazlı emeklilik programlarının (örneğin, Şili'deki gibi) araştırılmasını kapsıyor.[73]

Çalışanlar toplam gelirden giderek daha küçük bir pay aldıkları ve çalışma fırsatları alanındaki eşitsizlikler hâlâ kayda değer oranda olduğu için politika seçenekleri aşağıda yer alan maddelere odaklanmalı:

- *Yoksul yanlısı büyüme stratejileri geliştirme ve uygulama.* Bu, çoğunlukla yoksulların çalıştığı sektörlerde istihdam yaratmayı, yoksul hanelerin sağlık, eğitim, güvenilir su ve sıhhi koşullar gibi temel sosyal hizmetlere erişimlerini sağlamayı ve girdiler, kredi ve finans gibi üretken kaynaklara erişim sağlamayı kapsayacaktır. Bu eylemler aynı zamanda ücretsiz bakım hizmetlerine harcanan zamanın geri kazanılmasını sağlayabilir. Sübvansiyonlar, hedeflenen harcamalar ve fiyatlandırma mekanizmaları ise diğer seçenekler.
- *Tamamlayıcı destek sağlama.* Pazarlama faaliyetleri, fiziksel altyapıya yatırım (özellikle kırsal alanlarda), kamu yayım hizmetleri ve emek yoğun teknolojilerin alanının genişletilmesi çalışma fırsatlarının eşitlenmesine yardımcı oluyor. Özel sektörün doğru teşviklerle fiziksel altyapıyı inşa etmesi ve işletmesi sağlanabilir.
- *Eğitimi, özellikle de yükseköğretimi ulusal ve küresel çapta demokratikleştirme.* Ülkeler yükseköğretime büyük önem veriyorlar, ancak yükseköğretime erişim eşit değil ve bu durum ülkeler içinde (yükseköğretim derecesini tamamlamış pek çok çalışan gelir düzeyi daha yüksek ailelerden geliyor) ve ülkeler arasında (yükseköğretim derecesine sahip kişi sayısının yüksek olduğu ülkeler sanayi ülkeleridir ve bu faaliyet alanında yüksek başarılar elde edilir) çalışma ortamında eşitsizliklere yol açabilir.[74]
- *Kâr paylaşımı ve çalışanların hisse senedi sahipliği sistemlerinin uygulanması.*

İşletmelerde kâr paylaşımı ve çalışanlara hisse verilmesi gelir eşitsizliğinin azalmasına yardımcı olabilir.[75]

- *Uygun dağıtıcı politikalar benimsenmesi ve uygulanması.* Bu politikalar artan oranlı gelir ve varlık vergilerini, rant arayışını azaltmaya yönelik düzenlemeleri, daha katı düzenlemeleri (özellikle finans alanında) ve yoksulları hedef alan kamu harcamalarını kapsayabilir.
- *Döngülerin geriletici etkilerini azaltmak için finans sektörünü düzenleme.* Finansal yatırımlardaki artışlar daha az istikrarlı ve miktar bakımından daha az istihdam üretilmesini sağlarken, reel ekonomiye yapılan yatırımların artırılması güvenli istihdamın oluşmasına katkıda bulunabilir.
- *Emek hareketliliğiyle sermaye hareketliliği arasındaki eşitsizlikleri ortadan kaldırma.* Emek hareketliliği sermayenin kendine özgü farklılıklarıyla eşleşemez. Bir politika meselesi olarak, sanayi ülkeleri sermaye hareketliliğini desteklerken emek hareketliliğini geri plana atarlar. Ancak sermaye hareketlerini düzenlemek, gelişmekte olan ülkelerde ücretler çok yüksek olduğunda sermayenin ülke dışına çıkmasını önleyerek makroekonomik istikrarsızlığı ve orta gelir tuzaklarını azaltabilir. Göç politikaları göç risklerini asgari düzeyde de olsa azaltabilir.

Bakım hizmetleri ve ücretli çalışma dengesini sağlamak, çalışmayı sürdürülebilir hâle getirmek, genç işsizliği sorununu ele almak, yaratıcı ve gönüllü çalışmayı teşvik etmek ve çatışma ve çatışma sonrası durumlarda istihdam sağlamak için hedefli eylemlere ihtiyaç var

Sürdürülebilir kalkınmaya yönelik hedefli önlemler, istihdamı sonlandırmaya, dönüştürmeye ve yaratmaya odaklanabilir

Erkekler ve kadınlar arasındaki ücretli ve ücretsiz çalışma fırsatlarındaki dengesizliği çözmek aşağıdaki politika önlemlerinin uygulanması ile olanaklı hâle gelebilir:

- *Kadın istihdamı için toplumsal cinsiyete duyarlı politikaların artırılması ve güçlendirilmesi.* Programlar özellikle matematik ve bilim alanlarında ve piyasa talepleriyle uyuşan eğitim ve sürekli mesleki gelişime erişim aracılığıyla becerileri geliştirmeyi ele almalı.
- *Kadınların üst düzey karar verme süreçlerinde temsil edilmelerini artırmak için eyleme geçme.* Kamu sektöründe ve özel sektörde temsil edilme insan kaynakları, işe alma ve yerleştirme alanındaki politikalar ve çalışanları elde tutmaya yönelik teşvikler aracılığıyla artırılabilir. Erkekleri ve kadınları üst düzey pozisyonlara getirmek için ölçütler aynı olmalı. İşletmelerde, örneğin başarılı üst düzey kadın yöneticileri rol model olarak kullanma gibi yönderlik ve koçluk stratejileri kadınların güçlenmelerini sağlayabilir.
- *Özel müdahaleler.* İş yerlerinde kadın ve erkek arasındaki tacize dayalı eşitsizlikleri azaltmak, işe alımlarda ayrımcılığı ortadan kaldırmak, finans ve teknolojiye erişimi sağlamak için yasal önlemlere ihtiyaç var.
- *Çalışan anne ve babaların ebeveyn izinlerine odaklanma.* Tamamen cinsiyet ayrımı gözetmeyen bir yaklaşım izlemek yerine ebeveyn iznini daha eşit biçimde kullanan ebeveynlere bir prim sağlanırsa, babalar ebeveyn izninden daha çok yararlanabilirler.
- *Kreşleri, okul sonrası etüt programlarını, yaşlı bakım merkezlerini ve uzun dönemli bakım hizmetlerini kapsayan bakım hizmetlerini genişletme.* İşverenler iş yerlerinde çocuk bakım merkezleri olanağı sunabilirler. Bir başka alternatif ise çocuk bakım hizmetlerinin fişler aracılığıyla devlet tarafından sübvanse edilmesi olabilir.
- *Evden çalışmayı da kapsayan esnek çalışma düzenlemelerini teşvik etme.* Doğum yaptıktan sonra işe geri dönmek için yeterli teşvik olmalı. Bu teşvikler doğum iznine ayrılan kadınlar için bir yıla kadar izinli olmayı kapsayabilir. Kadınlara işe geri dönmelerini sağlamak üzere yardımlar ve teşvikler (örneğin, maaş artışları) sunulabilir. Evden çalışma ve esnek saatler kadınlar ve erkekler arasında ücretli ve ücretsiz işlerdeki dengesizliklerin dengelenmesine de olanak sağlayabilir
- *Bakım hizmetlerine önem verme.* Çabalar, bakım hizmetlerinin topluma sağladığı yarar hakkında farkındalık yaratılmasına katkıda bulunabilir ve bu tür çalışmaların ödüllendirilmesi için farklı seçeneklerin ortaya çıkmasını sağlayabilir.
- *Ücretli ve ücretsiz çalışma konularında daha çok veri toplama.* Ulusal istatistik sistemleri kadın araştırmacılar ve uygun örnek ve anketleri kullanarak ücretli çalışma ve ücretsiz çalışmanın dağılımı konusunda daha çok veri toplamalı.

Sürdürülebilir kalkınmaya yönelik hedefli önlemler insani gelişmeyi ve çevresel sürdürülebilirliği ilerletmek için istihdamı sonlandırmaya, dönüştürmeye ve yaratmaya odaklanabilir. Politika önlemleri ise aşağıdaki maddelere odaklanabilir:

- *Farklı teknolojiler benimseme ve yeni yatırımları teşvik etme.* Bu, her zamanki gibi çalışma kavramından uzaklaşmayı, teknoloji transferine odaklanmayı ve hızla sürdürülebilir çalışmaya geçiş yapmayı gerektirecektir.
- *Bireysel eylemi teşvik etme ve eşitsizliklere karşı önlem alma.* Bu, insanların işlerindeki olumlu dışsallıkların farkına varmayı ve bunlara yönelik teşvikler sunmayı—örneğin çalışanları çalışmaları toplumun yararına olduğunda (örneğin, ormanların korunması) ödüllendirmek için kişisel ücretin ötesine geçen bir sosyal ücret kullanarak—gerektiriyor.
- *Dengeyi gözetme:* Örneğin, çalıştıkları sektörler ya da sanayilerdeki (örneğin,

KUTU 3

Sürdürülebilir çalışmaya doğru ilerlemede ülke düzeyinde olası önlemler

- Kurbağa sıçraması fırsatları dâhil olmak üzere yatırım seçeneklerini ve uygun teknolojileri tanımak.
- Sürdürülebilir politikaların benimsenmesini kolaylaştırmak için düzenleyici ve makroekonomik çerçeveler oluşturmak.
- Nüfusun uygun temel becerilere—teknik ve üst düzey becerileri, temel öğrenme, istihdam edilebilirlik ve iletişim becerileriyle birleştirme—sahip olmasını güvence altına almak.
- Tarım gibi kayıt dışı sektörlerde çalışanların büyük çoğunluğunu yeniden eğitmek ve çalışanların becerilerini geliştirmek. Bazı çalışanlara piyasa üzerinden ulaşılabiliyorken, diğerleri kamu sektörünün, sivil toplum kuruluşlarının ve benzer kuruluşların yardımına ihtiyaç duyacaklar. Bu programlar, kadınları ve diğer geleneksel olarak dezavantajlı grupları desteklemek için bir yöntem olabilir.
- Nesiller arası eşitsizliğin yayılmasını önlemek için çeşitli destek paketleri sunarak ve herkese eşit fırsatlar sunarak geçişin olumsuz etkilerini yönetmek.
- Nüfusa beceri anlamında bir temel kazandırmaya devam etmek. Bu, öğrenmeye yönlendiren müdahalelerin birikimli doğasını göz önünde bulunduran bir yaşam döngüsü yaklaşımını gerektirecek. Becerileri dönüştürmede kamu sektörünün süregelen rolünün altını çizerek sağlık ve eğitim çalışanlarının sayısına ve kalitesine büyük yatırımlar yapılması gerekli olacak.

Kaynak: Atkinson 2015.

madencilik) faaliyetlerin sona ermesi nedeniyle işlerini kaybeden çalışanları destekleme, standartlar uygulama (gemi söküm sanayi-sindeki gibi), nesiller arası eşitsizlikleri ele alma ve değişimi yönetme ve kolaylaştırma.

Bunlara ek olarak, istenen küresel sonuçları ülkelerin eylemlerine yansıtmak için bir mekanizmaya ihtiyaç var (kutu 3).

Daha önceden söz edilen ve özellikle eğitime ve becerilerin geliştirilmesine yönelik politika seçenekleri genç işsizliğini ele almayla özellikle ilişkilidir. Ancak bu güçlüğün şiddeti ve çok boyutlu (ekonomik, toplumsal ve siyasi) etkileri göz önünde bulundurulduğunda, hedefli müdahaleler gerektiriyor. Gençlerin yeni çalışma dünyasında yaratıcılıklarını, yenilikçiliklerini ve girişimciliklerini ortaya koyabilmeleri için gençlere yönelik heyecan verici çalışma fırsatlarının yaratılması şart. Bu fırsatların yaratılmasına yönelik yöntemler aşağıdakileri kapsıyor:

- *Sektörlerin ve kişilerin yeni iş kolları yaratabilmeleri için onlara politika desteği sağlama.* Bu tür girişimler süregelmekte ve her gün yeni fırsatlar keşfediliyor, ancak politika desteğine ihtiyaç var.
- *Becerilerin geliştirilmesine, yaratıcılığa ve sorun çözmeye yatırımda bulunmak.* Genç kadınlara ve erkeklere staj döneminde, ticaret ve mesleki eğitimde ve hizmet içi eğitimde özel destek verilmeli.
- *Genç girişimcilere yardım etmek için destekleyici hükümet politikaları geliştirme.* Alanlar iş kurmak için danışmanlık hizmetlerini ve finansman için daha iyi araçları ve kanalları kapsıyor. Son zamanlarda kitle kaynak kullanımı küçük girişimler için bir fon yaratma yolu olarak ortaya çıktı.[76]
- *İnternet aracılığıyla yükseköğretimi daha erişilebilir hâle getirme.* Açılan çevrimiçi dersler dünyaca ünlü akademik kurumlar ve öğrencileri birbirlerine bağlıyor.
- *Yereldeki gençlere ve yoksullara istihdam sağlamak için nakit transfer programlarını kullanma.* Bu programlar Hindistan'da ve Uganda'da iş aramalarını finanse etme ve üst düzey eğitim vermeyi ve becerileri geliştirmeyi destekleme açısından kaynak yaratılmasını sağladı.[77] Aynı zamanda

Gençlere yönelik heyecan verici çalışma fırsatlarının yaratılması şart

girişimcilik için diğer kredi kaynaklarına erişimi artırdı.

Yaratıcı çalışma, işbirliği yapmak ve fikir paylaşımında bulunmak için finansal desteği ve fırsatları kapsayan, olanaklar sunan bir çalışma ortamı gerektiriyor. Yaratıcılığın ve yenilikçiliğin gelişmesine yönelik bazı temel gereklilikler aşağıda yer alıyor:

- *Kapsayıcı bir biçimde yenilik getirmek.* Bu noktada, en düşük geliri kazananlar ya da kadınlar tarafından yetersiz temsil edilen gruplara yaratıcı fırsatlar sunarak yeni mal ve hizmetler geliştiriliyor.
- *Demokratik yaratıcılığı güvence altına alma.* İş yerleri ve çevrimiçi platformlar yeniliği her düzeyde teşvik edecek biçimlerde düzenlenebilir.
- *Deneyimlemeyi ve riski fonlama.* Bu, vakıfların ve kamu kurumlarının daha az kanıtlanmış yaklaşımlar üzerinde finansman riskleri almalarını gerektirebilecek zorlu toplumsal ve çevresel sorunları çözmeyi kapsıyor.
- *Kamu yararına yenilikler getirmek.* Yaratıcılık ve yenilik pek çok amacı ilerletir. Yeniliği daha büyük bir sosyal faydaya yönlendiren, gönüllü çalışmayı da kapsayan politikalar insani gelişmeyi ilerletebilir.

Gönüllü çalışma, gönüllü kuruluşlara sağlanan vergi iadesi ve devlet sübvansiyonları ile teşvik edilebilir. Gönüllü çalışma için alan yaratmak ve yaratılan alanı korumak için sağlanan kamu desteği özellikle çatışmalar ve doğal afetler gibi acil durumlarda sosyal yararlar sağlayabilir.

Çatışma ve çatışma sonrası durumlarda insanları güçlendiren, birey olma duygusu oluşturan, insanlara seslerini duyurma olanağı sağlayan, sosyal statü kazandıran, saygıyı, bütünlüğü, güveni ve insanların sivil topluma katılımlarını artıran, üretken işlere odaklanmak önemli. Bazı politika seçenekleri:

- *Sağlık sistemindeki işleri destekleme.* Çatışmalardan etkilenen ülkelerin pek çoğunda sağlık sistemi çöktü ve acil sağlık hizmetlerine destek çalışanlar ve yaralılar için son derece önemli.
- *Temel sosyal hizmetleri sorunsuz işler hâle getirme.* Bunun toplumsal ve siyasi yararları var. Toplumlar, sivil toplum kuruluşları ve kamu-özel ortaklıkları bu konuda itici güç olabilir.
- *Kamu çalışmalarına yönelik programlar başlatma.* Acil durumlarda ortaya çıkan geçici işler, günlük/saatlik ücret karşılığı iş yaptırma ve benzeri programlar, insanların zor durumlar altındayken geçimlerini sağlamalarına ve büyük önem taşıyan fiziksel ve sosyal altyapının oluşturulmasına katkıda bulunur.
- *Topluma yönelik hedefli programlar geliştirmek ve uygulamak.* Bu tür programların istikrar dâhil pek çok yararı var. İnsanlar arasında yeniden bağlantı kurulması, ağların yeniden kurulması ve toplumsal dokunun eski hâline gelmesinin sağlanmasıyla ekonomik faaliyetler hızlı bir başlangıç yapabilir.

Politika seçeneklerinin ötesinde daha geniş bir eylem gündemine ihtiyaç var

- *Yeni bir Toplumsal Sözleşme Oluşturma.* Yeni çalışma dünyasında çalışanlar kendilerinden önce gelen nesillere oranla çok daha az tek bir işverene uzun süreli olarak bağlı kalıyorlar ya da bir sendikanın üyesi oluyorlar. Bu yeni çalışma dünyası, sosyal güvenliğe ilişkin geleneksel düzenlemelerle uyuşmuyor. Toplum, fonlarını nasıl sürekli çalışmayan ve giderek artan bir nüfusu güvence altına alacak, kayıt dışı sektörlerde çalışanlara ulaşacak, emek piyasasına yeni girenlere (özellikle göçmenler) yardım edecek ve çalışma olanağı olmayanları güvence altına alacak biçimde seferber edebilir? 20. yüzyılda kurulan diyalogdan daha kapsamlı bir diyalog içeren Yeni bir Toplumsal Sözleşmeye ihtiyaç duyulabilir. Danimarka, giderek daha esnek hâle gelen bir emek piyasasında yeni beceriler kazandırma ve becerileri geliştirmenin yanı sıra güvence sağlamak için büyük adımlar atıyor (kutu 4).
- *Küresel bir Anlaşma Benimseme.* Küresel üretim çağında, ulusal politikalar ve toplumsal sözleşmeler küresel taahhütlerin dışında işe yaramayabilir. Gerçek küreselleşme paylaşma fikrine dayanır—"küresel bir çalışma yaşamı" için sorumluluğu paylaşmalıyız.

  Küresel bir Anlaşma, dünya çapında bütün ortakların—çalışanlar, işletmeler ve hükümetler— uygulamada çalışanların haklarına saygı duyarak ve her düzeyde anlaşma görüşmelerine hazır olarak seferber olmalarını gerektirecektir. Yeni kurumlara değil, yalnızca dünyanın güçlü uluslararası forumlarında dikkatin yeniden odaklanmasına ihtiyaç olacak.

  Küresel bir Anlaşma hükümetlere vatandaşlarının gereksinimlerini karşılayacak politikalar uygulamaları yönünde rehberlik edebilir. Ulusal politikalar, küresel anlaşmalar olmadan, ülke içindeki iş gücü taleplerine dışsallıkları dikkate almadan yanıt verebilir. Bu da küresel-ulusal bir sözleşmenin gerekli olduğu anlamına geliyor. Örneğin, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün Eylül 2013'te yürürlüğe giren Ev İşçileri için İnsana Yakışır İş Sözleşmesi dünya çapında ev işleri yapan çalışanların haklarını küresel standartlarla güvence altına alan çığır açan bir anlaşmaydı. Bu tür sözleşmeler, sözleşmeyi imzalayan taraflara yol gösterici ilkeler sunarken, ulusal hükümetlerin taahhütleri yerine getirmek için ulusal bağlamlarda politika uygulamalarına olanak tanırlar. Küresel eylemlerle harekete geçen ulusal politikalar yerel toplumlarda ciddi değişimler yaratırlar.
- *İnsana Yakışır Çalışma Gündemi'ni Uygulama.* İnsana Yakışır Çalışma Gündemi'nin dört temel çıkış noktası var (kutu 5). Gündem ve insani gelişme çerçevesi birbirlerini karşılıklı olarak güçlendiriyorlar. İnsana yakışır çalışma her çıkış noktasıyla insani gelişmeyi ilerletiyor. İstihdam yaratma ve işletme geliştirme insanlara gelir ve geçim kaynağı sağlıyorlar, adalet açısından olmazsa olmaz araçlar, katılım için vasıta görevi görüyorlar ve

İnsana Yakışır Çalışma Gündemi'nin uygulanması, çalışmanın insani gelişmeyi ilerletmesine katkıda bulunacak

KUTU 4

Danimarka'da Esneklik-Güvence Dengesi

Danimarka emek piyasasında, işverenler ve çalışanlar için düşük maliyetler biçiminde esneklik ve Danimarka'nın kapsamlı güvence sağlayan iyi gelişmiş sosyal güvenlik ağının bir yan ürünü olan güvencenin bir arada bulunmasıdır. Esneklik-güvence dengesinin temel amacı, güvencenin işlerden ziyade çalışanlara odaklanması anlamına gelen istihdam güvenliğini iş güvenliğinin üzerinde tutarak ilerletmektir. Bu nedenle, işverenler esnek bir iş gücünün sağladığı bütün avantajlardan yararlanırlarken çalışanlar da etkin emek piyasası politikalarıyla uygulanan sağlam sosyal güvenlik koşulları içinde yaşarlar.

Kaynak: Dünya Bankası 2015b.

KUTU 5

İnsana Yakışır Çalışma Gündemi'nin Dört Çıkış Noktası

- *İstihdam yaratma ve işletme geliştirme.* Bu çıkış noktası, yoksulluktan kurtulmak için temel yolun iş sahibi olmak olduğunu ve ekonominin yatırım, girişimcilik, istihdam yaratma ve sürdürülebilir geçim koşulları için fırsat yaratması gerektiğini ortaya koymalıdır.
- *İş yerindeki standartlar ve haklar.* İnsanlar hak elde etmek ve saygı kazanmak adına görüşlerini dile getirmek ve katılım göstermek için temsil fırsatlarına ihtiyaç duyarlar. Uluslararası Çalışma Örgütü'nün kuralcı çalışma yaklaşımı uyum ve ilerlemeyi ölçme açısından önemlidir.
- *Sosyal koruma.* Sağlık hizmetleri ve emeklilik güvencesi gibi temel sosyal koruma topluma ve ekonomiye üretken bir şekilde katılmanın temelini oluşturur.
- *Yönetişim ve sosyal diyalog.* Hükümetler, çalışanlar ve işverenler arasında sosyal diyalog önemli ekonomik ve toplumsal sorunların çözülmesini sağlayabilir, iyi yönetişimi teşvik edebilir, sağlam çalışma ilişkilerinin kurulmasında etkili olabilir ve ekonomik ve toplumsal ilerlemeyi artırabilir.

Kaynak: ILO 2008b.

özsaygı ve saygınlığı geliştiriyorlar. Çalışan hakları, insan haklarını, insan özgürlüğünü ve iş gücü standartlarını garanti altına alarak insani gelişmenin ilerlemesine katkıda bulunuyor. Sosyal koruma güvenlik ağları oluşturarak, insanları risklerden ve kırılganlıklardan koruyarak ve bakım hizmetleri sunarak insani gelişmeye katkıda bulunuyor. Sosyal diyalog ise geniş tabanlı katılım, güçlendirme ve sosyal bütünlük aracılığıyla insani gelişmeye destek veriyor.

Oysa insani gelişme bu dört çıkış noktasına katkıda bulunur. İnsani gelişme aracılığıyla yetkinliklerin kapsamını genişletmek istihdam ve girişimcilik fırsatlarının artmasına katkıda bulunuyor. İnsani gelişmenin katılım yönü sosyal diyaloğun zenginleşmesine yardım ediyor. İnsani gelişme aynı zamanda çalışanların haklarını artıran ve insan güvenliğini geliştiren insan haklarının da artırılmasına vurguda bulunuyor. Bütün bu bağlantılar göz önünde bulundurulduğunda, İnsana Yakışır Çalışma Gündemi'ni uygulamak çalışmanın insani gelişmeyi ilerletmesine katkıda bulunacak.[78]

İnfografik: İnsani Gelişme Endeksi Ağacı

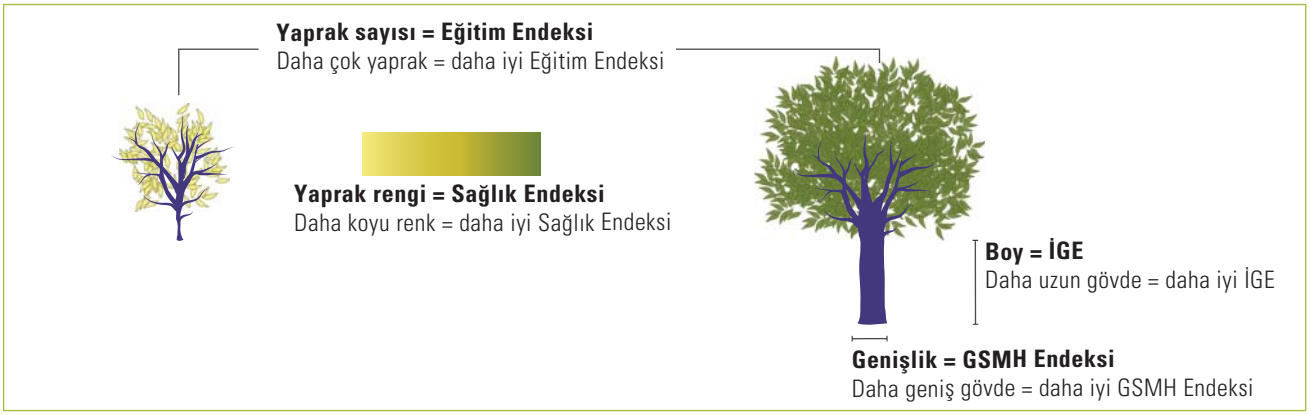

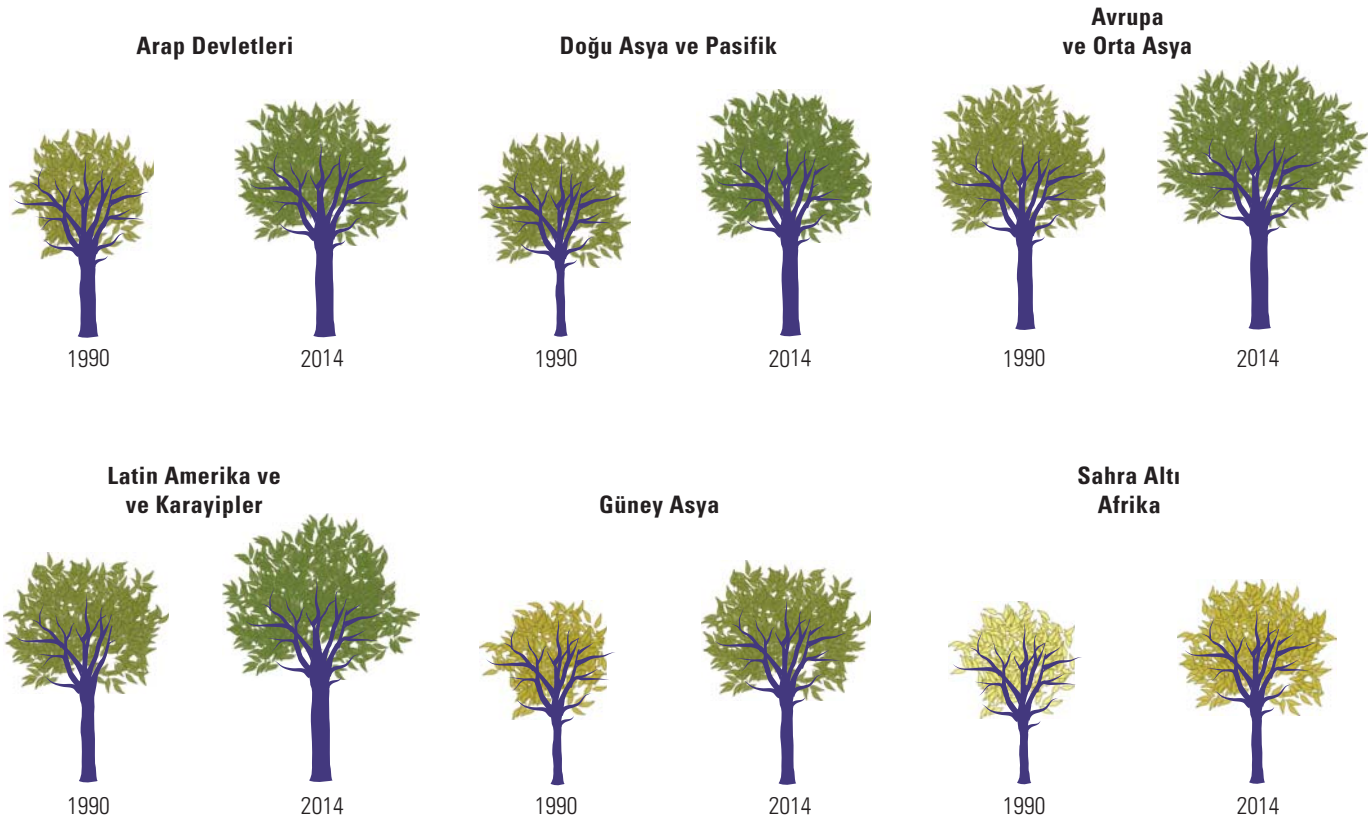

Not: İnfografik 2015 Cartagena Veri Festivali görselleştirme yarışması galibi Jurjen Verhagen'ın çalışmasından esinlenilerek hazırlanmıştır.

İnsani Gelişme Göstergeleri

İGE Sıralaması		İnsani Gelişme Endeksi (İGE)	Eşitsizliğe Uyarlanmış İGE			Cinsiyete Dayalı Gelişme Endeksi		Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi		Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi[a]	
		Değer	Değer	Toplam Kayıp (%)	İGE Sıralamasından Farkı[b]	Değer	Grup[c]	Değer	Sıralama	İGRO Belirlemeleri[d]	Yıl ve Araştırma[e]
		2014	2014	2014	2014	2014	2014	2014	2014	Değer	2005–2014
ÇOK YÜKSEK İNSANİ GELİŞME											
1	Norveç	0,944	0,893	5,4	0	0,996	1	0,067	9	..	..
2	Avustralya	0,935	0,858	8,2	–2	0,976	1	0,110	19	..	..
3	İsviçre	0,930	0,861	7,4	0	0,950	2	0,028	2	..	..
4	Danimarka	0,923	0,856	7,3	–1	0,977	1	0,048	4	..	..
5	Hollanda	0,922	0,861	6,6	3	0,947	3	0,062	7	..	..
6	Almanya	0,916	0,853	6,9	0	0,963	2	0,041	3	..	..
6	İrlanda	0,916	0,836	8,6	–3	0,973	2	0,113	21	..	..
8	Amerika Birleşik Devletleri	0,915	0,760	17,0	–20	0,995	1	0,280	55	..	..
9	Kanada	0,913	0,832	8,8	–2	0,982	1	0,129	25	..	..
9	Yeni Zelanda	0,913	..	..	..	0,961	2	0,157	32	..	..
11	Singapur	0,912	..	..	..	0,985	1	0,088	13	..	..
12	Hong Kong, Çin Halk Cumhuriyeti (ÖİB)	0,910	..	..	..	0,958	2	..	..	..	..
13	Lihtenştayn	0,908	..	..	..	..	..	..	..	..	..
14	İsveç	0,907	0,846	6,7	3	0,999	1	0,055	6	..	..
14	Birleşik Krallık	0,907	0,829	8,6	–2	0,965	2	0,177	39	..	..
16	İzlanda	0,899	0,846	5,9	4	0,975	1	0,087	12	..	..
17	Kore (Cumhuriyeti)	0,898	0,751	16,4	–19	0,930	3	0,125	23	..	..
18	İsrail	0,894	0,775	13,4	–9	0,971	2	0,101	18	..	..
19	Lüksemburg	0,892	0,822	7,9	0	0,971	2	0,100	17	..	..
20	Japonya	0,891	0,780	12,4	–5	0,961	2	0,133	26	..	..
21	Belçika	0,890	0,820	7,9	1	0,975	1	0,063	8	..	..
22	Fransa	0,888	0,811	8,7	0	0,987	1	0,088	13	..	..
23	Avusturya	0,885	0,816	7,8	2	0,943	3	0,053	5	..	..
24	Finlandiya	0,883	0,834	5,5	10	0,996	1	0,075	11	..	..
25	Slovenya	0,880	0,829	5,9	8	0,996	1	0,016	1	..	..
26	İspanya	0,876	0,775	11,5	0	0,975	1	0,095	16	..	..
27	İtalya	0,873	0,773	11,5	–1	0,964	2	0,068	10	..	..
28	Çek Cumhuriyeti	0,870	0,823	5,4	10	0,980	1	0,091	15	..	..
29	Yunanistan	0,865	0,758	12,4	–5	0,961	2	0,146	29	..	..
30	Estonya	0,861	0,782	9,2	6	1,030	2	0,164	33	..	..
31	Brunei Sultanlığı	0,856	..	..	..	0,977	1	..	..	..	..
32	Kıbrıs	0,850	0,758	10,7	–2	0,971	2	0,124	22	..	..
32	Katar	0,850	..	..	..	0,998	1	0,524	116	..	..
34	Andorra	0,845	..	..	..	..	..	..	..	..	..
35	Slovakya	0,844	0,791	6,2	9	0,999	1	0,164	33	..	..
36	Polonya	0,843	0,760	9,8	2	1,007	1	0,138	28	..	..
37	Litvanya	0,839	0,754	10,1	–1	1,030	2	0,125	23	..	..
37	Malta	0,839	0,767	8,5	4	0,937	3	0,227	46	..	..
39	Suudi Arabistan	0,837	..	..	..	0,901	4	0,284	56	..	..
40	Arjantin	0,836	0,711	15,0	–8	0,982	1	0,376	75	0,015[f]	2005 N
41	Birleşik Arap Emirlikleri	0,835	..	..	..	0,954	2	0,232	47	..	..
42	Şili	0,832	0,672	19,3	–13	0,967	2	0,338	65	..	..
43	Portekiz	0,830	0,744	10,4	1	0,985	1	0,111	20	..	..
44	Macaristan	0,828	0,769	7,2	10	0,976	1	0,209	42	..	..
45	Bahreyn	0,824	..	..	..	0,940	3	0,265	51	..	..
46	Letonya	0,819	0,730	10,8	0	1,029	2	0,167	36	..	..
47	Hırvatistan	0,818	0,743	9,1	3	0,987	1	0,149	30	..	..
48	Kuveyt	0,816	..	..	..	0,972	2	0,387	79	..	..
49	Karadağ	0,802	0,728	9,2	1	0,954	2	0,171	37	0,002	2013 M
YÜKSEK İNSANİ GELİŞME											
50	Belarus	0,798	0,741	7,1	4	1,021	1	0,151	31	0,001	2005 M
50	Rusya Federasyonu	0,798	0,714	10,5	1	1,019	1	0,276	54	..	..
52	Umman	0,793	..	..	..	0,909	4	0,275	53	..	..
52	Romanya	0,793	0,711	10,3	2	0,989	1	0,333	64	..	..
52	Uruguay	0,793	0,678	14,5	–4	1,018	1	0,313	61	..	..
55	Bahamalar	0,790	..	..	..	..	..	0,298	58	..	..
56	Kazakistan	0,788	0,694	11,9	1	1,002	1	0,267	52	0,004	2010/2011 M
57	Barbados	0,785	..	..	..	1,018	1	0,357	69	0,004[g]	2012 M

İGE Sıralaması		İnsani Gelişme Endeksi (İGE)	Eşitsizliğe Uyarlanmış İGE			Cinsiyete Dayalı Gelişme Endeksi		Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi		Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi[a]	
		Değer	Değer	Toplam Kayıp (%)	İGE Sıralamasından Farkı[b]	Değer	Grup[c]	Değer	Sıralama	İGRO Belirlemeleri[d]	Yıl ve Araştırma[e]
		2014	2014	2014	2014	2014	2014	2014	2014	Değer	2005–2014
58	Antigua ve Barbuda	0,783	..	..	..	..	..	..	..	..	..
59	Bulgaristan	0,782	0,699	10,5	3	0,991	1	0,212	44	..	..
60	Palau	0,780	..	..	..	..	..	..	..	..	..
60	Panama	0,780	0,604	22,5	–20	0,996	1	0,454	96	..	..
62	Malezya	0,779	..	..	..	0,947	3	0,209	42	..	..
63	Mauritius	0,777	0,666	14,2	–2	0,950	2	0,419	88	..	..
64	Seyşeller	0,772	..	..	..	..	..	..	..	..	..
64	Trinidad ve Tobago	0,772	0,654	15,2	–3	0,985	1	0,371	73	0,007[h]	2006 M
66	Sırbistan	0,771	0,693	10,1	5	0,966	2	0,176	38	0,002	2014 M
67	Küba	0,769[i]	..	..	..	0,954	2	0,356	68	..	..
67	Lübnan	0,769	0,609	20,8	–15	0,899	5	0,385	78	..	..
69	Kosta Rika	0,766	0,613	19,9	–11	0,974	2	0,349	66	..	..
69	İran (İslami Cumhuriyeti)	0,766	0,509	33,6	–41	0,858	5	0,515	114	..	..
71	Venezuela (Bolivar Cumhuriyeti)	0,762	0,612	19,7	–11	1,030	2	0,476	103	..	..
72	Türkiye	0,761	0,641	15,8	0	0,902	4	0,359	71	..	..
73	Sri Lanka	0,757	0,669	11,6	7	0,948	3	0,370	72	..	..
74	Meksika	0,756	0,587	22,4	–12	0,943	3	0,373	74	0,024	2012 N
75	Brezilya	0,755	0,557	26,3	–20	0,997	1	0,457	97	0,011[h,j]	2013 N
76	Gürcistan	0,754	0,652	13,6	5	0,962	2	0,382	77	0,008	2005 M
77	Saint Kitts ve Nevis	0,752	..	..	..	..	..	..	..	..	..
78	Azerbaycan	0,751	0,652	13,2	7	0,942	3	0,303	59	0,009	2006 D
79	Grenada	0,750	..	..	..	..	..	..	..	..	..
80	Ürdün	0,748	0,625	16,5	2	0,860	5	0,473	102	0,004	2012 D
81	Makedonya Cumhuriyeti	0,747	0,622	16,7	2	0,949	3	0,164	33	0,007[g]	2011 M
81	Ukrayna	0,747	0,689	7,8	16	1,003	1	0,286	57	0,001[h]	2012 M
83	Cezayir	0,736	..	..	..	0,837	5	0,413	85	..	..
84	Peru	0,734	0,563	23,4	–10	0,947	3	0,406	82	0,043	2012 D
85	Arnavutluk	0,733	0,634	13,5	8	0,948	3	0,217	45	0,005	2008/2009 D
85	Ermenistan	0,733	0,658	10,2	14	1,008	1	0,318	62	0,002	2010 D
85	Bosna Hersek	0,733	0,635	13,3	9	..	..	0,201	41	0,006[g]	2011/2012 M
88	Ekvador	0,732	0,570	22,1	–4	0,980	1	0,407	83	0,015	2013/2014 N
89	Saint Lucia	0,729	0,613	15,9	5	0,991	1	..	..	0,003	2012 M
90	Çin	0,727	..	..	..	0,943	3	0,191	40	0,023[j]	2012 N
90	Fiji	0,727	0,616	15,3	8	0,941	3	0,418	87	..	..
90	Moğolistan	0,727	0,633	12,9	12	1,028	2	0,325	63	0,047	2010 M
93	Tayland	0,726	0,576	20,6	1	1,000	1	0,380	76	0,004	2005/2006 M
94	Dominika	0,724	..	..	..	..	..	..	..	..	..
94	Libya	0,724	..	..	..	0,950	2	0,134	27	0,005	2007 N
96	Tunus	0,721	0,562	22,0	–2	0,894	5	0,240	48	0,006	2011/2012 M
97	Kolombiya	0,720	0,542	24,7	–10	0,997	1	0,429	92	0,032	2010 D
97	Saint Vincent ve Grenadinler	0,720	..	..	..	..	..	..	..	..	..
99	Jamaika	0,719	0,593	17,5	7	0,995	1	0,430	93	0,014[g,j]	2010 N
100	Tonga	0,717	..	..	..	0,967	2	0,666	148	..	..
101	Belize	0,715	0,553	22,6	–3	0,958	2	0,426	90	0,030	2011 M
101	Dominik Cumhuriyeti	0,715	0,546	23,6	–6	0,995	1	0,477	104	0,025	2013 D
103	Surinam	0,714	0,543	24,0	–5	0,975	1	0,463	100	0,033[g]	2010 M
104	Maldivler	0,706	0,531	24,9	–6	0,937	3	0,243	49	0,008	2009 D
105	Samoa	0,702	..	..	..	0,956	2	0,457	97	..	..
ORTA İNSANİ GELİŞME											
106	Botsvana	0,698	0,431	38,2	–23	0,982	1	0,480	106	..	..
107	Moldova (Cumhuriyeti)	0,693	0,618	10,8	20	1,003	1	0,248	50	0,004	2012 M
108	Mısır	0,690	0,524	24,0	–5	0,868	5	0,573	131	0,016[k]	2014 D
109	Türkmenistan	0,688	..	..	..	..	..	..	..	..	..
110	Gabon	0,684	0,519	24,0	–6	..	..	0,514	113	0,073	2012 D
110	Endonezya	0,684	0,559	18,2	6	0,927	3	0,494	110	0,024[h]	2012 D
112	Paraguay	0,679	0,529	22,1	–1	0,956	2	0,472	101	..	..
113	Filistin Devleti	0,677	0,577	14,9	16	0,860	5	..	..	0,007	2010 M
114	Özbekistan	0,675	0,569	15,8	14	0,945	3	..	..	0,013	2006 M
115	Filipinler	0,668	0,547	18,1	7	0,977	1	0,420	89	0,033[h,j]	2013 D

İGE Sıralaması		İnsani Gelişme Endeksi (İGE)	Eşitsizliğe Uyarlanmış İGE			Cinsiyete Dayalı Gelişme Endeksi		Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi		Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi[a]	
		Değer	Değer	Toplam Kayıp (%)	İGE Sıralamasından Farkı[b]	Değer	Grup[c]	Değer	Sıralama	İGRO Belirlemeleri[d]	Yıl ve Araştırma[e]
		2014	2014	2014	2014	2014	2014	2014	2014	Değer	2005–2014
116	El Salvador	0,666	0,488	26,7	–6	0,965	2	0,427	91	..	..
116	Güney Afrika	0,666	0,428	35,7	–15	0,948	3	0,407	83	0,041	2012 N
116	Vietnam	0,666	0,549	17,5	9	..	..	0,308	60	0,026	2010/2011 M
119	Bolivya (Çokuluslu Devleti)	0,662	0,472	28,7	–5	0,931	3	0,444	94	0,097	2008 D
120	Kırgızistan	0,655	0,560	14,5	17	0,961	2	0,353	67	0,006	2012 D
121	Irak	0,654	0,512	21,8	2	0,787	5	0,539	123	0,052	2011 M
122	Yeşil Burun	0,646	0,519	19,7	5	..	..	..	..	..	..
123	Mikronezya (Federe Devletleri)	0,640	..	..	..	..	..	..	..	..	..
124	Guyana	0,636	0,520	18,3	8	0,984	1	0,515	114	0,031	2009 D
125	Nikaragua	0,631	0,480	24,0	1	0,960	2	0,449	95	0,088	2011/2012 D
126	Fas	0,628	0,441	29,7	–2	0,828	5	0,525	117	0,069	2011 N
126	Namibya	0,628	0,354	43,6	–25	0,981	1	0,401	81	0,205	2013 D
128	Guatemala	0,627	0,443	29,4	1	0,949	3	0,533	119	..	..
129	Tacikistan	0,624	0,515	17,5	10	0,926	3	0,357	69	0,031	2012 D
130	Hindistan	0,609	0,435	28,6	1	0,795	5	0,563	130	0,282	2005/2006 D
131	Honduras	0,606	0,412	32,1	–7	0,944	3	0,480	106	0,098[m]	2011/2012 D
132	Butan	0,605	0,425	29,8	–2	0,897	5	0,457	97	0,128	2010 M
133	Doğu Timor	0,595	0,412	30,7	–4	0,868	5	..	..	0,322	2009/2010 D
134	Suriye Arap Cumhuriyeti	0,594	0,468	21,2	8	0,834	5	0,533	119	0,028	2009 N
134	Vanuatu	0,594	0,492	17,2	12	0,903	4	..	..	0,135	2007 M
136	Kongo	0,591	0,434	26,6	6	0,922	4	0,593	137	0,192	2011/2012 D
137	Kiribati	0,590	0,405	31,5	–2	..	..	..	..	..	..
138	Ekvator Ginesi	0,587	..	..	..	..	..	..	..	..	..
139	Zambiya	0,586	0,384	34,4	–6	0,917	4	0,587	132	0,264	2013/2014 D
140	Gana	0,579	0,387	33,1	–3	0,885	5	0,554	127	0,144	2011 M
141	Lao Demokratik Halk Cumhuriyeti	0,575	0,428	25,6	7	0,896	5	..	..	0,186	2011/2012 M
142	Bangladeş	0,570	0,403	29,4	1	0,917	4	0,503	111	0,237	2011 D
143	Kamboçya	0,555	0,418	24,7	7	0,890	5	0,477	104	0,211	2010 D
143	São Tomé ve Príncipe	0,555	0,418	24,7	6	0,891	5	..	..	0,217	2008/2009 D
DÜŞÜK İNSANİ GELİŞME											
145	Kenya	0,548	0,377	31,3	–3	0,913	4	0,552	126	0,226	2008/2009 D
145	Nepal	0,548	0,401	26,8	3	0,908	4	0,489	108	0,197	2011 D
147	Pakistan	0,538	0,377	29,9	0	0,726	5	0,536	121	0,237	2012/2013 D
148	Myanmar	0,536	..	..	..	..	..	0,413	85	..	..
149	Angola	0,532	0,335	37,0	–8	..	..	..	..	..	..
150	Svaziland	0,531	0,354	33,3	–2	0,879	5	0,557	128	0,113	2010 M
151	Tanzanya (Birleşik Cumhuriyeti)	0,521	0,379	27,3	4	0,938	3	0,547	125	0,335	2010 D
152	Nijerya	0,514	0,320	37,8	–9	0,841	5	..	..	0,279	2013 D
153	Kamerun	0,512	0,344	32,8	–1	0,879	5	0,587	132	0,260	2011 D
154	Madagaskar	0,510	0,372	27,0	4	0,945	3	..	..	0,420	2008/2009 D
155	Zimbabve	0,509	0,371	27,0	4	0,922	4	0,504	112	0,128	2014 M
156	Moritanya	0,506	0,337	33,4	1	0,816	5	0,610	139	0,291	2011 M
156	Solomon Adaları	0,506	0,385	23,8	11	..	..	..	..	..	..
158	Papua Yeni Gine	0,505	..	..	..	..	..	0,611	140	..	..
159	Komorlar	0,503	0,268	46,7	–18	0,813	5	..	..	0,165	2012 D/M
160	Yemen	0,498	0,329	34,0	0	0,739	5	0,744	155	0,200	2013 D
161	Lesoto	0,497	0,320	35,6	–2	0,953	2	0,541	124	0,227	2009 D
162	Togo	0,484	0,322	33,4	1	0,831	5	0,588	134	0,242	2013/2014 D
163	Haiti	0,483	0,296	38,8	–7	..	..	0,603	138	0,242	2012 D
163	Ruanda	0,483	0,330	31,6	4	0,957	2	0,400	80	0,352	2010 D
163	Uganda	0,483	0,337	30,2	6	0,886	5	0,538	122	0,359	2011 D
166	Benin	0,480	0,300	37,4	–2	0,823	5	0,614	142	0,343	2011/2012 D
167	Sudan	0,479	..	..	..	0,830	5	0,591	135	0,290	2010 M
168	Cibuti	0,470	0,308	34,6	1	..	..	..	..	0,127	2006 M
169	Güney Sudan	0,467	..	..	..	..	..	..	..	0,551	2010 M
170	Senegal	0,466	0,305	34,4	1	0,883	5	0,528	118	0,278	2014 D
171	Afganistan	0,465	0,319	31,4	5	0,600	5	0,693	152	0,293[h]	2010/2011 M
172	Fildişi Sahilleri	0,462	0,287	38,0	–1	0,810	5	0,679	151	0,307	2011/2012 D
173	Malavi	0,445	0,299	32,9	2	0,907	4	0,611	140	0,332	2010 D
174	Etiyopya	0,442	0,312	29,4	7	0,840	5	0,558	129	0,537	2011 D

İGE Sıralaması		İnsani Gelişme Endeksi (İGE)	Eşitsizliğe Uyarlanmış İGE			Cinsiyete Dayalı Gelişme Endeksi		Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi		Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi[a]	
		Değer	Değer	Toplam Kayıp (%)	İGE Sıralamasından Farkı[b]	Değer	Grup[c]	Değer	Sıralama	İGRO Belirlemeleri[d]	Yıl ve Araştırma[e]
		2014	2014	2014	2014	2014	2014	2014	2014	Değer	2005–2014
175	Gambiya	0,441	..	..	..	0,889	5	0,622	143	0,289	2013 D
176	Kongo (Demokratik Cumhuriyeti)	0,433	0,276	36,2	0	0,833	5	0,673	149	0,369	2013/2014 D
177	Liberya	0,430	0,280	34,8	2	0,789	5	0,651	146	0,356	2013 D
178	Gine-Bissau	0,420	0,254	39,6	–5	..	..	..	..	0,495	2006 M
179	Mali	0,419	0,270	35,7	1	0,776	5	0,677	150	0,456	2012/2013 D
180	Mozambik	0,416	0,273	34,3	3	0,881	5	0,591	135	0,390	2011 D
181	Sierra Leone	0,413	0,241	41,7	–4	0,814	5	0,650	145	0,411	2013 D
182	Gine	0,411	0,261	36,5	0	0,778	5	..	..	0,425	2012 D/M
183	Burkina Faso	0,402	0,261	35,0	2	0,881	5	0,631	144	0,508	2010 D
184	Burundi	0,400	0,269	32,6	5	0,911	4	0,492	109	0,442	2010 D
185	Çad	0,392	0,236	39,9	–1	0,768	5	0,706	153	0,545	2010 M
186	Eritre	0,391	..	..	..	..	..	..	..	..	..
187	Orta Afrika Cumhuriyeti	0,350	0,198	43,5	–1	0,773	5	0,655	147	0,424	2010 M
188	Nijer	0,348	0,246	29,2	3	0,729	5	0,713	154	0,584	2012 D
DİĞER BÖLGELER VE TOPRAKLAR											
	Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
	Marshall Adaları	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
	Monako	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
	Nauru	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
	San Marino	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
	Somali	..	..	..	..	..	..	..	..	0,500	2006 M
	Tuvalu	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
İnsani Gelişme Endeksi Grupları											
	Çok yüksek insani gelişme	0,896	0,788	12,1	—	0,978	—	0,199	—	—	—
	Yüksek insani gelişme	0,744	0,600	19,4	—	0,954	—	0,310	—	—	—
	Orta insani gelişme	0,630	0,468	25,8	—	0,861	—	0,506	—	—	—
	Düşük insani gelişme	0,505	0,343	32,0	—	0,830	—	0,583	—	—	—
Gelişmekte Olan Ülkeler		0,660	0,490	25,7	—	0,899	—	0,478	—	—	—
Bölgeler											
	Arap Devletleri	0,686	0,512	25,4	—	0,849	—	0,537	—	—	—
	Doğu Asya ve Pasifik	0,710	0,572	19,4	—	0,948	—	0,328	—	—	—
	Avrupa ve Orta Asya	0,748	0,651	13,0	—	0,945	—	0,300	—	—	—
	Latin Amerika ve Karayipler	0,748	0,570	23,7	—	0,976	—	0,415	—	—	—
	Güney Asya	0,607	0,433	28,7	—	0,801	—	0,536	—	—	—
	Sahra Altı Afrika	0,518	0,345	33,3	—	0,872	—	0,575	—	—	—
En Az Gelişmiş Ülkeler		0,502	0,347	30,9	—	0,866	—	0,566	—	—	—
Gelişmekte Olan Küçük Ada Devletleri		0,660	0,493	25,3	—	—	—	0,474	—	—	—
Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü		0,880	0,763	13,3	—	0,973	—	0,231	—	—	—
Dünya		**0,711**	**0,548**	**22,8**	**—**	**0,924**	**—**	**0,449**	**—**	**—**	—

NOTLAR

a Her ülke için tüm göstergelere ulaşılamamıştır; bu nedenle ülkeler arası kıyaslamalar dikkatle yapılmalıdır. Herhangi bir göstergeye erişilemeyen durumlarda, mevcut göstergeler 100%'e göre ayarlanmıştır. Daha fazla ayrıntı için http://hdr.undp.org adresindeki Teknik Not 5'i inceleyin.

b Eşitsizliğe Uyarlanmış İnsani Gelişme Endeksi'nin hesaplandığı ülkeler temel alınmıştır.

c Ülkeler İGE değerlerindeki toplumsal cinsiyet eşitliğinden mutlak sapmalara göre beş gruba ayrılmıştır.

d İGRO belirlemeleri, 2010 yılındaki belirlemelerle kıyaslandığında bazı göstergelerdeki yoksunlukların değiştirilmiş tanımlarını ifade etmektedir. Daha fazla ayrıntı için Kovacevic ve Calderon'u (2014) inceleyin.

e *D harfi, Nüfus ve Sağlık Araştırmalarından, M harfi Çok Göstergeli Küme Araştırmalarından ve N harfi de ulusal araştırmalardan elde edilen verileri göstermektedir. (Ulusal araştırmalar listesine ulaşmak için http://hdr.undp.org adresini ziyaret edin.)*

f Yalnızca kentsel kesimleri ifade etmektedir.

g Çocuk ölümü konusunda kayıp gösterge.

h Beslenme konusunda kayıp göstergeler.

i 2014 İnsani Gelişme Raporu'nda yayımlanan 2013 İGE değeri, Dünya Bankası tarafından 2011 yılında yanlış hesaplanan kişi başına gayrisafi millî hasılaya dayanıyordu. Daha gerçekçi değer, İGRO tarafından geliştirilen modele dayanmaktadır, Küba Ulusal İstatistik Ofisi tarafından doğrulanmış ve kabul edilmiştir ve 7.222 dolardır. 2013 İGE'de bu değer 0,759'du ve 69. sırada yer alıyordu.

j Taban türü konusunda kayıp gösterge.

k Pişirme yakacağı konusunda kayıp gösterge.

l Okula devam konusunda kayıp gösterge.

m Elektrik konusunda kayıp gösterge.

KAYNAKLAR

Sütun 1: Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Bölümü (UNDESA) (2015), Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı UNESCO İstatistik Enstitüsü (UIS) (2015a), Birleşmiş Milletler İstatistik Bölümü (2015), Dünya Bankası (2015), Barro ve Lee (2014) ve İMF (2015) verilerine dayanan İnsani Gelişme Raporu Ofisi (İGRO) Hesaplamaları.

Sütun 2: Sütun 1'deki veriler ve Teknik Not 2'de (http://hdr.undp.org adresinden ulaşılabilir) açıklanan beklenen yaşam süresi, öğrenim görme süresi ve gelir veya tüketim dağılımlarındaki eşitsizliklere dayanan İGRO hesaplamaları.

Sütun 3: Sütun 1 ve 2'deki verilere dayanılarak hesaplanmıştır.

Sütun 4: Sütun 2'deki veriler ve Eşitsizliğe Uyarlanmış İGE'nin hesaplandığı ülkelerin yeniden hesaplanmış İGE sıralamalarına dayanılarak hesaplanmıştır.

Sütun 5: UNDESA (2015), UNESCO İstatistik Enstitüsü (UIS) (2015), Barro ve Lee (2014), Dünya Bankası (2015a), Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) (2015a) ve İMF (2015) verilerine dayanan İGRO hesaplamaları.

Sütun 6: Sütun 5'teki verilere dayanılarak hesaplanmıştır.

Sütun 7: Birleşmiş Milletler Anne Ölümleri Hesaplama Grubu (2014), UNDESA (2013a), Parlamentolararası Birlik (PAB) (2015), UNESCO İstatistik Enstitüsü (UIS) (2015) ve Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) (2015a) verilerine dayanan İGRO hesaplamaları.

Sütun 8: Sütun 7'deki verilere dayanılarak hesaplanmıştır.

Sütun 9 ve 10: ICF Nüfus ve Sağlık Araştırmaları, Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) Çok Göstergeli Küme Araştırmaları ve bazı durumlarda Nüfus ve Sağlık Araştırmaları ve Çok Göstergeli Küme Araştırmaları yöntemlerinden birine dayalı ulusal hane araştırmalarından yararlanılarak hesaplanmıştır.

Notlar

1 BM 2015a.
2 FAO (Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü) 2014.
3 UNESCO 2014; WHO (Dünya Sağlık Örgütü) 2014; Dünya Bankası 2015c.
4 Pollin 2015.
5 GERA'ya dayanan hesaplamalar (2015).
6 ILO 2013.
7 Salamon, Sokolowski ve Haddock 2011.
8 BM 2015a; Grant Thornton 2015.
9 UNDP 2012.
10 UNDP 2014.
11 BM 2015a; UNAIDS (Birleşmiş Milletler AIDS ile Mücadele Programı) 2015.
12 BM 2015a.
13 UNESCO 2013; UNESCO İstatistik Enstitüsü 2015.
14 BM 2015a.
15 Oxfam 2015.
16 Scheil-Adlung 2015.
17 WEF (Dünya Ekonomik Forumu) 2015.
18 BM 2015a.
19 IEP (Ekonomi ve Barış Enstitüsü) 2014.
20 WHO 2013.
21 WHO 2015.
22 Dünya Bankası 2015a.
23 Dünya Bankası 2002.
24 Miller 2014.
25 IADB (İnter-Amerikan Kalkınma Bankası) 2012.
26 ILO 2009.
27 Dünya Bankası 2011.
28 ILO 2014b.
29 UNODC (Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi) 2012.
30 Euronews 2015.
31 İnsan Hakları İzleme Örgütü 2014a, 2014b.
32 ILO 2015b.
33 UNCTAD (Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı) (2015) ve Cisco (2015) alınan verilere dayalı İnsani Gelişme Raporu Ofisi hesaplamaları
34 ITU (Uluslararası Telekomünikasyon Birliği) 2015.
35 ITU 2013, 2015.
36 Luce ve diğerleri 2014.
37 McKinsey Global Institute (McKinsey Küresel Enstitüsü) 2014.
38 USPTO (ABD Patent ve Marka Ofisi) 2015.
39 UN Volunteers (BM Gönüllüleri) 2014.
40 Bardhan, Jaffee ve Kroll 2013.
41 UNCTAD 2014.
42 OECD 2007.
43 Lippoldt 2012.
44 ILO 2015c.
45 ILO 2015c.
46 OECD 2014.
47 Gabre-Madhin 2012.
48 Atta, Boutraa ve Akhkha 2011.
49 Deloitte 2014.
50 ITU 2013.
51 Oxfam 2015.
52 Charmes'a dayalı İnsani Gelişme Raporu Ofisi hesaplamaları (2015).
53 BM 2015a.
54 BM 2015a.
55 Grant Thornton 2015.
56 IADB 2012.
57 Charmes'a dayalı İnsani Gelişme Raporu Ofisi derlemeleri (2015). Bu değerler, ağırlıklı ortalaması cinsiyete göre alınan yetişkin nüfus değerleridir.
58 ILO 2013.
59 Budlender 2010.
60 ILO 2012.
61 ILO'ya dayanan İnsani Gelişme Raporu Ofisi hesaplamaları (2014b) ve UN Women (BM Kadın Birimi) (2015).
62 ILO 2003.
63 FAO 2015.
64 Fuglie ve Nin-Pratt 2012.
65 IRENA (Uluslararası Yenilenebilir Enerji Ajansı) 2015. En büyük yenilenebilir enerji istihdamına sahip ülkeler Çin, Brezilya, Amerika Birleşik Devletleri, Hindistan, Almanya, Endonezya, Japonya, Fransa, Bangladeş ve Kolombiya'ydı.
66 ILO 2015a.
67 Ekvador Merkez Bankası 2012.
68 Epstein 2007.
69 Chen, Bonner ve Carré 2015.
70 Jacobs 2015.
71 ILO 2014d.
72 Zepeda ve diğerleri 2013.
73 Bosch, Melguizo ve Pages 2013; Uthoff 2015.
74 Montenegro ve Patrinos 2014.
75 Blasi, Freeman ve Krauss 2014.
76 Hazelhurst 2015.
77 Yoksulluk Eyleminde İnovasyon 2015.
78 ILO 2008a.

Kaynakça

Atta, R., T. Boutraa, and A. Akhkha. 2011. "Smart Irrigation System for Wheat in Saudi Arabia Using Wireless Sensors Network Technology." *International Journal of Water Resources and Arid Environments* 1(6): 478–82.

Atkinson A. 2015. *Inequality—What Can Be Done?* Cambridge, MA: Harvard University Press.

Banco Central de Ecuador. 2012. "De la Definicion de la Politica a la Practicia: Hacendo Inclusion Financiera." www.afa-global.org/library/publications. Quito.

Bardhan, A., D.M. Jaffee, and C.A. Kroll, eds. 2013. *The Oxford Handbook of Offshoring and Global Employment.* Oxford, UK: Oxford University Press.

Blasi, J., R. Freeman, and D. Krauss. 2014. *Citizen's Share: Reducing Inequality in the 21st Century?* New Haven, CT: Yale University Press.

Bosch, M., A. Melguizo, and C. Pages. 2013. *Better Pensions, Better Jobs: Towards Universal Coverage in Latin America and the Caribbean.* Washington, DC: Inter-American Development Bank.

Budlender, D. 2010. "What Do Time Use Studies Tell Us about Unpaid Care Work?" In D. Budlender, ed., *Time Use Studies and Unpaid Care Work.* Geneva: United Nations Research Institute for Social Development.

Charmes, J. 2015. "Time Use across the World: Findings of a World Compilation of Time-Use Surveys." Working Paper. UNDP–HDRO, New York.

Chen, M., C. Bonner, and F. Carré. 2015. "Organizing Informal Workers: Benefits, Challenges and Successes." Background think piece for Human Development Report 2015. UNDP–HDRO, New York.

Cisco. 2015. "VNI Forecast Highlights." www.cisco.com/web/solutions/sp/vni/vni_forecast_highlights/index.html. Accessed 15 June 2015.

Deloitte. 2014. "Value of Connectivity: Economic and Social Benefits of Expanding Internet Access." London. http://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/ie/Documents/TechnologyMediaCommunications/2014_uk_tmt_value_of_connectivity_deloitte_ireland.pdf. Accessed 10 July 2015.

Donay, C. 2014. "The Positive Shock of the New." Briefing for Entrepreneur Summit 2014. Pictet Wealth Management, Geneva.

Epstein, G. 2007. "Central Banks as Agents of Employment Creation." ST/ESA/2007/DWP/38. Working Paper 38. United Nations Department of Economic and Social Affairs, New York.

Euronews. 2015. "Greek Island of Samos Feels Strain of Migrant Influx." 21 May. www.euronews.com/2015/05/21/greek-island-of-samos-feels-strain-of-migrant-influex/. Accessed 2 July 2015.

FAO (Food and Agriculture Organization). 2014. *The State of Food and Agriculture 2014: Innovation in Family Farming.* Rome. www.fao.org/3/a-i4040e.pdf. Accessed 20 May 2015.

———**. 2015.** FAOSTAT database. http://faostat3.fao.org/home/E. Accessed 10 June 2015.

Frey, C., and M. Osborne. 2013. "The Future of Employment: How Susceptible Are Jobs to Computerisation?" Oxford Martin School, Oxford, UK.

Fuglie, K., and A. Nin-Pratt. 2012. "Agricultural Productivity: A Changing Global Harvest." In International Food Policy Research Institute, *Global Food Policy Report 2012.* Washington, DC. www.ifpri.org/publication/agricultural-productivity-changing-global-harvest. Accessed 3 June 2015.

Gabre-Madhin, E. 2012. "A Market for Abdu: Creating a Commodity Exchange in Ethiopia." International Food Policy Research Institute, Washington, DC.

GERA (Global Entrepreneurship Research Association). 2015. Global Entrepreneurship Monitor Database. www.gemconsortium.org/data/sets. Accessed 15 June 2015.

Grant Thornton. 2015. *Women in Business: The Path to Leadership.* Grant Thornton International Business Report 2015. London. www.grantthornton.be/Resources/IBR-2015-Women-in-Business.pdf. Accessed 15 June 2015.

Hazelhurst, J. 2015. "The Search for Seed Capital." *FT Wealth: Entrepreneurs*, 8 May, p. 40–41.

Human Rights Watch. 2014a. *Hidden Away: Abuses against Migrant Domestic Workers in the UK.* New York. www.hrw.org/node/124191. Accessed 6 August 2015.

———**. 2014b.** "'I Already Bought You.' Abuse and Exploitation of Female Migrant Domestic Workers in the United Arab Emirates." www.hrw.org/report/2014/10/22/i-already-bought-you/abuse-and-exploitation-female-migrant-domestic-workers-united. Accessed 6 August 2015.

IADB (Inter-American Development Bank). 2012. "La mujer latinoamericana y caribeña: más educada pero peor pagada." Washington, DC. www.iadb.org/es/noticias/articulos/2012–10–15/diferencia-salarial-entre-hombres-y-mujeres,10155.html. Accessed 3 July 2015.

IEP (Institute for Economics and Peace). 2014. *Global Terrorism Index 2014: Measuring and Understanding the Impact of Terrorism.* New York. www.visionofhumanity.org/sites/default/files/Global%20Terrorism%20Index%20Report%202014_0.pdf. Accessed 4 June 2015.

ILO (International Labour Organization). 2003. "Up in Smoke: What Future for Tobacco Jobs?" 18 September. www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/features/WCMS_071230/lang--en/index.htm. Accessed 15 May 2015.

———**. 2008a.** *Toolkit for Mainstreaming Employment and Decent Work.* Geneva. www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---exrel/documents/publication/wcms_172612.pdf. Accessed 15 June 2015.

———**. 2008b.** "ILO Declaration on Social Justice for a Fair Globalization." Geneva. www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---cabinet/documents/genericdocument/wcms_371208.pdf. Accessed 15 June 2015.

———**. 2009.** "Violence at Work in the European Union." Geneva. www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---safework/documents/publication/wcms_108536.pdf. Accessed 22 July 2015.

———**. 2012.** *ILO Global Estimate of Forced Labour: Results and Methodology.* Geneva. www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---declaration/documents/publication/wcms_182004.pdf. Accessed 4 June 2015

———**. 2013.** "Domestic Workers across the World: Global and Regional Statistics and the Extent of Legal Protection." Geneva. www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_173363.pdf. Accessed 23 July 2015.

———**. 2014a.** Key Indicators of the Labor Market database. www.ilo.org/empelm/what/WCMS_114240/lang--en/index.htm. Accessed 20 June 2015.

———**. 2014b.** *Profits and Poverty: The Economics of Forced Labour.* Geneva. www.ilo.org/wcmsp5/groups/

public/---ed_norm/---declaration/documents/publication/wcms_243391.pdf. Accessed 22 July 2015.

———. **2014c.** NORMLEX database. www.ilo.org/dyn/normlex/en/. Accessed 20 June 2015.

———. **2014d.** *World Social Protection Report 2014/15: Building Economic Recovery, Inclusive Development and Social Justice*. Geneva.

———. **2015a.** *1. What Is A National Employment Policy?* National Employment Policies: A Guide for Workers' Organization. Geneva.

———. **2015b.** "Mining: A Hazardous Work." www.ilo.org/safework/areasofwork/hazardous-work/WCMS_124598/lang--en/index.htm. Accessed 2 July 2015.

———. **2015c.** *World Employment and Social Outlook: The Changing Nature of Jobs*. Geneva. www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_368626.pdf. Accessed 6 July 2015.

Innovation for Poverty Action. 2015. "Northern Uganda Social Action Fund–Youth Opportunities Program." www.poverty-action.org/project/0189. Accessed 1 June 2015.

IRENA (International Renewable Energy Agency). 2015. *Renewable Energy and Jobs: Annual Review 2015.* Abu Dhabi. www.irena.org/DocumentDownloads/Publications/IRENA_RE_Jobs_Annual_Review_2015.pdf. Accessed 27 May 2015.

ITU (International Telecommunication Union). 2013. "ICT Facts and Figures: The World in 2013." Geneva.

———. **2015.** "ICT Facts and Figures: The World in 2015." Geneva. www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Documents/facts/ICTFactsFigures2015.pdf. Accessed 15 June 2015.

Jacobs, E. 2015. "Workers of the Gig Economy." *Financial Times*, 13 March.

Kynge, James and Jonathan Wheatley 2015. "Emerging markets: Redrawing the world map". The Financial Times, August 3

Lippoldt, D. (Ed.). 2012. *Policy Priorities for International Trade and Jobs*. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development.

Luce, S., J. Luff, J.A. McCartin, and R. Milkman, eds. 2014. *What Works for Workers? Public Policies and Innovative Strategies for Low-Wage Workers*. New York: Russell Sage Foundation.

McKinsey Global Institute. 2014. "Global Flows in a Digital Age: How Trade, Finance, People, and Data Connect the World Economy." New York. www.mckinsey.com/insights/globalization/global_flows_in_a_digital_age. Accessed 18 June 2015.

Miller, C.C. 2014. "Pay Gap Is Because of Gender, Not Jobs." *New York Times*, 23 April. www.nytimes.com/2014/04/24/upshot/the-pay-gap-is-because-of-gender-not-jobs.html. Accessed 3 July 2015.

Montenegro, C., and H. Patrinos. 2014. "Comparable Estimates of Returns to Schooling around the World." Policy Research Working Paper 7020. World Bank, Washington, DC.

OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development). 2007. *Offshoring and Employment: Trends and Impacts*. Paris.

———. **2014.** *OECD Employment Outlook 2014*. Paris.

Oxfam. 2015. "Wealth: Having It All and Wanting More." Issue Briefing. Oxford, UK. www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/file_attachments/ib-wealth-having-all-wanting-more-190115-en.pdf. Accessed 10 July 2015.

Pollin, R. 2015. *Greening the Global Economy*. Cambridge, MA: MIT Press.

Salamon, L.M., S.W. Sokolowski, and M.A. Haddock. 2011. "Measuring the Economic Value of Volunteer Work Globally: Concepts, Estimates and a Roadmap to the Future." *Annals of Public and Cooperative* 82(3): 217–52. http://ccss.jhu.edu/wp-content/uploads/downloads/2011/10/Annals-Septmeber-2011.pdf. Accessed 1 July 2015.

Scheil-Adlung, X. 2015. "Long-term Care Protection for Older Persons: A Review of Coverage Deficits in 46 Countries." ESS Working Paper 50. International Labour Organization, Geneva. www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---soc_sec/documents/publication/wcms_407620.pdf. Accessed 8 October 2015.

UN (United Nations). 2015a. *The Millennium Development Goals Report 2015*. New York. www.un.org/millenniumgoals/2015_MDG_Report/pdf/MDG%202015%20rev%20(July%201).pdf. Accessed 30 July 2015.

———. **2015b.** "Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development." New York.

UN Volunteers. 2014. "UNV Online Volunteering Service." www.onlinevolunteering.org/en/vol/about/index.html. Accessed 20 July 2015.

UN Women. 2015. *Progress of the World's Women 2015–2016: Transforming Economies, Realizing Rights*. New York. http://progress.unwomen.org/en/2015/pdf/UNW_progressreport.pdf. Accessed 20 July 2015.

UNAIDS (Joint United Nations Programme on HIV and AIDS). 2015. *How AIDS Changed Everything—MDG6: 15 Years, 15 Lessons of Hope from the AIDS Response*. Geneva. www.unaids.org/en/resources/documents/2015/MDG6_15years-15lessonsfromtheAIDSresponse. Accessed 28 May 2015.

UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development). 2014. *Services: New Frontier for Sustainable Development*. Geneva.

———. **2015.** UNCTADStat database. http://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx. Accessed 2 June 2015.

UNDP (United Nations Development Programme). 2012. *Malaysia National Human Development Report 2012*. Kuala Lumpur.

———. **2014.** *National Human Development Report 2014: Good Corporate Citizens: Public and Private Goals Aligned for Human Development*. Chisinau. http://hdr.undp.org/sites/default/files/engleza_final.pdf. Accessed 21 July 2015.

UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization). 2013. "Literacy for All Remains an Elusive Goal, New UNESCO Data Shows." UNESCO Media Services, 5 September. www.unesco.org/new/en/media-services/single-view/news/literacy_for_all_remains_an_elusive_goal_new_unesco_data_shows/#.VawSjfIVikp. Accessed 20 May 2015.

———. **2014.** *EFA Global Monitoring Report 2013/4: Teaching and Learning: Achieving Quality for All*. Paris. http://unesco.nl/sites/default/files/dossier/gmr_2013–4.pdf. Accessed 17 June 2015.

UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) Institute for Statistics. 2015. UIS.Stat. http://data.uis.unesco.org. Accessed 17 June 2015.

UNODC (United Nations Office on Drugs and Crime). 2012. *Global Report on Trafficking in Persons 2012*. Vienna. www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glotip/Trafficking_in_Persons_2012_web.pdf. Accessed 6 August 2015.

USPTO (United States Patent and Trademark Office). 2015. Statistical database. www.uspto.gov/learning-and-resources/statistics. Accessed 9 June 2015.

Uthoff, A. 2015. "Reforma al Sistema de Pensiones Chileno." Serie Financiamiento para el Desarrollo 240. http://repositorio.cepal.org/bitstream/handle/11362/5221/S1100849_es.pdf?sequence=1. Accessed 23 January 2015.

WEF (World Economic Forum). 2015. *Global Risks 2015, 10th Edition*. Geneva. www.weforum.org/risks. Accessed [date].

West, P., J. Gerber, P. Engstrom, N. Mueller, K. Brauman, K. Carlson, and others. 2014. "Leverage Points for Improving Global Food Security and the Environment." *Science* 345: 325–28.

WHO (World Health Organization). 2013. *Global and Regional Estimates of Violence against Women.* Geneva. http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/85239/1/9789241564625_eng.pdf. Accessed 4 June 2015.

———**. 2014.** "Health Workforce 2030: Towards a Global Strategy on Human Resources for Health." Global Health Workforce Alliance Synthesis Paper of the Thematic Working Groups. Geneva. www.who.int/workforcealliance/media/news/2014/public_consultations_GHWA_Synthesis_Paper_Towards_GSHRH_21Jan15.pdf. Accessed 4 June 2015.

———**. 2015.** "Noncommunicable Diseases." Fact sheet. www.who.int/mediacentre/factsheets/fs355/en/. Accessed 8 July 2015.

WHO (World Health Organization) and World Bank. 2011. *World Report on Disability.* Geneva. www.who.int/disabilities/world_report/2011/report.pdf. Accessed 30 June 2015.

World Bank. 2002. "Improving Livelihoods on Fragile Lands." In *World Development Report 2003: Sustainable Development in a Dynamic World: Transforming Institutions, Growth, and Quality of Life.* Washington, DC. http://elibrary.worldbank.org/doi/abs/10.1596/0821351508_Chapter4. Accessed 30 June 2015.

———**. 2011.** *World Development Report 2011: Conflict, Security and Development.* Washington, DC. http://siteresources.worldbank.org/INTWDRS/Resources/WDR2011_Full_Text.pdf. Accessed 6 August 2015.

———**. 2015a.** *Ending Poverty and Hunger by 2030: An Agenda for the Global Food System.* Washington, DC. http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2015/06/03/090224b082eed2bb/2_0/Rendered/PDF/Ending0poverty0e0global0food0system.pdf. Accessed 8 July 2015.

———**. 2015b.** *Global Monitoring Report 2014/2015: Ending Poverty and Sharing Prosperity.* Washington, DC. www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/gmr/gmr2014/GMR_2014_Full_Report.pdf. Accessed 15 June 2015.

———**. 2015c.** World Development Indicators database. http://data.worldbank.org/data-catalog/world-development-indicators. Accessed [date] June 2015.

Zepeda, E., S. McDonald, M. Panda, and G. Kumar. 2013. *Employing India. Guaranteeing Jobs for the Rural Poor.* Washington, DC: Carnegie Endowment for International Peace.

Küresel İnsani Gelişme Raporları: 2015 İnsani Gelişme Raporu, 1990 yılından beri Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından kalkınmayla ilgili temel konuların, eğilimlerin ve politikaların bağımsız ve deneysel analizler olarak yayımlandığı küresel İnsani Gelişme Raporları'nın sonuncusudur.

2015 İnsani Gelişme Raporu ile ilgili ek kaynaklara, Raporun 20'den fazla dilde tamamına ve özetlere, 2015 Raporu'nun hazırlanmasında kullanılan İnsani Gelişme Raporu Araştırma Makaleleri'ne, etkileşimli haritalara, ulusal insani gelişme göstergeleri veri tabanlarına, Raporun insani gelişme göstergelerinde kullanılan kaynaklar ve yöntemlerle ilgili detaylı açıklamalara, ülke özet bilgilerine ve diğer materyallere hdr.undp.org internet adresinden erişilebilir. Önceki yıllarda yayımlanan küresel, bölgesel ve ulusal İnsani Gelişme Raporları (İGR) da aynı adresten temin edilebilir.

Bölgesel İnsani Gelişme Raporları: Son 20 yıldır, UNDP bölge ofislerinin de katkılarıyla, gelişmekte olan dünyanın öne çıkan bölgelerinde bölgeye odaklanmış İnsani Gelişme Raporları yayımlanıyor. Bölgesel İGR'ler ilgi uyandıran analizler ve net politika önerileriyle Arap ülkelerindeki siyasi güçlendirme, Afrika'da gıda güvenliği, Asya'da iklim değişikliği, Orta Avrupa'da etnik azınlıklara yapılan muamele, Latin Amerika ve Karayipler'de eşitsizlik ve vatandaşların güvenliği konularında zorluklar gibi kritik konuları incelemiştir.

Ulusal İnsani Gelişme Raporları: İlk ulusal İnsani Gelişme Raporu, 1992 yılında yayımlandığından beri, UNDP'nin desteğiyle 140 ülkede ulusal İGR'ler yayımlandı. Günümüze kadar yaklaşık 700 adet yayımlanan bu ulusal raporlar, ulusal politika meselelerine yerel müzakereler ve araştırmalar aracılığıyla bir insani gelişme perspektifi sağladı. Ulusal İGR'ler, iklim değişikliğinden genç istihdamına, cinsiyet veya etnik kökene bağlı eşitsizliklere kadar gelişmeyle ilgili pek çok kilit konuyu kapsamıştır.

1990-2015 Yılları Arasında Yayımlanan İnsani Gelişme Raporları

1990 İnsani Gelişme Kavramı ve Ölçümü
1991 İnsani Gelişmenin Finansmanı
1992 İnsani Gelişmenin Küresel Boyutları
1993 Halk Katılımı
1994 İnsani Güvenliğin Yeni Boyutları
1995 Toplumsal Cinsiyet ve İnsani Gelişme
1996 Ekonomik Büyüme ve İnsani Gelişme
1997 Yoksulluğu Ortadan Kaldırmak İçin İnsani Gelişme
1998 İnsani Gelişme İçin Tüketim
1999 İnsani Yüzü Olan Bir Küreselleşme
2000 İnsan Hakları ve İnsani Gelişme
2001 Yeni Teknolojileri İnsani Gelişmenin Hizmetine Sunmak
2002 Parçalanmış Bir Dünyada Demokrasiyi Derinleştirmek
2003 Binyıl Kalkınma Hedefleri: İnsani Yoksulluğa Son Vermek İçin Uluslararası Bir Uzlaşı
2004 Günümüzün Çeşitlilik Arz Eden Dünyasında Kültürel Özgürlük
2005 Uluslararası İşbirliği Yol Ayrımında: Eşitliksiz Bir Dünyada Yardım, Ticaret ve Güvenlik
2006 Kıtlığın Ötesinde: İktidar, Yoksulluk ve Küresel Su Krizi
2007/2008 İklim Değişikliğiyle Mücadele: Bölünmüş Bir Dünyada İnsani Dayanışma
2009 Engelleri Aşmak: Göç ve İnsani Gelişme
2010 Ulusların Gerçek Zenginliği: İnsani Gelişmenin Yolları
2011 Sürdürülebilirlik ve Eşitlik: Herkes İçin Daha İyi Bir Gelecek
2013 Güney'in Yükselişi: Farklılıklar Dünyasında İnsani Gelişme
2014 İnsani İlerlemeyi Sürdürmek: Kırılganlıkları Azaltmak ve Dayanıklılık Oluşturmak
2015 İnsani Gelişme İçin Çalışma

2014 İGE Ülkeleri ve Sıralamaları

Afganistan	171
Almanya	6
Amerika Birleşik Devletleri	8
Andorra	34
Angola	149
Antigua ve Barbuda	58
Arjantin	40
Arnavutluk	85
Avustralya	2
Avusturya	23
Azerbaycan	78
Bahamalar	55
Bahreyn	45
Bangladeş	142
Barbados	57
Belarus	50
Belçika	21
Belize	101
Benin	166
Birleşik Arap Emirlikleri	41
Birleşik Krallık	14
Bolivya (Çok Uluslu Devleti)	119
Bosna Hersek	85
Botsvana	106
Brezilya	75
Brunei Sultanlığı	31
Bulgaristan	59
Burkina Faso	183
Burundi	184
Butan	132
Cezayir	83
Cibuti	168
Çad	185
Çek Cumhuriyeti	28
Çin	90
Danimarka	4
Doğu Timor	133
Dominik Cumhuriyeti	101
Dominika	94
Ekvador	88
Ekvator Ginesi	138
El Salvador	116
Endonezya	110
Eritre	186
Ermenistan	85
Estonya	30
Etiyopya	174
Fas	126
Fiji	90
Fildişi Sahilleri	172
Filipinler	115
Filistin Devleti	113
Finlandiya	24
Fransa	22
Gabon	110
Gambiya	175
Gana	140
Gine	182
Gine-Bissau	178
Grenada	79
Guatemala	128
Guyana	124
Güney Afrika	116
Güney Sudan	169
Gürcistan	76
Haiti	163
Hırvatistan	47
Hindistan	130
Hollanda	5
Honduras	131
Hong Kong, Çin Halk Cumhuriyeti (ÖİB)	12
Irak	121
İran (İslami Cumhuriyeti)	69
İrlanda	6
İspanya	26
İsrail	18
İsveç	14
İsviçre	3
İtalya	27
İzlanda	16
Jamaika	99
Japonya	20
Kamboçya	143
Kamerun	153
Kanada	9
Karadağ	49
Katar	32
Kazakistan	56
Kenya	145
Kıbrıs	32
Kırgızistan	120
Kiribati	137
Kolombiya	97
Komorlar	159
Kongo	136
Kongo (Demokratik Cumhuriyeti)	176
Kore (Cumhuriyeti)	17
Kosta Rika	69
Kuveyt	48
Küba	67
Lao Demokratik Halk Cumhuriyeti	141
Lesoto	161
Letonya	46
Liberya	177
Libya	94
Lihtenştayn	13
Litvanya	37
Lübnan	67
Lüksemburg	19
Macaristan	44
Madagaskar	154
Makedonya Cumhuriyeti	81
Malavi	173
Maldivler	104
Malezya	62
Mali	179
Malta	37
Mauritius	63
Meksika	74
Mısır	108
Mikronezya (Federe Devletleri)	123
Moğolistan	90
Moldova (Cumhuriyeti)	107
Moritanya	156
Mozambik	180
Myanmar	148
Namibya	126
Nepal	145
Nijer	188
Nijerya	152
Nikaragua	125
Norveç	1
Orta Afrika Cumhuriyeti	187
Özbekistan	114
Pakistan	147
Palau	60
Panama	60
Papua Yeni Gine	158
Paraguay	112
Peru	84
Polonya	36
Portekiz	43
Romanya	52
Ruanda	163
Rusya Federasyonu	50
Saint Kitts ve Nevis	77
Saint Lucia	89
Saint Vincent ve Grenadinler	97
Samoa	105
São Tomé ve Príncipe	143
Senegal	170
Seyşeller	64
Sırbistan	66
Sierra Leone	181
Singapur	11
Slovakya	35
Slovenya	25
Solomon Adaları	156
Sri Lanka	73
Sudan	167
Surinam	103
Suriye Arap Cumhuriyeti	134
Suudi Arabistan	39
Svaziland	150
Şili	42
Tacikistan	129
Tanzanya (Birleşik Cumhuriyeti)	151
Tayland	93
Togo	162
Tonga	100
Trinidad ve Tobago	64
Tunus	96
Türkiye	72
Türkmenistan	109
Uganda	163
Ukrayna	81
Umman	52
Uruguay	52
Ürdün	80
Vanuatu	134
Venezuela (Bolivar Cumhuriyeti)	71
Vietnam	116
Yemen	160
Yeni Zelanda	9
Yeşil Burun Adaları	122
Yunanistan	29
Zambiya	139
Zimbabve	155

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
One United Nations Plaza
New York, NY 10017

www.undp.org

İnsani gelişme, yalnızca ekonomilerin zenginliklerine odaklanmaktan ziyade insan yaşamının zenginliklerine odaklanarak insanların seçeneklerinin artırılması anlamına geliyor. Bu bağlamda, dünyanın her yerindeki insanları farklı biçimlerde ilgilendiren ve yaşamlarının önemli bir bölümünü oluşturan çalışma kavramı bu süreçte kritik öneme sahip. Dünya üzerindeki 7,3 milyar insandan 3,2 milyarı istihdam ediliyor ve diğerleri de ücretsiz bakım hizmetleriyle, yaratıcı çalışmalarla ve gönüllü çalışmalarla uğraşıyorlar ya da geleceğin çalışanları olmaya hazırlanıyorlar.

İnsani gelişme çerçevesinden bakıldığında, çalışma kavramı iş ya da istihdam kavramlarından daha geniş ve derin bir anlam barındırıyor. İş kavramı, insani gelişme açısından büyük önem teşkil eden ücretsiz bakım hizmetleri, gönüllü çalışmalar ve bir yazarın ya da ressamın yaptığı türden yaratıcı çalışmaları kapsamıyor.

Çalışma ve insani gelişme kavramları arasında sıkı ve birbirlerinin etkisini artıran türden bağlantılar var. Çalışma, gelir kazanmayı ve geçimi sağlayarak, yoksulluğu azaltarak ve adil büyümeyi güvence altına alarak insani gelişmeye katkıda bulunuyor. Aynı zamanda, insanlara saygınlık ve değer duygusu kazandırarak topluma tam olarak katılmalarına olanak sağlıyor. Aynı zamanda insanlara bakım hizmetleri sunmayı kapsayan çalışmalar sosyal bütünlüğün gelişmesini sağlıyor ve aileler ve toplumlar içindeki bağları güçlendiriyor.

Birlikte çalışan kişiler yalnızca maddi refahı artırmakla kalmıyorlar, aynı zamanda kültürlerin ve medeniyetlerin temeli olan geniş bir bilgi kaynağını da toplayabiliyorlar. Ayrıca bütün bu çalışmalar çevreyle dost nitelikle çalışmalar oldukları gibi yararları da nesilden nesle aktarılıyor. Son olarak, çalışma insan potansiyelini, yaratıcılığını ve ruhunu ortaya çıkarıyor.

Ancak çalışma ve insani gelişme arasında doğrudan bir bağlantı yok, çünkü zorla çalıştırılma gibi bazı çalışma türleri insan hakları açısından ciddi ihlaller oluşturarak, insan onurunu hiçe sayarak ve özgürlük ve özerklikten ödün verilmesine neden olarak insani gelişmeye zarar verebilirler. Tehlikeli sanayilerde çalışma gibi bazı çalışma türleri de çalışanları riske sokar. Doğru politikalar olmadan çalışma ortamındaki eşit olmayan fırsatlar ve ücretler toplumda eşitsizlik yaratarak ayrıştırıcı olabilir.

Küreselleşme ve dijital devrimin şekillendirdiği hızla değişen çalışma dünyası pek çok fırsat sunarken aynı zamanda riskler de yaratıyor. Bu adeta evrim geçiren yeni çalışma dünyasının yararları eşit dağılım göstermiyor ve bu düzenin içinde kazananlar olduğu gibi kaybedenler de var. Ücretli ve ücretsiz çalışma arasındaki denge, özellikle her iki alanda da dezavantajlı olan kadınlar için güçlük yaratıyor. Hem şimdiki nesil hem de gelecek nesiller için çalışma fırsatları yaratmak sürdürülebilir çalışmaya doğru adım atmayı gerektiriyor.

Çalışma, çalışanların becerilerini ve potansiyelini artıran, haklarını, güvenliğini ve refahını güvence altına alan üretken, kazançlı ve tatmin edici çalışma fırsatları ve özel konuları ve insan gruplarını hedefleyen özel stratejiler geliştiren politikalar aracılığıyla insani gelişmeyi ilerletebilir. Ancak yeni bir Toplumsal Sözleşme, Küresel Anlaşma ve İnsana Yakışır Çalışma Gündemi oluşturmaya katkı sağlayan bir eylem gündemi şart.

"Kadınlar hem ücretli hem de ücretsiz çalışma dünyasında dezavantajlı durumdalar. Ücretli işlerde işgücüne erkeklerden daha az katılıyorlar, daha az para kazanıyorlar, daha çok güvencesiz olarak istihdam ediliyorlar ve üst yönetim ve karar verme pozisyonlarında yeteri kadar temsil edilmiyorlar. Ücretsiz çalışma dünyasında ise ev işlerinin ve bakım hizmetlerinin orantısız bir bölümünü üstleniyorlar."
— Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Başkanı Helen Clark

"Çocuk işçiliği tek başına bir sorun değildir ve tek başına değerlendirilerek çözülemez. Uluslararası toplumun eğer çocuklarımızı koruyamazsak, gelişmeyi de koruyamayacağımızın farkına varması gerek. Çocuklara yönelik şiddete son vermek zorundayız."
— 2014 Nobel Barış Ödülü Sahibi Kailash Satyarthi

"Yaratıcı çalışma kavramı tartışmalı ve kavramsallaştırması güç bir kavram olabilir, ancak bu bizleri yaratıcılığı insani gelişme bakımından temel bir ölçüt olarak değerlendirmekten alıkoymamalı. Yaratıcılığa günümüzde insani gelişmenin olmazsa olmaz bir bileşeni olarak değer veriyoruz."
— 2006 Nobel Edebiyat Ödülü Sahibi Orhan Pamuk

"Kadınların tıpkı hane içindeki görünmeyen çalışmaları gibi insani gelişmeye büyük ölçüde katkıda bulunan toplumsal kalkınma ve uyuşmazlıkların çözümlenmesi alanlarındaki çalışmaları da genellikle göz ardı ediliyor."
— 2011 Nobel Barış Ödülü Sahibi Leymah Gbowee

"Yalnızca işler değil, çalışma kavramı insani ilerlemeye katkıda bulunuyor ve insani gelişmenin ilerleyerek devam etmesini sağlıyor. Ancak çalışma ile insani gelişme arasında doğrudan bir bağlantı yok."
— Rapor Başyazarı Selim Jahan